

ภูมิทัศน์หลายภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MULTILINGUISTIC LANDSCAPE IN THAILAND'S BORDER AREAS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Linguistics

Department of Linguistics

FACULTY OF ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ภูมิทัศน์หลายภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทย
โดย	น.ส.พรพิมล ศิวินา
สาขาวิชา	ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ภาวดี สายสุวรรณ)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ศุภินันท์ จิตวิริยะนันท)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง)	

พรพิมล ศิวินา : ภูมิภาคหลายภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทย . (MULTILINGUISTIC LANDSCAPE IN THAILAND'S BORDER AREAS) อ.ที่
ปริญญาหลัก : ศ.กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

ภูมิภาคภาษาหมายถึงการศึกษาสถานการณ์ภาษาโดยใช้ข้อความภาษาบนป้ายสาธารณะเป็นข้อมูล งานวิจัยด้านภูมิภาคภาษาในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยยังไม่มีผู้ใดศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาพื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อทฤษฎีภูมิภาคภาษา และน่าจะสะท้อนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพสังคมของชุมชนเขตชายแดนได้เป็นอย่างดี งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาภูมิภาคชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน 8 จุด คือ มุกดาหารและสหัสวันนะเขต ที่ชายแดนไทย-ลาว อรัญประเทศ-ปอยเปด ที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ปาดังเบซาร์ สะเตา-ปาดังเบซาร์ ที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย และแม่สาย-ท่าพี่เหล็ก ที่ชายแดนไทย-เมียนมา ผู้วิจัยวิเคราะห์การเลือกภาษา รูปแบบของข้อความในป้ายหลายภาษา และปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดลักษณะของภูมิภาคภาษาที่พบ

ผลการวิเคราะห์พบว่าพื้นที่ชายแดนทุกแห่งใช้ป้ายหลายภาษามากกว่าป้ายหนึ่งภาษาและใช้ภาษาประจำชาติมากที่สุด รองลงมาคือภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาประเทศเพื่อนบ้านพบมากที่สุดที่แม่สาย ชายแดนไทย-เมียนมา และอรัญประเทศ ชายแดนไทย-กัมพูชา และไม่พบภาษาประเทศเพื่อนบ้านเลยที่ปาดังเบซาร์ สะเตา ชายแดนไทย-มาเลเซีย และสหัสวันนะเขต ชายแดน ลาว-ไทย ในด้านรูปแบบข้อความในป้ายหลายภาษาพบ 3 แบบคือ แบบแปลตรงตัวซึ่งพบมากที่สุด รองลงมาคือแบบแปลบางส่วน และแบบอิสระน้อยที่สุด พื้นที่ฝั่งไทยทุกแห่งและชายแดนมาเลเซีย-ไทยใช้รูปแบบการเขียนแบบแปลตรงตัวมากที่สุด พื้นที่ฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน 3 แห่ง คือ ลาว เมียนมา และกัมพูชา ใช้รูปแบบแปลบางส่วนมากที่สุด ส่วนแบบอิสระพบมากที่สุดในปอยเปด ชายแดนกัมพูชา-ไทย

ในด้านปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภูมิภาคภาษาในเขตชายแดน สรุปได้ว่า 1) การใช้ภาษาประจำชาติที่เด่นชัดเป็นเพราะทุกประเทศต้องการนำเสนออัตลักษณ์ของชาติผ่านป้ายสาธารณะ 2) การใช้ภาษาอังกฤษในปริมาณมากและสม่ำเสมอเป็นเพราะพื้นที่ชายแดนมีความเป็นโลกาภิวัตน์และนานาชาติ 3) การปรากฏของภาษาเพื่อนบ้านในภูมิภาคภาษา เป็นเพราะความต้องการสื่อสารแบบคู่เข้าหาประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ สนับสนุนทฤษฎีเงื่อนไขการใช้ภาษาในป้าย หลักโครงสร้างในภูมิภาคภาษา และการปรับตัวในการสื่อสาร นอกจากนี้ ยังชี้บ่งเป็นนัยว่าสถานการณ์ภาษาในประเทศไทยมีการเปิดกว้างให้ใช้ภาษาทุกแบบในป้าย และมีแนวโน้มการคู่เข้าหาผู้อ่านในท้องถิ่น

สาขาวิชา ภาษาศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2563

5780507022 : MAJOR LINGUISTICS

KEYWORD: Linguistic Landscape, Sociolinguistics

Pornpimon Siwina : MULTILINGUISTIC LANDSCAPE IN THAILAND' S BORDER AREAS. Advisor:
Prof.EMERITUS Ph.D. AMARA PRASITHRATHSINT

Linguistic landscape (LL) is the study of language situation using written messages on public signs as data. Research on LL in Thailand's border areas has not been done. The researcher believes that such research is important to LL theories and is likely to reflect very well facts about the social condition of border communities. This study, thus, aims to study the LL between Thailand and her neighboring countries focusing on eight locations: Mukdahan and Savannakhet on Thai-Lao/Lao-Thai borders, Aranyaprathet and Poipet on Thai-Cambodia/Cambodia-Thai borders, Padang Besar Sadao and Padang Besar on Thai-Malay/Malay-Thai borders, and Maesai and Tachileik on Thai-Myanmar/Myanmar-Thai borders. The researcher analyzed language choice, multilingual writing patterns and factors that determine the characteristics of the LL in the areas under study. The results reveal that multilingual signs were used more than monolingual ones, that in each area the national language (NL) of each country was mostly used, that English was the second most dominant and that neighbors' languages were also found on signs in Maesai and Aranyaprathet on Thailand's borders but none in Savannakhet on Lao border and Padang Besar Sadao on Thailand border. Concerning multilingual writing patterns, it is found that among the three patterns (direct translation, partial translation and free writing), signs with direct translation signs are the most frequently used. All areas in Thailand and in Padang Besar Malaysia where direct translation is higher than others. The second mostly used is partial translation which appears most in Laos, Myanmar and Cambodia. Free writing is the least found pattern, but Poipet uses this pattern more than other areas. With reference to factors that determine the characteristics of the LL. It can be concluded in three points. First, the dominance of the NL on every border area is due to identity maintenance. Second, English is the second dominant language because of the globalization and internationalization of border areas. Third, the use of neighbors' languages is due to convergence in communication. The research findings support the theories on the conditions of writing signs, the structures of LL and communication accommodation theory. Furthermore, they imply that the language situation in Thailand is open; i.e., any language can appear on public signs and that Thai communities have high degree of linguistic convergence with the readers of signs.

Field of Study: Linguistics

Student's Signature

Academic Year: 2020

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างสูงที่ได้ถ่ายทอดความรู้ทางภาษาศาสตร์และภาษาศาสตร์สังคม ทั้งยังคอยอบรม สั่งสอน และให้ความเมตตากับผู้วิจัยในทุกด้านทั้งเรื่องการเรียนรู้และการทำงาน ตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์คอยชี้แนะ แก้ไข ตรวจทาน ด้วยความอดทน เป็นเพราะความรัก ความเมตตา และความเอาใจใส่ของอาจารย์ ผู้วิจัยจึงสามารถผ่านช่วงเวลานี้ไปได้ อาจารย์คอยเป็นกำลังใจสำคัญให้ผู้วิจัย จนพยายามทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์ลักษณ์ ศิผดุง อาจารย์ ดร.ภาวดี สายสุวรรณ และอาจารย์ ดร.ศุภินันท์ จิตวิริยนนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ทางภาษาศาสตร์นับตั้งแต่ผู้วิจัยได้เข้ามาศึกษา อาจารย์ทุกท่านให้ความเมตตา เอาใจใส่ และคอยให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ต้นสังกัด ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยลามาศึกษาต่อและสนับสนุนทุนการศึกษาจากกองทุนพัฒนาบุคลากรเป็นเวลา 6 ภาคการศึกษา ขอบขอบคุณเพื่อนๆ ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ได้คอยช่วยเหลือและสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา ขอบขอบคุณเพื่อนๆ ที่ภาควิชาภาษาศาสตร์ ที่อยู่เคียงข้างเสมอ ตั้งแต่เข้ามาเรียนที่ภาควิชานี้และตลอดช่วงทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุด ลูกขอขอบพระคุณคุณแม่ ดร.กิตติศักดิ์ กับคุณแม่ คุณครูจิตลาวัณย์ สำหรับทุกสิ่งทุกอย่างที่ให้ลูก แรงสนับสนุน แรงใจ และความเชื่อมั่นในตัวลูก ขอบขอบคุณแม่ที่เดินทางไปกับลูกทุกแห่งเพื่อดูแลเวลาเก็บข้อมูล คอยรับฟังเมื่อลูกท้อแท้ แต่เพราะพลังใจอันยิ่งใหญ่และพรอันประเสริฐในทุกๆวัน ลูกจึงผ่านอุปสรรคเหล่านั้นมาได้ และขอบคุณพัชรวิรินทร์ ศิวินา หลานรักที่คอยเติมความสดใสในทุกวัน

พรพิมล ศิวินา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐาน	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	5
2.1 พัฒนาการการวิจัยด้านภูมิทัศน์ภาษาและการเลือกภาษา	5
2.2 นโยบายภาษากับภูมิทัศน์ภาษา.....	7
2.3 ภาวะหลายภาษากับภูมิทัศน์ภาษา.....	10
2.4 การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่ชายแดน	15
2.5 ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศไทย.....	17
2.5.1 บทบาทของภาษาอังกฤษในภูมิทัศน์ภาษา.....	17
2.5.2 บทบาทของภาษาประเทศเพื่อนบ้านในภูมิทัศน์ภาษา	19
2.6 ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศไทยที่มีชายแดนติดประเทศไทย.....	19

2.6.1	กฏมิต์ศันภาษาในประเทศลาว	20
2.6.2	กฏมิต์ศันภาษาในประเทศกัมพูชา	20
2.6.3	กฏมิต์ศันภาษาในประเทศมาเลเซีย	21
2.6.4	กฏมิต์ศันภาษาในประเทศเมียนมา	23
2.7	โครงสร้างของกฏมิต์ศันภาษา 4 ประการ	23
2.8	ทฤษฎีการใช้ภาษาในป้าย	25
2.9	ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร	26
2.10	ทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์	27
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	28
3.1	การเก็บข้อมูล	28
3.1.1	การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล	28
3.1.2	ลักษณะของข้อมูล	34
3.1.3	วิธีเก็บข้อมูล และช่วงเวลาการเก็บข้อมูล	34
3.2	การจัดระเบียบข้อมูล	35
3.3	วิเคราะห์การเลือกภาษาในป้าย	35
3.4	วิเคราะห์รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะ	37
3.5	การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดกฏมิต์ศันหลายภาษา	39
บทที่ 4	ภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะบริเวณชายแดน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน	40
4.1	การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวและลาว-ไทย	41
4.1.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร)	42
4.1.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนลาว-ไทย (สะหวันนะเขต)	45
4.2	การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย	49
4.2.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-กัมพูชา (อรัญประเทศ)	49

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฝั่งชายแดนกัมพูชา (ปอยเปต).....	54
4.3 การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย.	59
4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-มาเลเซีย (ปาดังเบซาร์ สะเดา)	59
4.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนมาเลเซีย-ไทย (ปาดังเบซาร์)	63
4.4 การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาและเมียนมา-ไทย .	68
4.4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-เมียนมา (แม่สาย).....	68
4.4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฝั่งชายแดนเมียนมา-ไทย (ท่าจี้เหล็ก)	72
4.5 สรุปการเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะ	78
4.5.1 ภาษาในป้ายหนึ่งภาษา.....	78
4.5.2 ภาษาในป้ายหลายภาษา	80
4.5.3 ปริมาณการปรากฏของภาษาแต่ละประเภทในป้ายทั้งหมด	84
บทที่ 5 รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย.....	86
5.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในพื้นที่ชายแดนที่เก็บข้อมูล.....	88
5.1.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวและลาว-ไทย	88
5.1.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและ	90
กัมพูชา-ไทย	90
5.1.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและ	93
มาเลเซีย-ไทย	93
5.1.4 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา	95
และเมียนมา-ไทย	95
5.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วนในพื้นที่ชายแดนที่เก็บข้อมูล.....	97
5.2.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ลาว-ไทย.	97
5.2.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและ	99

กัมพูชา-ไทย	99
5.2.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและ มาเลเซีย-ไทย	101
5.2.4 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาและ เมียนมา-ไทย.....	103
5.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนที่เก็บข้อมูล.....	104
5.3.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระ ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวและลาว-ไทย	104
5.3.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย	105
5.3.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและมาเลเซีย- ไทย.....	106
5.3.4 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาและเมียนมา-ไทย	107
5.4 สรุปรูปแบบข้อความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะพื้นที่ชายแดนประเทศไทยกับ ประเทศเพื่อนบ้าน	108
5.4.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาในฝั่งไทย	108
5.4.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาในฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน.....	108
บทที่ 6 ปัจจัยที่กำหนดภูมิทัศน์หลายภาษาในเขตชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน	111
6.1 ปัจจัยที่ทำให้ภาษาประจำชาติมีความเด่นชัดและสำคัญที่สุดในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง ...	112
6.2 ปัจจัยที่ทำให้พื้นที่ชายแดนใช้ภาษาอังกฤษในปริมาณสูงรองลงมาจากภาษาประจำชาติ ...	114
6.3 ปัจจัยที่ทำให้มีการใช้ภาษาเพื่อนบ้านในป้ายสาธารณะเขตชายแดน	119
บทที่ 7 สรุปลักษณะ และข้อเสนอแนะ	124
7.1 สรุป	124
7.2 อภิปรายผลการวิจัย	126
7.2.1 ความคล้ายคลึงและความต่างของภูมิทัศน์ภาษาในแต่ละคู่ชายแดน	126

7.2.2	ฝั่งไทยมีการลู่เข้าหาผู้อ่านป้ายมากกว่าฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน	128
7.2.3	ฝั่งไทยมีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านบนป้ายส่วนราชการ	129
7.2.4	การใช้ภาษาไทยปนกับอังกฤษในป้าย	130
7.2.5	ปัญหาและข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล	131
7.3	ข้อเสนอแนะ	131
	บรรณานุกรม	132
	ประวัติผู้เขียน	138

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1	ความรู้ทางภาษาของคนที่อยู่ในพื้นที่.....	12
ตารางที่ 2.2	ความสัมพันธ์ของรูปแบบการเขียนข้อความในป้าย	14
ตารางที่ 3.1	พื้นที่เก็บข้อมูล.....	28
ตารางที่ 3.2	ช่วงเวลาเก็บข้อมูล เรียงตามลำดับเวลา.....	34
ตารางที่ 3.3	จำนวนป้ายในแต่ละพื้นที่	35
ตารางที่ 4.1	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร ประเทศไทย).....	42
ตารางที่ 4.2	รูปแบบการการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-ลาว.....	46
ตารางที่ 4.3	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-กัมพูชา (อรัญประเทศ ประเทศไทย)	50
ตารางที่ 4.4	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-กัมพูชา	55
ตารางที่ 4.5	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (ปาดังเบซาร์ สะเตา ประเทศไทย)	60
ตารางที่ 4.6	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย.....	64
ตารางที่ 4.8	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-เมียนมา (แม่สาย ประเทศไทย)	69
ตารางที่ 4.9	รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนเมียนมา-ไทย	74
ตารางที่ 4.10	รูปแบบภาษาในป้ายหลายภาษาบริเวณชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้าน	81
ตารางที่ 4.11	แสดงปริมาณการปรากฏของภาษาในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่เก็บข้อมูล	84
ตารางที่ 5.1	จำนวนป้ายจำแนกตามรูปแบบข้อความหลายภาษาและพื้นที่.....	109
ตารางที่ 6.1	รูปแบบการแปลและระดับความลู่เข้าและลู่ออกของภาษา.....	121
ตารางที่ 7.1	จุดประสงค์การเลือกภาษาตามพื้นที่ชายแดน.....	127

สารบัญภาพ

ภาพที่ 3.1 แผนที่แสดงจุดเก็บข้อมูล.....29

ภาพที่ 3.2 ภาพบรรยากาศที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....30

ภาพที่ 3.3 ภาพบรรยากาศหน้าสถานีขนส่ง ที่สะพานนะเขต ฝั่งลาว.....30

ภาพที่ 3.4 ภาพบรรยากาศที่ด่านคลองลึก อัญประเทศ ฝั่งไทย.....31

ภาพที่ 3.5 ภาพบรรยากาศที่เมืองปอยเปต ฝั่งกัมพูชา.....32

ภาพที่ 3.6 ภาพบรรยากาศที่เทศบาลปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย.....32

ภาพที่ 3.7 ภาพบรรยากาศที่เมืองปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย.....33

ภาพที่ 3.8 ภาพบรรยากาศบริเวณพรมแดนที่แม่สาย ฝั่งไทย.....33

ภาพที่ 3.9 ภาพบรรยากาศที่ทำซีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....34

ภาพที่ 3.10 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....36

ภาพที่ 3.11 ป้ายหนึ่งภาษา (เมียนมา) ที่ทำซีเหล็ก เมียนมา.....36

ภาพที่ 3.12 ป้ายหลายภาษา (ไทย – อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....36

ภาพที่ 3.13 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ลาว) ที่สะพานนะเขต ฝั่งลาว.....37

ภาพที่ 3.14 ป้ายแบบแปลตรงตัว (เมียนมา-อังกฤษ) ที่ทำซีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....37

ภาพที่ 3.15 ป้ายแบบแปลบางส่วน(เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา.....38

ภาพที่ 3.16 ป้ายแบบอิสระ (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา.....38

ภาพที่ 4.1 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ไทย-เมียนมา) ที่ทำซีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....41

ภาพที่ 4.2 ป้ายหลายภาษา (ไทย-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย.....41

ภาพที่ 4.3 บริเวณเก็บข้อมูลพื้นที่เขตเทศบาลมุกดาหาร ฝั่งไทย.....42

ภาพที่ 4.4 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....43

ภาพที่ 4.5 ป้ายหนึ่งภาษา (ลาว) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....43

ภาพที่ 4.6 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....43

ภาพที่ 4.7 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ไทย) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....44

ภาพที่ 4.8 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-ลาว) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....44

ภาพที่ 4.9 ป้ายหลายภาษา (ไทย- ลาว) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย.....45

ภาพที่ 4.10 ภาพบรรยากาศเมืองสะพานนะเขต ฝั่งลาว.....45

ภาพที่ 4.11 ป้ายหนึ่งภาษา (ลาว) ที่สะพานนะเขต ฝั่งลาว.....46

ภาพที่ 4.12 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ฝั่งลาว.....46

ภาพที่ 4.13	ป้ายหลายภาษา (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว.....	47
ภาพที่ 4.14	ป้ายหลายภาษา (ลาว-ฝรั่งเศส) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	47
ภาพที่ 4.15	ป้ายหลายภาษา (ลาว-จีน-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	48
ภาพที่ 4.16	การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนของไทย-ลาวและลาว-ไทย (ร้อยละ).....	49
ภาพที่ 4.17	ภาพบรรยากาศบริเวณเก็บข้อมูล ที่รัฐประเทศ ผังไทย.....	50
ภาพที่ 4.18	ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่รัฐประเทศ ผังไทย.....	51
ภาพที่ 4.19	ป้ายหนึ่งภาษา (เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย.....	51
ภาพที่ 4.20	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย.....	52
ภาพที่ 4.21	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่รัฐประเทศ ผังไทย	52
ภาพที่ 4.22	ป้ายหลายภาษา (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย.....	53
ภาพที่ 4.23	ป้ายหลายภาษา (เขมร-อังกฤษ) ที่รัฐประเทศ ผังไทย.....	53
ภาพที่ 4.24	ป้ายหลายภาษา (ไทย-เขมร-เมียนมา-ลาว-เวียดนาม-อังกฤษ) ที่รัฐประเทศ ผังไทย..	54
ภาพที่ 4.25	บรรยากาศถนนที่ปอยเปต	55
ภาพที่ 4.26	ป้ายหนึ่งภาษา (เขมร) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา.....	56
ภาพที่ 4.27	ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	56
ภาพที่ 4.28	ป้ายหลายภาษา (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	57
ภาพที่ 4.29	ป้ายหลายภาษา (เขมร-อังกฤษ-จีน) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา.....	57
ภาพที่ 4.30	ป้ายหลายภาษา (เขมร-ไทย) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	58
ภาพที่ 4.31	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	58
ภาพที่ 4.32	การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนของไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย (ร้อยละ)	59
ภาพที่ 4.33	บรรยากาศที่อำเภอสะเดา ผังไทย	60
ภาพที่ 4.34	ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ผังไทย	61
ภาพที่ 4.35	ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ผังไทย.....	61
ภาพที่ 4.36	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ผังไทย.....	62
ภาพที่ 4.37	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย(ยาวี))ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ผังไทย	62
ภาพที่ 4.38	ป้ายหลายภาษา (ไทย-จีน) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ผังไทย.....	62
ภาพที่ 4.39	ตลาดอเกี๋ด เมืองปาดังเบซาร์ ผังมาเลเซีย	63
ภาพที่ 4.40	สถานีรถไฟ เมืองปาดังเบซาร์ ผังมาเลเซีย	63
ภาพที่ 4.41	ป้ายหนึ่งภาษา (มาเลย์) ที่เมืองปาดังเบซาร์ ผังมาเลเซีย	64

ภาพที่ 4.42	ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ป่าดงเบงชาร์ ฝั่งมาเลเซีย	65
ภาพที่ 4.43	ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-อังกฤษ) ที่ป่าดงเบงชาร์ ฝั่งมาเลเซีย	65
ภาพที่ 4.44	ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-จีน) ที่ป่าดงเบงชาร์ ฝั่งมาเลเซีย	66
ภาพที่ 4.45	ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-อังกฤษ-ไทย) ที่ป่าดงเบงชาร์ ฝั่งมาเลเซีย	66
ภาพที่ 4.46	ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-จีน-ไทย) ที่ป่าดงเบงชาร์ ฝั่งมาเลเซีย	67
ภาพที่ 4.47	การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนของไทย- มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย (ร้อยละ)	68
ภาพที่ 4.48	บรรยากาศพื้นที่เก็บข้อมูลที่แม่สาย	69
ภาพที่ 4.49	ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่แม่สาย ฝั่งไทย	70
ภาพที่ 4.50	ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่แม่สาย ฝั่งไทย	70
ภาพที่ 4.51	ป้ายหนึ่งภาษา (เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย	70
ภาพที่ 4.52	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ฝั่งไทย	71
ภาพที่ 4.53	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย	71
ภาพที่ 4.54	ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-จีน-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย	72
ภาพที่ 4.55	ป้ายหลายภาษา (ไทย-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย.....	72
ภาพที่ 4.56	บรรยากาศสะพานเดินข้ามเข้าไปที่เมืองท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา	73
ภาพที่ 4.57	บรรยากาศในตัวเมืองท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....	73
ภาพที่ 4.58	ป้ายหนึ่งภาษา (เมียนมา) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนม	74
ภาพที่ 4.59	ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา	75
ภาพที่ 4.60	ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา	75
ภาพที่ 4.61	ป้ายหลายภาษา (เมียนมา-อังกฤษ) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....	75
ภาพที่ 4.62	ป้ายหลายภาษา (เมียนมา-ไทย) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....	76
ภาพที่ 4.63	ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-เมียนมา-ไทย) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา	76
ภาพที่ 4.64	ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ไทย) ที่ท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา.....	77
ภาพที่ 4.65	การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนไทย-เมียนมาและเมียนมา-ไทย (ร้อยละ)	77
ภาพที่ 4.66	การเลือกภาษาบนป้ายใน 8 จุดเก็บข้อมูล (ร้อยละ).....	78
ภาพที่ 4.67	ภาษาในป้ายหนึ่งภาษาแบบภาพรวม (ร้อยละ)	79
ภาพที่ 4.68	รูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายหลายภาษา (ร้อยละ).....	82
ภาพที่ 4.69	ปริมาณการปรากฏของภาษาในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่ (ร้อยละ).....	84
ภาพที่ 5.1	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ฝั่งลาว.....	86

ภาพที่ 5.2	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (เมียนมา-ไทย-อังกฤษ) ที่ทำจี้เหล็ก ผังเมียนมา	87
ภาพที่ 5.3	ป้ายแบบอิสระ (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ผังไทย	87
ภาพที่ 5.4	รูปแบบการเขียนข้อความหลายภาษาในทุกพื้นที่ (ร้อยตะ)	88
ภาพที่ 5.5	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-ลาว) ที่มุกดาหาร ผังไทย	89
ภาพที่ 5.6	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-ลาว-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ผังไทย	89
ภาพที่ 5.7	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	90
ภาพที่ 5.8	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ลาว-ฝรั่งเศส) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	90
ภาพที่ 5.9	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ) ที่รัฐประเทศ ผังไทย	91
ภาพที่ 5.10	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย	91
ภาพที่ 5.11	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ-เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย	91
ภาพที่ 5.12	ป้ายแบบแปลตรงตัว (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	92
ภาพที่ 5.13	ป้ายแบบแปลตรงตัว (เขมร-อังกฤษ-ไทย-จีน) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	92
ภาพที่ 5.14	แบบแปลตรงตัว (อังกฤษ-ไทย) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	93
ภาพที่ 5.15	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย (ชาวี)) ที่ป่าดงเบงชาร์ สะเดา ผังไทย	93
ภาพที่ 5.16	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ) ที่ป่าดงเบงชาร์ สะเดา ผังไทย	93
ภาพที่ 5.17	ป้ายแบบแปลตรงตัว (มาเลย์ – อังกฤษ) ที่ป่าดงเบงชาร์ ผังมาเลเซีย	94
ภาพที่ 5.18	ป้ายแบบแปลตรงตัว (มาเลย์ – จีน-ไทย) ที่ป่าดงเบงชาร์ ผังมาเลเซีย	94
ภาพที่ 5.19	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ผังไทย	95
ภาพที่ 5.20	ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ-เมียนมา) ที่แม่สาย ผังไทย	95
ภาพที่ 5.21	ป้ายแบบแปลตรง (เมียนมา-อังกฤษ) ที่ทำจี้เหล็ก ผังเมียนมา	96
ภาพที่ 5.22	ป้ายแบบแปลตรงตัว (เมียนมา-อังกฤษ-ไทย) ที่ทำจี้เหล็ก ผังเมียนมา	96
ภาพที่ 5.23	ป้ายแบบแปลตรงตัว (เมียนมา-ไทย) ที่ทำจี้เหล็ก ผังเมียนมา	97
ภาพที่ 5.24	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (ไทย-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ผังไทย	97
ภาพที่ 5.25	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	98
ภาพที่ 5.26	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	98
ภาพที่ 5.27	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (ลาว-ฝรั่งเศส-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว	99
ภาพที่ 5.28	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย	99
ภาพที่ 5.29	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (ไทย-อังกฤษ-เขมร) ที่รัฐประเทศ ผังไทย	100
ภาพที่ 5.30	ป้ายแบบแปลตบางส่วน (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ผังกัมพูชา	100

ภาพที่ 5.31	ป้ายแบบแปลบบางส่วน (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั้กัมพูชา.....	101
ภาพที่ 5.32	ป้ายแบบแปลบบางส่วน (ไทย-อังกฤษ) ที่ ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั้งไทย	101
ภาพที่ 5.33	ป้ายแบบแปลบบางส่วน (อังกฤษ-ไทย) ที่ ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั้งไทย	102
ภาพที่ 5.34	ป้ายแบบแปลบบางส่วน (มาเลย์-จีน) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั้งมาเลเซีย	102
ภาพที่ 5.35	ป้ายแบบแปลบบางส่วน (อังกฤษ-ไทย-เมียนมา-จีน) ที่แม่สาย ฝั้งไทย.....	103
ภาพที่ 5.36	ป้ายแบบแปลบบางส่วน (ไทย-เมียนมา) ที่ท่าจี้เหล็ก ฝั้งเมียนมา.....	103
ภาพที่ 5.37	ป้ายแบบอิสระ (ลาว-ไทย-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฝั้งไทย	104
ภาพที่ 5.38	ป้ายแบบอิสระ (ไทย-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฝั้งไทย.....	104
ภาพที่ 5.39	ป้ายแบบอิสระ (อังกฤษ-ลาว) ที่สะหวันนะเขต ฝั้งลาว	105
ภาพที่ 5.40	ป้ายแบบอิสระ (ไทย-เขมร) ที่อรัญประเทศ ฝั้งไทย	106
ภาพที่ 5.41	ป้ายแบบอิสระ (ไทย-เขมร) ที่ปอยเปต ฝั้กัมพูชา.....	106
ภาพที่ 5.42	ป้ายแบบอิสระ (ไทย-จีน) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั้งไทย	106
ภาพที่ 5.43	ป้ายแบบอิสระ (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ฝั้งไทย	107
ภาพที่ 5.44	ป้ายแบบอิสระ (เมียนมา-จีน) ที่ท่าจี้เหล็ก ฝั้งเมียนมา	107
ภาพที่ 5.45	รูปแบบข้อความหลายภาษาบนป้ายในพื้นที่ชายแดน (ร้อยละ)	110
ภาพที่ 6. 1	ปริมาณการปรากฏของภาษาในป้ายทุกประเภท (ร้อยละ).....	112
ภาพที่ 6.2	ปริมาณการปรากฏของภาษาประจำชาติในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่ (ร้อยละ)	113
ภาพที่ 6.3	ปริมาณการปรากฏของภาษาอังกฤษในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่ (ร้อยละ) ...	115
ภาพที่ 6.4	ป้ายบอกสถานที่ราชการ พบในท่าจี้เหล็ก ฝั้งเมียนมา.....	116
ภาพที่ 6.5	ป้ายชื่อโรงแรมและร้านอาหาร พบในสะหวันนะเขต ฝั้งลาว	116
ภาพที่ 6.6	ป้ายโฆษณาที่ใช้ภาษาอังกฤษ ที่สะหวันนะเขต ฝั้งลาว	117
ภาพที่ 6.7	ป้ายโฆษณา (อังกฤษ-ลาว) ที่สะหวันนะเขต ฝั้งลาว.....	118
ภาพที่ 6.8	ปริมาณการปรากฏของภาษาประเทศเพื่อนบ้านในป้ายบริเวณชายแดน (ร้อยละ)	120
ภาพที่ 6.9	ป้ายหลายภาษา (ไทย-เขมร) แบบแปลตรงตัว	122
ภาพที่ 7.1	ป้ายของส่วนราชการที่มีภาษาเขมร.....	130
ภาพที่ 7.2	ป้ายของส่วนราชการที่มีภาษาเมียนมา.....	130

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในพื้นที่ใดก็ตามย่อมสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ภาษาในพื้นที่นั้น ในประเทศไทยเป็นที่สังเกตได้ว่าป้ายสาธารณะส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษาไทย แต่ในบางพื้นที่มีการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่นๆ ปรากฏอยู่ด้วย เช่น ในย่านท่องเที่ยว ย่านธุรกิจ แต่ที่ผู้วิจัยสนใจมากที่สุด คือ การสังเกตเห็นว่าบางพื้นที่มีป้ายสาธารณะที่เขียนด้วยภาษาเพื่อนบ้านของไทยด้วย เช่น ในตัวเมืองที่มีแรงงานต่างชาติดจากประเทศเพื่อนบ้านอาศัยอยู่ และในจังหวัดที่ติดกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีด่านผ่านแดนถาวรของสองประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา อีกทั้งในอดีตยังไม่มีงานวิจัยเรื่องภาษาบนป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยศึกษาทั้งสองฝั่งเลย พื้นที่ดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทยของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน และการไปมาหาสู่ระหว่างคนไทยกับผู้คนในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งทำได้สะดวกขึ้นหลังการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบนป้ายสาธารณะ เรียกว่า “ภูมิทัศน์ภาษา” (Linguistic Landscape) เป็นศาสตร์สาขาย่อยของภาษาศาสตร์สังคมที่ศึกษาภาษาในรูปเขียน การศึกษานี้ถือกำเนิดขึ้นก่อนมีการบัญญัติศัพท์ มาซาอิ (Masai, 1972) อ้างถึงในแบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) เป็นงานวิจัยเรื่องแรกที่ใช้ข้อมูลภาษาจากแผ่นป้ายสาธารณะเพื่อศึกษาการเลือกภาษาในกรุงโตเกียว ต่อมาที่กรุงเยรูซาเล็ม ประเทศอิสราเอล โรเซ็นบอมและคณะ (Rosenbaum, Nadel, Cooper, & Fishman, 1977) อ้างถึงในเอเดิลมาน (Edelman, 2010) ก็ได้ใช้แผ่นป้ายสาธารณะศึกษาการเลือกภาษาเช่นกัน การศึกษาที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมา ไม่ได้จำกัดแค่จุดประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกภาษาในป้ายเท่านั้น รวมถึงการกำหนดการวางแผนภาษาและนโยบายภาษา เช่น มอนนิเยร์ (Monnier, 1989) ศึกษาการเลือกใช้ภาษาในแวดวงการค้าว่าได้ปฏิบัติตามนโยบายภาษาของทางการกำหนดหรือไม่

แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) เป็นคนแรกที่เริ่มใช้คำว่า “Linguistic Landscape” ในงานวิจัย “Linguistic landscape and ethonolinguistic vitality: an empirical study” ได้ให้คำจำกัดความของภูมิทัศน์ภาษา (Landry & Bourhis, 1997, p. 25) ว่า

“ภูมิทัศน์ภาษา คือ ภาษาที่ปรากฏบนป้ายถนนสาธารณะ ป้ายโฆษณา ป้ายชื่อถนน ป้ายชื่อสถานที่ ป้ายชื่อร้านค้า และป้ายชื่อสถานที่ราชการ ซึ่งภาษาเหล่านี้รวมกันเพื่อกำหนดรูปแบบของภูมิทัศน์ภาษาในบริเวณนั้นๆ”

ซึ่งนับว่าเป็นคำจำกัดความแรกของภูมิภาคภาษา ต่อมาเริ่มมีนักวิชาการและนักวิจัยเริ่มให้ความสนใจในภูมิภาคภาษามากขึ้น มีการให้คำนิยาม รวมไปถึงอธิบายมโนทัศน์ของคำนี้เพิ่มขึ้น กอร์เทอร์ (Gorter, 2006) สรุปความหมายภูมิภาคภาษาว่าเป็นมโนทัศน์ที่มีความหมายสองแบบคือ การศึกษาข้อความภาษาบนป้ายหรือการศึกษาภาพแทนของภาษาบนป้าย โดยกอร์เทอร์ (Gorter, 2006) กล่าวว่า ภาษาเหล่านั้นที่ปรากฏบนป้ายมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และโลกาภิวัตน์ เห็นได้จากการแพร่กระจายของการใช้ภาษาอังกฤษที่มากขึ้น และการพยายามฟื้นฟูภาษาชนกลุ่มน้อย ทัน (Tan, 2011) เสนอว่าภาษาที่ปรากฏให้เห็นบนป้ายสาธารณะ เช่น ป้ายสัญญาณจราจร ป้ายชื่อถนน ป้ายชื่อร้าน คือ ภูมิภาคภาษา

งานวิจัยด้านภูมิภาคภาษาบางเรื่องเน้นประเด็นด้านภาษา แต่บางเรื่องเน้นด้านสังคม ที่เน้นด้านภาษามุ่งศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆของภาษาบนป้าย เช่น การยืมคำ การปนคำ การแปล การสัมผัสภาษา รวมไปถึงการศึกษาภาษาเชิงมหัพภาค เช่น ภาวะหลายภาษา การวางแผนภาษา นโยบายภาษา การเลือกภาษา การชำระภาษา ภาษากับกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เน้นด้านสังคม มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ อุดมการณ์ อำนาจ วัฒนธรรมของสังคม ที่สื่อสารและสะท้อนผ่านภูมิภาคภาษา มีการใช้ทฤษฎีและแนวทางศึกษาจากหลายสาขาวิชาจะถูกใช้ เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแนวทางสำคัญและที่ถูกลำดับไปใช้ในการศึกษาด้านนี้อยู่เสมอคือ ภาษาศาสตร์สังคม ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ สังคมวิทยา และสัตวศาสตร์

ในประเทศไทยมีงานวิจัยด้านภูมิภาคภาษาอยู่จำนวนหนึ่ง มีทั้งศึกษาในกรุงเทพมหานคร (Huebner, 2006) และจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ เช่น เชียงใหม่ (Thongtong, 2016) อุดรธานี (จริยา เสียงเย็น, 2558) และพบว่ามีการศึกษาในพื้นที่ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านคือ ราชันี เดอร์ซิงห์และคณะ (Dersingh, Bunsom, & Thanarat, 2019) ศึกษาภูมิภาคภาษาในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ที่มีเขตแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่ในพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นไม่พบว่ามีการศึกษา ทั้งที่มีแนวโน้มว่ามีหลายปัจจัยกำหนดให้เกิดภาวะหลายภาษา และจะแสดงให้เห็นผ่านป้ายสาธารณะ เกือบทุกประเทศจะมีภูมิภาคชายแดนหรือพื้นที่ชายแดนซึ่งติดกับประเทศอื่น และเป็นเหตุการณ์ปกติที่จะพบเห็นการสื่อสารโดยตรงของประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งการสื่อสารข้ามพรมแดนนี้ต้องใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านหรือภาษากลาง (Lingua franca) ไม่มีการสื่อสารที่จะประสบความสำเร็จถ้าไม่มีความรู้ทางภาษามาเกี่ยวข้อง และป้ายสาธารณะที่แสดงข้อความภาษาเขียนนับได้ว่าเป็นการสื่อสารทางหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะเป็นสื่อสารที่ไม่ได้ระบุผู้รับสารอย่างชัดเจน แต่ตำแหน่งที่ตั้งของป้ายสาธารณะเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่ใช้ในการกำหนดผู้รับสารอย่างหนึ่งว่าต้องเป็นผู้คนที่อาศัยบริเวณนั้นหรือผ่านมาทางนั้น ดังนั้นภาษาที่ปรากฏก็เป็นตัวบ่งชี้

หนึ่งว่ามีผู้ใช้และผู้รู้ภาษาใดบ้างในพื้นที่ นอกจากนี้การแสดงให้เห็นว่าภาษานั้นมีความสำคัญแล้ว ภาษาปรากฏในที่สาธารณะยังทำให้เห็นความสำคัญด้านอื่นดังที่แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) แบ่งหน้าที่ของป้ายสาธารณะออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หน้าที่ให้ข้อมูล (Informative function) และหน้าที่แสดงสัญลักษณ์ (Symbolic function)

ผู้วิจัยเคยทำวิจัยนำร่องด้านภูมิทัศน์ภาษา เรื่อง “การเลือกใช้ภาษาในภูมิทัศน์ภาษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์” (พรพิมล ศิวินา, 2561) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบป้ายสาธารณะของภาครัฐและภาคเอกชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าการเลือกภาษาทั้งในส่วนราชการและส่วนเอกชนมี 3 รูปแบบเหมือนกัน ซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่อื่น เพราะป้ายจากส่วนราชการกับส่วนเอกชนมีรูปแบบภาษาต่างกัน มีการนำเสนอข้อความหลายภาษา สามแบบคือแบบแปลตรงตัว แปลบางส่วน และแปลเฉพาะส่วน ทำให้เห็นว่าคนในพื้นที่หรือคนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารนั้นรู้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษา นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีภาวะหลายภาษา และพบภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (ภาษาเขมร) บนป้ายสาธารณะที่มีทั้งรัฐบาลและเอกชนเป็นผู้จัดทำ การมีภาษาเขมรในป้ายสาธารณะของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นความสำคัญของภาษานั้น ภาษาบนป้ายสามารถทำให้เกิดเป็นภาพความทรงจำว่าพื้นที่นั้นมีลักษณะเด่นทางภาษาอย่างไร และยังเป็นการพยายามบรรลุเป้าหมายของการสื่อสารของคนในพื้นที่กับคนที่เดินทางมาจากราชอาณาจักรกัมพูชา เหตุการณ์เหล่านี้น่าจะเป็นผลมาจากการก่อตั้งประชาคมอาเซียน ทำให้มีการท่องเที่ยว การค้าขาย และการมารับบริการสาธารณสุขในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ได้สะดวกขึ้น ถึงแม้จังหวัดสุรินทร์จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรที่มีภาษาพูดคือภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ แต่ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาเขมรในรูปแบบภาษาเขียน เนื่องจากสามารถอ่านภาษาไทยได้ ดังนั้นภาษาเขมรบนป้ายสาธารณะ จึงมีกลุ่มผู้อ่านชาวกัมพูชาเป็นกลุ่มเป้าหมาย ปัจจัยเหล่านี้ที่ทำให้สถานการณ์ภาษาบริเวณชายแดนมีความน่าสนใจ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าพื้นที่แต่ละแห่งมีความโดดเด่นและมีรูปแบบของภูมิทัศน์ภาษาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายแดนที่ติดกับประเทศอื่น เป็นที่น่าสนใจว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับภาษาเขียนของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งนับว่าเป็นภาษาต่างประเทศที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ ถึงกับมีการปรากฏบนป้ายสาธารณะที่จัดทำโดยทางราชการและเอกชน แต่เรายังไม่รู้ว่าป้ายสาธารณะหรือลักษณะภูมิทัศน์ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่ติดกับเขตแดนประเทศไทยจะมีลักษณะอย่างไร จะมีการแสดงออกถึงความสำคัญของภาษาประเทศเพื่อนบ้านเหมือนที่ประเทศไทยทำหรือไม่

ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่ติดชายแดนที่เป็นบริเวณที่ตั้งของจุดผ่านแดนถาวร เพราะมีความใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่า ถ้าเปรียบเทียบในกรณีการศึกษา

ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ว่าภูมิภาคภาษาแต่ละแห่งจะมีลักษณะอย่างไร มีภาวะหลายภาษาในรูปแบบใด อย่างไร ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถอธิบายจากทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ได้อย่างไร ซึ่งพื้นที่ที่ติดชายแดนที่กำหนดไว้สำหรับเก็บข้อมูลคือพื้นที่ชายแดนทั้งฝั่งราชอาณาจักรไทย และพื้นที่ชายแดนประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ฝั่งตรงข้าม ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รวมเป็น 5 ประเทศ 8 จุด เก็บข้อมูล

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 ภูมิภาคภาษาในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีลักษณะอย่างไร เหมือนหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.2.2 ปัจจัยด้านใดที่เป็นตัวกำหนดการใช้ภาษาในภูมิภาคหลายภาษา

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 วิเคราะห์และเปรียบเทียบการเลือกภาษาและรูปแบบข้อความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะที่พบบริเวณชายแดนทั้งสองฝั่ง ระหว่างไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา ไทย-มาเลเซีย และไทย-เมียนมา

1.3.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง ระหว่างไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา ไทย-มาเลเซีย และไทย-เมียนมา

1.4 สมมติฐาน

1.4.1 ภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา ไทย-มาเลเซีย และไทย-เมียนมา ทั้งสองฝั่งมีแบบหนึ่งภาษา (Monolingual) และแบบหลายภาษา (Multilingual)

1.4.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนทั้งฝั่งไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา ไทย-มาเลเซีย และไทย-เมียนมา มี 3 รูปแบบคือ หลายภาษาแบบแปลตรงตัว (Direct translation) หลายภาษาแบบแปลบางส่วน (Partial translation) หลายภาษาแบบอิสระ (Free writing)

1.4.3 ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะ ได้แก่ สถานการณ์การใช้ภาษาประจำชาติ และการเลือกใช้อังกฤษ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ภาษาในบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.7.2 เป็นแนวทางในการศึกษาภูมิภาคภาษาในประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.7.3 เป็นแนวทางในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมนัย (Macro Sociolinguistics)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนผลงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ (1) พัฒนาการการวิจัยด้านภูมิทัศน์ภาษาและการเลือกภาษา (2) นโยบายภาษากับภูมิทัศน์ภาษา (3) ภาวะหลายภาษากับภูมิทัศน์ภาษา (4) การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่ชายแดน (5) ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศไทย (6) ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศที่มีชายแดนติดประเทศไทย (7) โครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษา 4 ประการ (8) ทฤษฎีการใช้ภาษาในป้าย (9) ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร (10) ทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์

2.1 พัฒนาการการวิจัยด้านภูมิทัศน์ภาษาและการเลือกภาษา

ภูมิทัศน์ภาษาเป็นสาขาย่อยของภาษาศาสตร์สังคม มีจุดกำเนิดมาจากการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะ (Language choice) ที่อยู่ในรูปเขียน ก่อนปี 1997 ยังไม่มีคำว่า **ภูมิทัศน์ภาษา** (Linguistic landscape) จนกระทั่งแลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้น อย่างไรก็ตาม คูลมาส (Coulmas, 2009, p. 13) กล่าวว่า ภูมิทัศน์ภาษานั้นเก่าเกือบเท่ากับภาษาเขียนที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะหรือป้ายสาธารณะ งานวิจัยของมาซาอิ (Masai, 1972) อ้างถึงในแบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) นับว่าเป็นงานวิจัยเรื่องแรกที่ศึกษาภาษาบนป้ายสาธารณะในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ใช้ป้ายเกี่ยวกับการพาณิชย์ที่เก็บข้อมูลไว้เมื่อปี ค.ศ. 1962 มาวิเคราะห์เพื่อศึกษา 1) การใช้ภาษา (Language use) 2) การใช้ตัวเขียนหรือตัวอักษร (Script used) และ 3) ความสัมพันธ์ของการใช้ภาษากับประเภทของธุรกิจ ซึ่งมาซาอิ (Masai, 1972) เสนอว่า การปรากฏของภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาญี่ปุ่นนั้นเพื่อเติมเต็มและบ่งบอกถึงความเป็นอเมริกันและยุโรปในสังคมเมืองของโตเกียว

ต่อมา โรเซนบอมและคณะ (Rosenbaum et al., 1977) อ้างถึงในเอเดลมาน (Edelman, 2010) ศึกษาการเลือกใช้ภาษาอังกฤษในภูมิทัศน์ภาษาของถนนในกรุงเยรูซาเล็ม โดยแบ่งป้ายตามความเด่นชัดของตัวอักษรละติน พบว่าการใช้ภาษาอังกฤษบนแผ่นป้ายมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความดึงดูดทางภาษา

ทูลป์ (Tulp, 1978) อ้างถึงในเอเดลมาน (Edelman, 2010) ศึกษาการเลือกใช้ภาษาในป้ายโฆษณาที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ซึ่งเป็นชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสและภาษาดัตช์ แต่เนื่องจากการใช้ภาษาฝรั่งเศสแพร่หลายมากกว่า จนอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนเป็นชุมชนภาษาเดียว ทูลป์ (Tulp, 1978) แสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง และพิสูจน์ให้เห็นว่าการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาเป็นแนวทางหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่าภาษาใดมีความสำคัญในพื้นที่ และภาษาใดกำลังจะถูก

ลดระดับความสำคัญลง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นในชุมชนหลายภาษา นั้นหมายความว่าการศึกษาภูมิทัศน์ภาษานั้นจะแสดงให้เห็นว่าชุมชนภาษาสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากชุมชนหลายภาษาเป็นชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาเดียว โดยเฉพาะภาษาเขียน

การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาไม่ได้จำกัดแค่เพียงการนับจำนวนภาษาบนแผ่นป้ายเท่านั้น ตามที่คาลเว็ต (Calvet, 1990) อ้างถึงในแบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) ศึกษาภูมิทัศน์ภาษาที่เมืองดาการ์ เพื่อเปรียบเทียบการเลือกภาษาในพื้นที่ที่มีภาษาราชการมากกว่าหนึ่งภาษา ทำให้ค้นพบว่าความไม่สมดุลของภาษา นั้นคือภาษาใดภาษาหนึ่งมีอำนาจและความสำคัญมากกว่าภาษาหนึ่ง จะสื่อให้เห็นผ่านภูมิทัศน์ภาษาได้ ซึ่งความไม่สมดุลนี้มีปัจจัยหลักมาจากผู้จัดทำแผ่นป้าย คาลเว็ต (Calvet, 1990) เริ่มแนวคิดที่ต้องจัดประเภทป้ายออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ป้ายของส่วนราชการ (in vitro) และ ป้ายของส่วนเอกชน (in vivo) ซึ่งการจัดกลุ่มป้ายที่อ้างอิงผู้จัดทำ เป็นแนวทางการศึกษาอีกด้านหนึ่ง นำไปสู่แนวคิดในการวิเคราะห์ของเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael, Shohamy, Amara, & Trumper-Hecht, 2006) ในการจัดประเภทของแผ่นป้ายตามผู้จัดทำ ซึ่งผู้จัดทำในที่นี้หมายถึง ผู้เขียนป้ายหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะใช้ภาษาใดในป้าย และจะเรียงลำดับ จดวางภาษาในป้ายอย่างไร เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) จำแนกประเภทของผู้จัดทำออกเป็น แบบบนลงล่างหรือส่วนราชการ (top – down) คือป้ายที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่อยู่ในกำกับของรัฐบาล และแบบล่างขึ้นบน (bottom – up) หรือส่วนเอกชนคือป้ายที่ออกโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่ของราชการ ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐบาล

นอกจากการศึกษาของคาลเว็ต (Calvet, 1990) ที่ได้จุดกำเนิดแนวคิดเรื่องหน่วยงานที่ผลิตป้ายแล้ว สปอลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) ได้เสนอเงื่อนไข 3 ประการที่ใช้ในการวิเคราะห์การเลือกภาษาในภูมิทัศน์ภาษา จากการศึกษาแผ่นป้ายในกรุงเยรูซาเล็ม โดยกล่าวว่าการปรากฏของภาษาบนป้ายมีปัจจัยหลายอย่างมาเกี่ยวข้องต่อการเลือกใช้ภาษา นั้นคือ ทักษะทางภาษาของผู้เขียนแผ่นป้าย ทักษะทางภาษาของผู้ที่คาดว่าจะอ่านข้อความในป้าย และการแสดงอัตลักษณ์ของตนผ่านภาษาบนป้ายให้ปรากฏในที่สาธารณะ ซึ่งต่อมาแนวคิดนี้มีสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยการเลือกภาษาในงานวิจัยต่อมา

การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาดั้งแต่แรกเริ่มนั้น มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกภาษา การใช้ภาษาที่ต่างกัน ในชุมชนภาษา ภาษาบนป้ายคือข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ในเวลาต่อมาเริ่มมีการขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างขึ้น เช่น ศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาบนป้ายที่มาจากการบังคับใช้กฎหมายตามนโยบายภาษาของส่วนราชการในงานวิจัยของมณิเยร์ (Monnier, 1989)

ต่อมาในปี 1997 จากการศึกษาของแลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) ทำให้มีคำว่า “ภูมิทัศน์ภาษา (Linguistic landscape)” เกิดขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของบทความที่ตีพิมพ์ เพื่อ

- 1) นำเสนอโน้ตทัศน์ของคำว่าภูมิทัศน์ภาษา โดยพิจารณาจากมุมมองของการวางแผนภาษา
- 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ของภูมิทัศน์ภาษากับ ความมีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

(Ethnolinguistic vitality)

- 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางภาษา (Linguistic behavior) กับภูมิทัศน์ภาษาที่อยู่รอบตัว

แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) กล่าวว่า แนวคิดภูมิทัศน์ภาษานั้นมีที่มาจากศาสตร์ด้านการวางแผนภาษา เป็นส่วนหนึ่งของภาษาศาสตร์สังคม นักวางแผนภาษา (Language planner) ได้แก่ เวอร์โดต (Verdot, 1979) และคอร์เบิล (Corbeil, 1980) ในเบลเยียมและแคนาดา ตามลำดับ ตระหนักถึงความสำคัญของการระบอบาณาเขตผ่านการบังคับใช้กฎหมายกับภาษาบนป้ายสาธารณะ ดังนั้นแลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997, p. 25) จึงได้ให้คำจำกัดความภูมิทัศน์ภาษาว่า “ภูมิทัศน์ภาษาหมายถึงภาษาที่แสดงให้เห็นเด่นชัดบนป้ายสาธารณะและป้ายพาณิชย์ในอาณาเขตหรือภูมิภาคนั้น ๆ” ป้ายสาธารณะในที่นี้ คือ ป้ายทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นของรัฐบาลหรือเอกชน เช่น ป้ายจราจร ป้ายชื่ออาคาร ป้ายโฆษณา เป็นต้น

แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) ระบุว่า ภูมิทัศน์ภาษามีหน้าที่พื้นฐาน 2 ประการ คือ หน้าที่ในการให้ข้อมูลและหน้าที่การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งหมายความว่า ภูมิทัศน์ภาษาทำหน้าที่บอกข้อมูลทางภาษาของชุมชนว่ามีการใช้ภาษาใดบ้าง เป็นชุมชนภาษาเดียวหรือชุมชนหลายภาษา ประชากรที่อาศัยอยู่เป็นชนกลุ่มใด ส่วนหน้าที่ในทางสัญลักษณ์คือบ่งบอกความสำคัญและอำนาจของภาษานั้นๆ ในชุมชนภาษา หลังจากการนำเสนอโน้ตทัศน์นี้ ก็มีการศึกษาเกี่ยวกับภูมิทัศน์ภาษาและภาษาในบริบทสังคมต่างๆเพิ่มมากขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากพัฒนาการในการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาสรุปได้ว่าข้อมูลภาษาในแผ่นป้ายสาธารณะเป็นข้อมูลทางภาษาที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางภาษา (Language situation) ของพื้นที่นั้น ๆ ได้ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ, 2562 หน้า 7) กล่าวว่า สถานการณ์ทางภาษา คือ สภาพหรือสถานภาพของภาษาที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขและสภาวะแวดล้อมของสังคม นั้นหมายความว่าภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะเหล่านี้มีปัจจัยจากทั้งตัวสถานะของภาษาเองและสังคมที่ป้ายนั้นตั้งอยู่ รวมไปถึงแสดงให้เห็นสถานะของภาษาในสังคมด้วย ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ภาษาและสถานการณ์ภาษาที่เห็นได้ชัดเจนคือ นโยบายภาษาและการวางแผนภาษา (Language policy and language planning) ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.2 นโยบายภาษากับภูมิทัศน์ภาษา

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า โน้ตทัศน์ของภูมิทัศน์ภาษาจากการนำเสนอของแลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) นั้นเกิดขึ้นจากการวางแผนภาษา ซึ่งมักจะมีในประเทศหรือ

ภูมิภาคที่เป็นชุมชนหลายภาษา จึงต้องมีการกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติ ข้อบังคับ ให้ชัดเจนในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสาร ซึ่งในที่นี้รวมไปถึงภาษาที่ใช้บนป้ายสาธารณะด้วย เลอแควร์ (Leclerc, 1994) อ้างถึงใน แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) ระบุว่ามากกว่า 30 ประเทศและมลรัฐ นำกฎหมายมาใช้ในการควบคุมภูมิทัศน์ภาษา เช่น ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย รัฐควิเบกของแคนาดา เป็นต้น นักวางแผนภาษาที่เล็งเห็นความสำคัญของการใช้ภูมิทัศน์ภาษาประกาศอาณาเขต โดยให้ผ่านการใช้กฎหมายบังคับคือเวอร์โดต์ (Verdot, 1979) และคอร์เบิล (Corbeil, 1980)

การศึกษาเกี่ยวกับนโยบายภาษาและการวางแผนภาษาเริ่มขึ้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อหลายประเทศได้รับเอกราชจากการเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตก การบริหารประเทศด้วยตนเองก็ต้องเกิดขึ้น ซึ่งการวางแผนนโยบายเรื่องภาษาเป็นหนึ่งในการบริหารที่ประเทศที่ต้องคำนึงถึง เพื่อกำหนดแนวทางที่ชัดเจนให้กับอนาคตของชาติ เพราะภาษานับว่าเป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532 หน้า 52) กล่าวว่า นโยบายภาษา คือ หลักหรือแนวปฏิบัติของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ที่เกี่ยวกับภาษาของประเทศหรือสังคมนั้น นโยบายภาษาเป็นตัวกำหนดแนวทางการวางแผนภาษา จากนั้นจะเห็นได้ว่านโยบายภาษาเกี่ยวข้องกับกำหนดยุทธศาสตร์ของภาษาต่างๆ ในรูปของคำประกาศ กฎหมาย หรือจารึกในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการอาศัยอำนาจทางการเมืองและการปกครองเป็นสำคัญ บทบาทของภาษาในที่นี้ เช่น การกำหนดว่าจะให้ภาษาใดเป็นภาษาประจำชาติ และภาษาราชการ ซึ่งการกำหนดนโยบายมักจะเกิดขึ้นชัดเจนในประเทศที่มีภาวะหลายภาษา จากการเป็นอาณานิคมมาก่อนหรือจากการที่ในประเทศนั้นมีความหลากหลายของภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือประเทศต่างๆ ที่แยกตัวออกมาจากสหภาพโซเวียต

นโยบายภาษาเกี่ยวข้องกับวางแผนภาษา เพราะการวางแผนภาษา เป็นหนึ่งในแนวทางที่ทำให้นโยบายภาษาสำเร็จ การวางแผนภาษา มีความหมายตามที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532) กล่าวไว้ หมายถึง การเลือกภาษาหรือการวางแผนเกี่ยวกับภาษาหรือการใช้ภาษา ตามนโยบายภาษา อาจกล่าวได้ว่านโยบายภาษากับการวางแผนภาษาต้องกำหนดควบคู่กันไป เพราะถ้าขาดสิ่งหนึ่งก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นนโยบายภาษาคือแนวทางการปฏิบัติที่รัฐบาลกำหนดเกี่ยวกับตัวภาษา ในขณะที่การวางแผนภาษาคือการที่บุคคลนำแนวทางปฏิบัตินั้นไปทำให้เกิดขึ้นจริง ภูมิทัศน์ภาษาจึงเป็นผลผลิตที่เกิดจากการปฏิบัติเพื่อสนองนโยบายภาษาของแต่ละประเทศ

การวางแผนภาษาและนโยบายภาษาเกิดจากปัจจัยขับเคลื่อนหลายประการ โดยมักจะเริ่มจากภาวะหลายภาษา เมื่อในชุมชนภาษาเกิดมีการใช้หลายภาษา ย่อมต้องนำไปสู่การเลือกภาษาเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสาร เมื่อมีภาษาที่ถูกเลือก ก็ย่อมมีภาษาที่มีโอกาสหายไปจากชุมชน

ภาษานั้น จึงเกิดการพยายามชำระภาษานั้นไว้โดยการออกกฎหมาย แนวปฏิบัติ เพื่อให้ภาษาคงอยู่ หรือในอีกทางก็เพื่อส่งเสริมให้ภาษาเติบโต มีความมั่นคง ตัวอย่างเช่น ในกรณีศึกษาที่ประเทศเบลเยียม ซึ่งแลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) กล่าวไว้ว่าเนื่องจากมีชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาต่างกันอยู่สองแห่ง และชุมชนทั้งสองมีจำนวนประชากรมาก คือชุมชนภาษาเฟลมมิชที่อยู่ทางตอนเหนือของเบลเยียม และชุมชนภาษาฝรั่งเศสที่อยู่ทางตอนใต้ โดยสองแห่งนี้มีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนในการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อราชการ การศึกษา เพื่อเป็นการจัดการกับความแตกต่างของการใช้ภาษานี้ ไวต์และเบียร์ดสมอร์ (Witte & Beardsmore, 1986) กล่าวว่า การประกาศใช้ภาษาราชการสองภาษาในกรุงบรัสเซลส์ ส่งผลให้ภูมิภาคนี้ภาษาเปรียบเสมือนเส้นแบ่งเขตแดนของสองชุมชนภาษานี้ หมายความว่าในชุมชนภาษาเฟลมมิชจะมีเพียงป้ายภาษาเฟลมมิช ส่วนชุมชนภาษาฝรั่งเศสจะมีเพียงป้ายภาษาฝรั่งเศส ส่วนในกรุงบรัสเซลส์ก็จะพบภาษาทั้งสองบนป้ายสาธารณะ พบว่านโยบายภาษาและการวางแผนภาษานั้นมีผลต่อการใช้ภาษาในแวดวง รวมไปถึงภาษาเขียนที่ปรากฏบนแผ่นป้ายสาธารณะด้วย

ในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภูมิภาคนี้ ประเด็นที่พบว่าเกี่ยวข้องกับนโยบายภาษาอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ การจำแนกประเภทของป้ายตามผู้จัดทำ ป้ายที่มีผู้จัดทำเป็นส่วนราชการมีแนวโน้มในการปฏิบัติตามกฎการเขียนป้าย หรือให้ความสำคัญกับภาษาราชการ ภาษาประจำชาติมากกว่าป้ายที่จัดทำโดยส่วนเอกชน ผู้จัดทำจึงมีผลต่อความแตกต่างของภาษาบนป้าย

การศึกษาของมอนนิเยร์ (Mommier, 1989) ที่เมืองมอนทรีออล รัฐควิเบก ประเทศแคนาดา ที่มีกฎหมายเข้มงวดเรื่องการใช้ภาษาฝรั่งเศสบนป้ายสาธารณะ ถ้าใช้ภาษาอื่นนอกจากนี้ ต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสร่วมด้วย ส่งผลให้ภูมิภาคนี้ภาษาของหน่วยงานราชการใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก แต่ด้านธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม ใช้ภาษาฝรั่งเศสและภาษาต่างประเทศควบคู่กัน ทำให้เมืองมอนทรีออล มีป้ายชื่อถนน ป้ายกฎจราจร และป้ายสถานที่ราชการ ส่วนใหญ่เป็นภาษาฝรั่งเศส เป็นผลมาจากการกำหนดนโยบายภาษาระดับรัฐของควิเบก ที่ต้องการสนับสนุนและรักษาภาษาฝรั่งเศสไว้ ภูมิภาคนี้ภาษานี้เป็นสิ่งที่สะท้อนว่ารัฐควิเบกเป็นสังคมที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก สอดคล้องกับที่คัล เนโกร (Dal Negro, 2009) กล่าวว่าภูมิภาคนี้สะท้อนให้สังคมเห็นและเข้าใจนโยบายภาษา

ยาวารี (Yavari, 2012) เปรียบเทียบการใช้ภาษาในป้ายของสถาบันการศึกษาสองแห่งที่ตั้งอยู่ในประเทศสวีเดนและประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เนื่องจากสถาบันการศึกษาสองแห่งนี้มีนักศึกษาต่างชาติเป็นจำนวนมาก ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสื่อการสอนในห้องเรียน และตั้งอยู่ในประเทศที่มีความแตกต่างทางภูมิภาคของภาษา ประเทศสวีเดนมีความเป็นสังคมหนึ่งภาษา ใช้ภาษาสวีดิชเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีภาษาราชการ 4 ภาษา ดังนั้นจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่านโยบายภาษาจะปฏิบัติกับภาวะหลายภาษาผ่านภูมิภาคนี้ได้อย่างไร

ผลการวิจัยพบว่าบนป้ายมีการใช้สองภาษาคือภาษาสวิตซ์และภาษาอังกฤษที่มหาวิทยาลัยในสวีเดน และใช้ภาษาเยอรมัน, ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสที่มหาวิทยาลัยในสวิตเซอร์แลนด์ เพราะภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ แต่ที่มีภาษาเยอรมันปรากฏมากกว่าเพราะเป็นเขตปกครองที่ใช้ภาษาเยอรมันเป็นภาษาราชการ ทั้งสองมหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นว่านโยบายภาษาที่สนับสนุนภาษาประจำชาตินั้นประสบความสำเร็จ เพราะภาษาสวิตซ์และภาษาเยอรมันได้รับความสำคัญในทั้งสองประเทศตามที่ได้กำหนดเป็นภาษาราชการ ป้ายที่ทำให้เห็นภาพนโยบายภาษาของประเทศมากที่สุดคือป้ายที่มหาวิทยาลัยจัดทำเอง ไม่ใช่ป้ายเกิดจากผู้จัดทำแบบส่วนบุคคล เช่น นักศึกษาติดประกาศ ประเด็นสำคัญที่งานวิจัยกล่าวถึงอีกประเด็นคือเนื่องจากมหาวิทยาลัยมีนโยบายการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงถูกพบในป้ายต่างๆ ซึ่งสื่อให้เห็นว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายภาษาทั้งในระดับประเทศและสถาบันการศึกษา

เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) เสนอกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิทัศน์ภาษาให้เป็นรูปธรรมขึ้น โดยนำผู้จัดทำป้ายมาเป็นเกณฑ์ ได้แก่ ภาครัฐบาล (บนลงล่างหรือTop-down) กับภาคเอกชน (ล่างขึ้นบนหรือBottom-up) เพราะพบว่าข้อมูลภาษาบนป้ายที่มาจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนมีความต่างกัน ซึ่งเป็นการจำแนกที่นำกฎหมายและนโยบายภาษามาร่วมอภิปรายผลการวิจัย เช่นเดียวกับที่เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) กล่าวว่าป้ายแบบบนลงล่าง เป็นสิ่งที่เกิดจากการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลเรื่องภาษา ในทางตรงข้ามป้ายแบบล่างขึ้นบน เกิดจากความต้องการแสดงออกทางภาษาที่ต่างไป ไม่ได้กำหนดจากรัฐบาลหรืออาจจะละเมิดข้อกำหนดเพราะเหตุผลบางอย่าง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือในประเทศอิสราเอลมีป้ายภาษาอาหรับที่ออกโดยรัฐในบริเวณชาวิวาอาศัยอยู่ เนื่องจากมีกฎหมายระบุว่าภาษาใดต้องปรากฏในป้ายบ้าง แต่ถ้าเป็นป้ายจากภาคเอกชนจะไม่มีภาษาอาหรับปรากฏ

จากการศึกษาที่กล่าวถึงแสดงให้เห็นว่านโยบายภาษาคือปัจจัยกำหนดให้เกิดลักษณะบางประการในภูมิทัศน์ภาษา และภูมิทัศน์ภาษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาพการใช้ภาษาในสังคมนั้นออกมาเป็นแบบนั้น แต่เนื่องจากนโยบายไม่ได้เป็นแนวปฏิบัติที่ถูกตอบสนองในทุกด้านและทุกภาคส่วน ดังนั้นภูมิทัศน์ภาษาเพียงอย่างเดียวจึง มิได้สะท้อนนโยบายภาษาทั้งหมด

2.3 ภาวะหลายภาษากับภูมิทัศน์ภาษา

ภาวะหลายภาษาคือปรากฏการณ์ที่มีการใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาขึ้นไป ไม่ว่าจะอยู่ในรูปภาษาพูดหรือภาษาเขียน และทั้งในเฉพาะตัวบุคคลหรือแบบส่วนรวมในสังคมเพื่อสื่อสารกัน ตามที่สวอนน์และคณะ (Swann, Ana, Theresa, & Rajend, 2004) อธิบายว่า ภาวะหลายภาษา (Multilingualism) หมายถึง การใช้ภาษามากกว่าสองภาษาขึ้นไป โดยผู้พูดที่เป็นปัจเจกบุคคล (Individual) หรือชุมชนภาษา (Speech community) และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (อมรา ประสิทธิ์รัฐ

ลินธุ์, 2532 หน้า 63) ยังได้ให้คำจำกัดความ “สังคมหลายภาษา” ว่าเป็นชุมชนที่มีสมาชิกส่วนใหญ่พูดได้หลายภาษา

ความเกี่ยวข้องของภาวะหลายภาษาที่พบในงานวิจัยภูมิทัศน์ภาษาเป็นการนำความรู้ทางภาษาศาสตร์ไปวิเคราะห์ข้อมูลภาษา เพื่อศึกษาภาวะหลายภาษาของพื้นที่นั้น วิเคราะห์ให้เห็นบทบาทของภาษาอื่นๆ ที่มีต่อภาษาราชการหรือภาษาประจำชาติในสังคมที่มีหลายภาษา เช่น บทบาทของภาษาอังกฤษ รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นการศึกษารูปแบบความหลากหลายของภาษาที่พบ ภูมิทัศน์ภาษาจึงเป็นแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะหลายภาษาเหล่านั้นได้ทางหนึ่ง

การศึกษาความเป็นไปของภาวะหลายภาษา สามารถทำได้จากหลายแง่มุม ซีนอสและกอร์เทอร์ (Cenoz & Gorter, 2006) เสนอว่าหนึ่งในนั้นคือการใช้ภูมิทัศน์ภาษาเป็นข้อมูล เพราะสามารถสะท้อนให้เห็นทั้งอำนาจของภาษา และสถานะของภาษาในชุมชนภาษาที่มีภาวะหลายภาษาได้

การศึกษาภาวะหลายภาษาในภูมิทัศน์ภาษานั้น มีการศึกษาที่เป็นการนับจำนวนภาษาและนับจำนวนป้าย ซึ่งเน้นไปที่การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีภาษาใดบ้างที่ปรากฏได้ในที่สาธารณะ ภาษาที่ปรากฏมากที่สุดก็จะเป็ภาษาที่มีความเด่นมากที่สุด สำคัญมากที่สุด จำนวนภาษาจึงบอกถึงภาวะหลายภาษา ดังเช่นที่ เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบภูมิทัศน์ภาษาของประเทศอิสราเอลจากพื้นที่ที่มีความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ โดยนับจำนวนภาษาที่ปรากฏบนแผ่นป้าย พบว่ามีป้ายแบบหนึ่งภาษา สองภาษา และสามภาษา ภาษาที่เด่นชัดมากที่สุดคือภาษาฮีบรู รองลงมาคือแผ่นป้ายสองภาษาแบบใช้ภาษาฮีบรูคู่กับภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาอาหรับพบในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาอาหรับมากที่สุด พื้นที่อื่นพบได้น้อย

นอกจากงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณแล้ว ต่อมาได้มีการพยายามนำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพมาศึกษาประเด็นเกี่ยวกับภาวะหลายภาษามากขึ้น รูปแบบการเขียนป้ายแบบหลายภาษาเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจนำมาใช้วิเคราะห์ภาวะหลายภาษา

เรห์ (Reh, 2004) ใช้ข้อมูลจากภูมิทัศน์ภาษาเพื่อมาวิเคราะห์หารูปแบบการจัดประเภทการเขียนแบบพหุภาษาโดยยึดผู้อ่านเป็นหลัก พื้นที่เก็บข้อมูลคือเมืองลิตรา (Lira) ประเทศยูกันดาที่มีความหลากหลายทางภาษา มีภาษาราชการคือ ภาษาอังกฤษและภาษาลู (Lwo) และมีภาษาทางบริเวณชายแดนคือภาษาคิสวาฮีลี (Kiswahili) เรห์ (Reh, 2004) พบว่าจากข้อความบนป้ายทำให้จำแนกประเภทการเขียนแบบพหุภาษาโดยยึดผู้อ่านเป็นหลัก ได้ 4 รูปแบบคือ

1. การเขียนหลายภาษาแบบแปลตรงตัว (Duplicating) คือการนำเสนอข้อมูลที่ภาษา A และ ภาษา B แปลแบบตรงตัว มีความเสมอภาคกันในรายละเอียดของข้อความ

2. การเขียนหลายภาษาแบบแปลบางส่วน (Fragmentary) เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ภาษา A มีการแปลเป็น ภาษา B เฉพาะบางส่วนของข้อมูล

3. การเขียนหลายภาษาแบบแปลเฉพาะส่วน (Overlapping) คือการแปลที่ข้อมูลที่บางส่วน อยู่ในภาษา A และบางส่วนอยู่ในภาษา B

4. การเขียนหลายภาษาแบบเสริมกัน (Complementary) โดยที่ข้อมูลภาษา A และ ภาษา B ไม่สื่อความตรงกันเลย แต่สืบเนื่องกันหรือเสริมกัน

จากนั้นได้นำผลการวิเคราะห์มาเพื่อสังเคราะห์ถึงภาวะหลายภาษาของพื้นที่ เรห์ (Reh, 2004) เสนอว่าแต่ละรูปแบบเป็นผลมาจากความรู้ทางภาษาของคนที่อยู่ในพื้นที่ (Assumed language knowledge of target) ตามตารางต่อที่ 2.1 ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากภาพที่ 10 หน้า 16 ของเรห์ (Reh, 2004, p. 16)

ตารางที่ 2.1 ความรู้ทางภาษาของคนที่อยู่ในพื้นที่

ประเภทการเขียนแบบพหุภาษา	ความรู้ทางภาษาของผู้อ่านที่คาดหวัง	
	ชุมชน	ส่วนบุคคล
การเขียนหลายภาษาแบบแปลตรงตัว	หลายภาษา	ภาษาเดียว
การเขียนหลายภาษาแบบแปลบางส่วน	หลายภาษา	ภาษาเดียว/หลายภาษา
การเขียนหลายภาษาแบบแปลเฉพาะส่วน	หลายภาษา	ภาษาเดียว/หลายภาษา
การเขียนหลายภาษาแบบเสริมกัน	หลายภาษา	หลายภาษา

จากตารางที่ 2.1 อธิบายได้ว่าหากผู้อ่านมีความรู้หลายภาษาจะสามารถเข้าใจข้อความใน ป้ายหลายภาษาได้ แม้ว่าจะมีการนำเสนอข้อมูลแบบใดก็ตาม ในขณะที่ผู้อ่านมีความรู้ภาษาจำนวน น้อยกว่า จะต้องใช้การนำเสนอข้อมูลที่ให้ความละเอียดมากในแต่ละภาษาขึ้น ซึ่งคือการเขียนแบบ แปลตรงตัว ดังนั้นถ้าในพื้นที่ใดมีการใช้รูปแบบข้อความประเภทต่างๆ จำนวนมากน้อยต่างกัน ก็จะ สามารถสะท้อนให้เห็นระดับความเป็นพหุภาษาของสังคมนั้นได้ และการเขียนข้อความหลายภาษา มีส่วนทำให้ภูมิทัศน์ภาษาในแต่ละสังคมแตกต่างกัน

การศึกษาของเรห์ (Reh, 2004) เป็นต้นแบบของรูปแบบการวิเคราะห์ข้อความหลายภาษา และมีงานวิจัยอื่นนำรูปแบบนี้ไปใช้ หรือนำไปปรับใช้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประเด็นการศึกษา เกี่ยวภาวะหลายภาษาในภูมิทัศน์ภาษา

แบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) ศึกษาภาวะหลายภาษาในกรุงโตเกียว วัตถุประสงค์เพื่อหาความแตกต่างของแผ่นป้ายหลายภาษาที่เป็นของภาครัฐบาลและภาคเอกชน ใช้ตัวเขียนและรูปแบบการเขียนเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ปรับมาจากรูปแบบของเรห์ (Reh, 2004) และเสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การเขียนแบบพ้องความหมาย (Homophonic) คือการแปลแบบตรงตัวของทุกความข้อความในทุกภาษาที่ปรากฏบนป้ายหรือการเขียนทับศัพท์
2. การเขียนแบบปนภาษา (Mixed) คือการแปลหรือการเขียนทับศัพท์ข้อความบางส่วน
3. การเขียนแบบหลายภาษา (Polyphonic) คือการเขียนข้อความที่แต่ละภาษาไม่มีความหมายตรงกัน

4. การเขียนแบบหนึ่งภาษา (Monophonic) คือการเขียนโดยใช้ภาษาเพียงหนึ่งภาษา

ผลการศึกษาพบว่าผู้จัดทำป้าย (ส่วนราชการและเอกชน) มีผลทำให้ป้ายแตกต่างกันในกรุงโตเกียว ป้ายที่มาจากส่วนราชการมีความหลากหลายทางภาษาน้อยกว่าป้ายที่มาจากส่วนเอกชน ซึ่งความแตกต่างนี้ได้ส่งผลให้ภูมิทัศน์ภาษาในกรุงโตเกียวมีความหลากหลาย เป็นสัญญาณว่ามีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนภาษา จากอดีตที่เคยถูกมองว่าเป็นชุมชนภาษาเดียว กลายเป็นชุมชนหลายภาษา

เอเดلمان (Edelman, 2010) ศึกษาภาวะหลายภาษาในประเทศเนเธอร์แลนด์ซึ่งเป็นชุมชนหลายภาษา มีภาษาดัตช์เป็นภาษาประจำชาติและมีภาษาฟรีเซียน (Frisian) เป็นภาษาชนกลุ่มน้อยที่ถูกกำหนดให้เป็นภาษาราชการควบคู่กับภาษาดัตช์ในท้องถิ่นฟรีสแลนด์ (Friesland) มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่าภูมิทัศน์ภาษาในอัมสเตอร์ดัมและฟรีสแลนด์ทำให้เห็นภาวะหลายภาษาอย่างไร และปัจจัยใดที่มีผลต่อคุณสมบัติทางภาษาและศาสตร์ของแผ่นป้าย เอเดلمان (Edelman, 2010) เสนอรูปแบบการวิเคราะห์คุณสมบัติภาษา (Linguistic properties) ดังต่อไปนี้

1. แบบแปล (Translation) แบ่งออกเป็น แปลแบบคำต่อคำ (Word-for-word translation), แปลแบบอิสระ (Free translation), แปลแบบบางส่วน (Partial translation)
2. แบบปน (Mixing) แบ่งออกเป็น การปนระดับข้อความ (Text level) การปนระดับประโยค (Sentence level) การปนระดับคำ (Word level) การปนมากกว่าหนึ่งระดับ (More than one level)
3. แบบแปลและแบบปน (Both translation and mixing) ซึ่งเป็นการเขียนข้อความหลายภาษาโดยมีแบบ 1 และ แบบ 2 รวมกัน ในทุกระดับ

พบว่าการปนของภาษาเกิดขึ้นมากกว่าการแปล โดยเฉพาะการแปลแบบอิสระและภาษาอังกฤษมีบทบาทมากกว่าภาษาราชการ เป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นว่าคนในพื้นที่รู้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษา

จากรูปแบบการวิเคราะห์ภาษาในป้ายสามกรอบแนวคิดที่เสนอไป พบว่ามีความสัมพันธ์กันดังรายละเอียดในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการเขียนข้อความในป้าย

เรห์ (Reh, 2004)	แบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007)	เอเดลมาน (Edelman, 2010)
แบบแปลตรงตัว	แบบพ้องความหมาย	แบบแปล
แบบแปลบางส่วน	แบบปนภาษา	
แบบแปลเฉพาะส่วน		
แบบเสริมกัน	แบบหลายภาษา	แบบปน
		แบบแปลและแบบปน
	แบบหนึ่งภาษา	

แบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) ได้เสนอรูปแบบที่แตกต่างจากรีห์ (Reh, 2004) คือเพิ่มรูปแบบการเขียนแบบหนึ่งภาษาเข้ามา และได้รวมการแปลเฉพาะส่วนและแปลบางส่วนเข้าด้วยกัน เป็นการเขียนแบบปนภาษา ส่วนเอเดลมาน (Edelman, 2010) ได้แบ่งประเภทออกเป็นการแปล การปนภาษา และป้ายที่ใช้ทั้งการแปลร่วมกับการปน

จากการทบทวนวรรณกรรมและเกณฑ์เหล่านี้ในงานวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อความหลายภาษาในวิทยานิพนธ์นี้ โดยได้เสนอรายละเอียดไว้ในบทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ประเด็นเรื่องภาวะหลายภาษาเป็นหนึ่งในหลายประเด็นที่พบว่าเป็นหัวข้อสำคัญในการศึกษา ต่างมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางภาษาศาสตร์ตามที่เสนอไปข้างต้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าภาวะหลายภาษาสามารถหาหลักฐานได้จากภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่นั้นๆ สอดคล้องกับที่บลอมแมร์ต (Blommaert, 2013) กล่าวไว้ว่าภูมิทัศน์ภาษานับว่าเป็นเกณฑ์ที่ใช้ตรวจสอบภาวะหลายภาษาของพื้นที่เก็บข้อมูลได้ ในกรณีที่ต้องการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม

2.4 การศึกษาภูมิภาคภาษาในพื้นที่ชายแดน

ยศ สันตสมบัติและคณะ (ยศ สันตสมบัติและคณะ, 2555) กล่าวว่า พรหมแดนในทางรัฐศาสตร์ หมายถึงตัวกันแบ่งพื้นที่แห่งอำนาจอธิปไตยของรัฐ เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐเหนือประชาชน แต่โดยพฤตินัยแล้วรัฐมิได้เป็นผู้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ชายแดนและพรหมแดนได้เพียงฝ่ายเดียว ชุมชนท้องถิ่นและชนชายแดนมีบทบาทสำคัญเช่นกัน ในกำหนดพรหมแดนทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม รวมไปถึงการสร้างอัตลักษณ์ต่างๆ เพื่อเป็นการระบุตัวตนของกลุ่มบริเวณชายแดน ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยคาดว่าภูมิภาคภาษาซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่อยู่บริเวณชายแดน เป็นการแสดงถึงการแบ่งกันพื้นที่ในอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน เดชา ตั้งศรีฟ้า (เดชา ตั้งศรีฟ้า, 2551) อ้างถึงใน โสภี อุ่นทะยา (โสภี อุ่นทะยา, 2557) กล่าวว่า พื้นที่ชายแดนมีความหมายที่หลากหลายและแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ แต่ไม่ได้แบ่งแยกชัดเจน มีการทับซ้อนกันอยู่ พื้นที่ชายแดนนั้นเต็มไปด้วยปฏิบัติการทางวัฒนธรรมจำนวนมาก มีความหลากหลายทางมิติ อาณาบริเวณทางชายแดนเป็นพื้นที่ที่ไม่หยุดนิ่ง มีผู้คนเดินทางเข้าออก ติดต่อแลกเปลี่ยนทั้งภาษาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับที่ศุภนิมิต ปฏิพัทธ์ (ศุภนิมิต ปฏิพัทธ์, 2533) กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญของพื้นที่ชายแดนไม่ใช่เขตแดน แต่คือวิถีปฏิบัติที่รัฐบาลแต่ละประเทศใช้ในการจัดการกับชายแดนแต่ละแห่ง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเกิดจากการเมืองมากกว่าการขัดแย้งเรื่องอื่น

ลักษณะเฉพาะในเชิงภาษาที่เห็นได้ชัดเจนคือมีการใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาบริเวณนั้น เช่น ในชายแดนไทย – กัมพูชา ที่จังหวัดสุรินทร์ มีการใช้ภาษาไทยกลาง ภาษาเขมรสุรินทร์ และจากชายแดนฝั่งกัมพูชา มีการใช้ภาษาเขมร ยิ่งในพื้นที่ที่มีภาษาร่วมด้วย ความแตกต่างทางภาษาก็ย่อมมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับภูมิภาคภาษาบริเวณชายแดนพบจำนวนจำกัด ซึ่งบางงานเป็นการนำภูมิภาคภาษาไปเป็นเครื่องมือศึกษาด้านอื่น เช่น ทศนคติต่อภาษา มาร์ตีเนซ (Martínez, 2014) วิเคราะห์ทัศนคติต่อภาษาของผู้พูดภาษาสเปนที่มีต่อป้ายประกาศในหน่วยบริการสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล คลินิก ร้านขายยา สถานพยาบาลต่างๆ ผู้บอกภาษาเหล่านี้อาศัยอยู่ที่เมืองฮิดัลโก เคาน์ตี (Hidalgo County) รัฐเท็กซัส บริเวณชายแดนของสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก มีภาษาสเปนเป็นภาษาแม่ แต่ใช้ภาษาอังกฤษได้ในระดับเทียบเท่าเจ้าของภาษา อายุ 18-22 ปี ในการเก็บข้อมูล ผู้บอกภาษาต้องบรรยายว่ารู้สึกอย่างไรกับป้ายที่เห็นแต่ละป้าย โดยมีหัวข้อการบรรยายคือ ความโน้มเอียงในการใช้ภาษา (Code preference) ลักษณะการเขียน (Inscriptions) และลักษณะของวาทกรรมที่ใช้ (Discourse) ซึ่งมาจากแนวคิดของสโคลลอนและสโคลลอน (Scollon & Scollon, 2003) พบว่า

ภาษาอังกฤษบนป้ายสาธารณะมีความสำคัญกว่าภาษาสเปนอย่างชัดเจน มีแนวโน้มในการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาสเปน ป้ายที่ให้ข้อมูลสำคัญแต่ความยาวของข้อความสั้น จะมีภาษาสเปนอยู่ด้วย แต่ถ้าเป็นข้อมูลเนื้อหาค่อนข้างยาว จะไม่ใช้ภาษาสเปนควบคู่ และมีการใช้ภาษาสเปนแบบผิดไวยากรณ์และมีการแปลผิด นอกจากนี้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพมีการเสนอเป็นภาษาอังกฤษ แต่ในการแจ้งกฎระเบียบ การชำระเงิน ใช้ภาษาสเปน ซึ่งมาร์ติเนซ (Martínez, 2014) สรุปว่าการใช้ภาษามีความไม่เท่าเทียม เพราะผลกระทบจากการไม่รู้ภาษาอังกฤษทำให้ประชากรส่วนหนึ่งมีโรคเบาหวานเพิ่มขึ้น เนื่องจากเข้าไม่ถึงบริการสาธารณะสุขของประเทศ งานวิจัยของมาร์ติเนซ (Martínez, 2014) นี้เป็นการใช้ภูมิทัศน์ภาษาบริเวณชายแดนเพื่อการสำรวจการอ่านออกเขียนได้ของประชาชนที่อาศัยอยู่แถบชายแดน

จากการศึกษาของมาร์ติเนซ (Martínez, 2014) จะเห็นว่าได้นำแนวคิดทางสัญศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ภูมิทัศน์ภาษาด้วย ซึ่งคือการวิเคราะห์ขนาด ตัวอักษร สี องค์ประกอบในป้าย ตามแนวคิดของสโคลลอนและสโคลลอน (Scollon & Scollon, 2003) อย่างไรก็ตามในวิทยานิพนธ์นี้ไม่ได้นำองค์ประกอบเหล่านี้มาร่วมวิเคราะห์ เนื่องจากต้องการมุ่งประเด็นการวิเคราะห์ไปที่ตัวภาษาเท่านั้น

การศึกษาของมูธ (Muth, 2014) มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ภูมิทัศน์ภาษาสำรวจสถานการณ์การใช้ภาษาบริเวณชายแดน พื้นที่คือประเทศทรานส์นิสเตรีย (Transnistria) เป็นสาธารณรัฐปกครองตนเอง เคยเป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศมอลโดวา ในอดีตประเทศมอลโดวาเคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต หลังการล่มสลาย ได้แยกตัวออกมาเป็นประเทศ ในขณะที่ทำการวิจัย มูธ (Muth, 2014) ระบุว่าประเทศทรานส์นิสเตรียยังไม่ได้รับการรับรองเอกราชจากนานาชาติ ทรานส์นิสเตรียนั้นมีการใช้ภาษารัสเซียเป็นส่วนใหญ่ จึงขอแยกตัวจากประเทศมอลโดวาที่ใช้ภาษาโรมาเนียนเป็นภาษาราชการ บทความนี้สำรวจภูมิทัศน์ภาษาในเมืองตึรสปอล (Tiraspol) เมืองหลวงของทรานส์นิสเตรีย ตั้งอยู่ห่างจากประเทศยูเครนและประเทศมอลโดวา ประมาณ 20 กิโลเมตร พบว่าภาษารัสเซียถูกใช้ในป้ายมากที่สุด ทั้งปรากฏในป้ายหนึ่งภาษา และป้ายหลายภาษา ต้องมีภาษารัสเซียด้วยเสมอ พื้นที่บริเวณชายแดนนี้มีลักษณะของความเป็นหนึ่งภาษาในภูมิทัศน์ภาษา มูธ (Muth, 2014) สรุปว่าการศึกษาโดยใช้ภูมิทัศน์ภาษาทำให้เห็นว่าทรานส์นิสเตรียใช้ภาษาและวัฒนธรรมเป็นเส้นแบ่งเขตแดนและระบุพื้นที่ทางการเมือง

โอลเซิน (Olsen, 2014) ศึกษาสถานการณ์ภาษาบริเวณภูมิภาคที่เป็นชายแดนระหว่างนอร์เวย์และรัสเซีย ที่มีการเปิดให้ข้ามแดนตามปกติมาหลังจากปิดมาเป็นเวลานาน จุดประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษานอร์เวย์เทียบกับภาษารัสเซียในบริเวณชายแดน ภาษาทั้งสองมีอิทธิพลและเกิดการสัมผัสภาษาต่อกันหรือไม่ การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา มีการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบ

การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับภูมิภาคภาษาคือเป็นเมืองที่มีภาษานอร์วีเจียนและภาษารัสเซียอยู่คู่กันบน ป้ายจราจรและป้ายชื่อถนน ซึ่งนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางภาษาอื่นที่ให้เมืองเคอร์เคนส (Kirkenes) ของนอร์เวย์กลายเป็นเมืองสองภาษา นโยบายภาษาของเมืองนี้คือส่งเสริมความเป็นเมืองชายแดน โดยการสนับสนุนภาษารัสเซียควบคู่กับภาษานอร์วีเจียน แต่ในแอตลาส (Atlas) ที่เป็นเมืองชายแดนติดกับรัสเซียเช่นกัน พบว่าการใช้ภาษารัสเซียมีสถานการณ์ตรงข้าม มีการใช้ภาษานอร์วีเจียนมากกว่า ประชากรชาวนอร์วีเจียนในสองเมืองนี้ไม่ได้มีความสนใจเรียนภาษารัสเซียมากนัก ซึ่งผู้วิจัยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะทัศนคติที่มีต่อผู้คนและภาษา ซึ่งตัวอย่างงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาใน ภาพกว้าง และไม่ได้อภิปรายว่าพื้นที่ชายแดนเหล่านี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใดต่อภาษาได้บ้าง

งานวิจัยทางภูมิภาคภาษาในพื้นที่ชายแดน มีปรากฏอยู่จำนวนน้อย ยังไม่มีงานวิจัยทางภูมิภาค ภาษาบริเวณชายแดนที่ทำการวิจัยแบบครอบคลุมและมีจุดประสงค์เกี่ยวกับสถานการณ์ภาษา ในชายแดนจริงๆ ซึ่งวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ น่าจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

2.5 ภูมิภาคภาษาในประเทศไทย

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาภูมิภาคภาษาในประเทศไทยออกเป็น 2 ส่วนคือ บทบาทของ ภาษาอังกฤษในภูมิภาคภาษาและบทบาทของภาษาประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคภาษา

2.5.1 บทบาทของภาษาอังกฤษในภูมิภาคภาษา

เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญในโลกที่เป็น โลกาภิวัตน์ เพราะ เปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ทำให้ภาษาอังกฤษเข้ามามี บทบาทในทุกมิติของการดำเนินชีวิต และปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมที่มี ความเป็นพลวัต จึงทำให้บทบาทของภาษาอังกฤษต้องปรากฏอยู่ในทุกแง่มุมของการสื่อสาร แม้แต่ ในประเทศไทยที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ยังพบว่าภาษาอังกฤษเป็น ภาษาต่างประเทศที่เด่นชัดและสำคัญมากในการสื่อสารภายในประเทศ ที่เห็นอย่างชัดเจนคือเป็น ภาษาที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดในปีสาธารณะ โดยพบในการศึกษาภูมิภาคภาษาในประเทศไทยครั้งแรก สมอลล์ (Smalley, 1994) ศึกษาสถานการณ์ภาษาของไทย ใช้ข้อมูลจากภาษาบนป้ายใน กรุงเทพมหานคร ทำให้เห็นสถานการณ์ภาษาในขณะนั้นว่าภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เป็นภาษาที่มีความสำคัญในปีสาธารณะ โดยแตกต่างกันตามพื้นที่และพื้นที่อาศัยบริเวณนั้น

ต่อมาในปี 2006 มีการศึกษาการสัมผัสภาษาและประเภทของการปนภาษาในข้อความบน ป้ายที่ โดยฮิบเนอร์ (Huebner, 2006) พบว่ามีการสัมผัสภาษาในระดับ โครงสร้าง วางส่วนขยายตาม ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษแต่ใช้คำภาษาไทย และมีการปนของภาษาอังกฤษในระดับตัวเขียน ระดับคำ และระดับ โครงสร้าง เป็นต้น จากการศึกษาของสมอลล์ (Smalley, 1994) จนมาถึงฮิบเนอร์

(Huebner, 2006) เห็นได้ว่าในระยะเวลา 12 ปี ภาษาอังกฤษไม่ได้มีแค่บทบาทในการปรากฏบนป้ายเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลในการใช้เพิ่มขึ้น สืบเนื่องจากการปนในภาษาไทย

ต่อมาในปี 2016 การศึกษาของจริยา ประภพรัตนกุล (Prapobratanakul, 2016) เป็นการยืนยันการศึกษาของฮิบเนอร์ (Huebner, 2006) ที่ว่าภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีการยืมคำศัพท์และผสมระบบวากยสัมพันธ์ของสองภาษาเข้าด้วยกัน เช่น ในชื่อร้าน “สี่ย่าน บิวตี้” หรือ “คุณน้อย ออฟติค” สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ไม่ใช่เพียงแค่พื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น ภาษาอังกฤษมีบทบาทและอิทธิพลต่อการใช้ภาษาบนป้ายในเมืองใหญ่ๆ เช่น เชียงใหม่ด้วย ซึ่งมุและอภิชัย รุ่งเรือง (Mu & Rungruang, 2013) พบว่าป้ายที่ศึกษาในเชียงใหม่ มีรูปแบบการใช้ภาษาแบบปน เช่น ใช้ตัวอักษรไทยและอังกฤษ แต่เป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และรูปแบบวากยสัมพันธ์ที่พบเป็นแบบภาษาอังกฤษทั้งหมด ทิวพร ธงทอง (Thongtong, 2016) ศึกษาการเลือกภาษาในป้ายสาธารณะที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการท่องเที่ยว พบว่ามีกลยุทธ์การใช้ภาษาในป้ายที่มีสองภาษาขึ้นไป คือ การเขียนทับศัพท์ การผสมคำ (Blend) การผสมไวยากรณ์ไทยกับอังกฤษ การใช้อักษรย่อ การใช้เสียงภาษาอังกฤษที่พ้องกับคำที่มีความหมายเป็นภาษาไทย เช่น ‘Long Massage’ คำว่า ‘Long’ ออกเสียงคล้ายคำว่า ‘ลอง’ ในภาษาไทย ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้ผู้คิดป้ายได้นำเอาภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาใช้ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของภาษาอังกฤษต่อการใช้ภาษาในประเทศไทย แม้ในพื้นที่นอกกรุงเทพมหานคร

นอกจากพบอิทธิพลด้านการใช้คำศัพท์ ตัวอักษร และการปนระบบไวยากรณ์แล้ว ภาษาอังกฤษยังมีบทบาทต่อการเขียนป้ายโฆษณา กฤษณา สุทธินิราพรธ (Sutthiniraphan, 2016) กล่าวว่าจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล การเขียนโฆษณาเป็นภาษาอังกฤษ จะดึงดูดผู้อ่านได้มากกว่า ยิ่งไปกว่านั้น ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่แสดงความเป็นนานาชาติ สั้น กระชับจดจำ ได้ง่าย และให้ความหรูหรากับสินค้ามากกว่าภาษาไทย

นอกจากนี้ บทบาทของภาษาอังกฤษในป้ายสาธารณะยังแพร่กระจายไปสู่แวดวงการใช้ภาษาหลัก 5 แวดวง คือ กฎหมาย สื่อ การศึกษา วรรณกรรม การเมือง จากการศึกษาบทบาทของภาษาประจำชาติและภาษานานาชาติในป้ายสาธารณะที่กรุงเทพมหานคร อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ, 2562) พบว่าจากภาพรวมการใช้ภาษาทั้งหมด ภาษาอังกฤษมีอิทธิพลมากในแวดวงวรรณกรรม ส่วนในภูมิทัศน์ภาษาภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในแวดวงวรรณกรรมและแวดวงสื่อซึ่งจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยภูมิทัศน์ภาษาในงานวิจัยดังกล่าวมีลักษณะต่างจากภูมิทัศน์ภาษาในเขตชายแดนที่พบในงานวิจัยนี้

2.5.2 บทบาทของภาษาประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้

นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะพบในวิทยานิพนธ์นี้คือรูปแบบการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในป้ายสาธารณะบริเวณชายแดนไทย มีงานวิจัยภูมิภาคนี้ภาษาที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลป้ายในจังหวัดที่ใกล้ชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน และทำให้เห็นว่าภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยแล้ว จริยา เสียงเย็น (จริยา เสียงเย็น, 2558) ศึกษาการใช้ภาษาในป้ายโฆษณาที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดหนองคาย ที่มีพรมแดนเชื่อมกับประเทศลาว พบว่าภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่พบมากที่สุด ในขณะเดียวกันมีการปรากฏของภาษาลาว ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ชายแดนติดกันบนป้ายโฆษณาด้วย ภาษาลาวปรากฏทั้งในป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา และมีความเด่นกว่าภาษาอังกฤษเพราะป้ายหลายภาษาจะเขียนภาษาลาวก่อนภาษาอังกฤษ เนื่องจากภาษาในป้ายโฆษณามีจุดประสงค์เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านสนใจสินค้าและเกิดทัศนคติที่ดีต่อสินค้า ดังนั้นการใช้ภาษาที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า ซึ่งชาวลาวเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีความสำคัญในการค้าขายชายแดนฝั่งไทย ภาษาลาวจึงมีความสำคัญกว่าภาษาอังกฤษในแง่ของการโฆษณา

อย่างไรก็ตาม ภาษาประเทศเพื่อนบ้านไม่ได้จำกัดการปรากฏอยู่แค่พื้นที่ใกล้ชายแดนเท่านั้น จากการศึกษาของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ, 2562) พบว่าในกรุงเทพมหานครมีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในป้ายเช่นกัน ยกตัวอย่างในป้ายประกาศหางาน ป้ายประกาศเตือน มีทั้งภาษาเมียนมาและภาษาเขมร

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา เห็นว่าภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศไทยได้เริ่มมีการศึกษามาบ้างแล้ว ในหลายมิติ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังจำกัดในเมืองใหญ่ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งหวังจะศึกษาเมืองที่ติดชายแดน เพื่อเปรียบเทียบภูมิภาคนี้ภาษาทั้งสองฝั่ง ยิ่งไปกว่านั้น แม้จะอยู่ในเขตเมืองที่มีขนาดใหญ่และมีความเติบโตทางเศรษฐกิจ ภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งไม่ได้เป็นภาษาสากลหรือภาษานานาชาติ ไม่มีบทบาทเทียบเท่าภาษาอังกฤษ มีความสำคัญต่อป้ายสาธารณะในไทยอย่างเด่นชัด ซึ่งอาจอนุมานได้ว่าในพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านทุกแห่งจะมีการใช้ภาษาของฝั่งตรงข้ามด้วย แต่ผลการวิเคราะห์ที่จะนำเสนอต่อไปในวิทยานิพนธ์เล่มนี้แสดงให้เห็นว่าภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศเพื่อนบ้านมิได้เป็นไปอย่างที่เราคาดหมาย

2.6 ภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศที่มีชายแดนติดประเทศไทย

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศเพื่อนบ้านออกเป็น 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศ 4 ประเทศที่เป็นพื้นที่เก็บข้อมูลเท่านั้น คือ 1) ภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศลาว 2) ภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศกัมพูชา 3) ภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศมาเลเซีย 4) ภูมิภาคนี้ภาษาในประเทศเมียนมา

2.6.1 ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศลาว

กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ (กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ, 2563) กล่าวถึงความเป็นมาของ สถานการณ์ภาษาในลาวว่าลาวเคยอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสมากกว่า 60 ปี หลังจากได้รับเอกราช ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับภาษาลาวคือ “การชำระภาษาลาวใหม่” (The great Lao language change) เน้นเอกลักษณ์ภาษาลาวที่แตกต่างจากภาษาไทย ต่อมาในปี ค.ศ. 1975 ได้มีการรับรองสถานะให้ภาษาลาวเป็นภาษาประจำชาติและภาษาราชการ

จากการทบทวนงานวิจัยพบว่ามีการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในประเทศลาวอยู่ 2 แห่ง คือเมือง หลวงพระบาง โดยภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง (ภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง, 2558) ซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม กับนครเวียงจันทน์ เมืองหลวงของประเทศลาว กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ (กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ, 2563) เสนอผลการศึกษตรงกันคือภาษาลาวเป็นภาษาที่สำคัญที่สุดในป้ายสาธารณะ และพบภาษาต่างประเทศที่ปรากฏโดดเด่นมากที่สุดคือภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง (ภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง, 2558) กล่าวว่า ที่หลวงพระบางนั้น การใช้ภาษาลาวมีเพื่อธำรงอัตลักษณ์ของชาติไว้ผ่านภาษา และมีปรากฏการณ์ท้องถิ่น กิวิวัฒน์ (Localization) คือการใช้ภาษาลาวปนกับภาษาอังกฤษ เกิดขึ้น ส่วนการใช้ภาษาอังกฤษเป็นผลมาจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ (Globalization) ในขณะที่ในเวียงจันทน์ กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ (กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ, 2563) กล่าวว่าภาษาประจำชาติมีความมั่นคงอย่างมากใน สปป.ลาว และภาษาอังกฤษที่นับว่าเป็นภาษากลางของประชาคมอาเซียนก็ยังมีบทบาทค่อนข้างน้อย ถึงแม้ว่าจะเป็นเมืองหลวงก็ตาม ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับประเทศไทย จะพบว่าภาษาอังกฤษมีบทบาทเกือบเท่ากับภาษาไทยในป้ายต่างๆ

จากการวิจัยของกิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ (กิตตินาด เรขาลิลิตและคณะ, 2563) พบว่าเป็นพื้นที่ที่ติดพรมแดนกับไทยนครเวียงจันทน์ติดกับหนองคาย ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของบริบทการศึกษาภาษาบริเวณชายแดน แต่ยังไม่พบว่ามีการศึกษาเปรียบเทียบกับชายแดนฝั่งตรงข้าม

2.6.2 ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศกัมพูชา

ประเทศกัมพูชา มีพรมแดนทางทิศเหนือติดกับทิศตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ส่วนพรมแดนทางทิศตะวันตกติดกับทิศตะวันออกของไทยเป็นจุดเก็บข้อมูลในวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองปอยเปต จังหวัดบันเตียนเมียนเจย ผลงานในอดีต ศึกษาโดยกิมพลิชัฐ เตชะราชันย์และคณะ (กิมพลิชัฐ เตชะราชันย์และคณะ, 2563) กล่าวถึงความเป็นมาและสถานการณ์ภาษาในประเทศกัมพูชาว่าเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศฝรั่งเศสตั้งแต่ปี ค.ศ. 1863 จนถึงปี ค.ศ. 1953 ทำให้ภาษาฝรั่งเศสมีบทบาทในแวดวงสำคัญต่างๆของประเทศ หลังได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส

แล้ว ในปี ค.ศ. 1990 กัมพูชามีนโยบายสร้างความเป็นเขมร (Khmerization) กำหนดให้ใช้ภาษาเขมรเท่านั้นในแวดวงการศึกษาและแวดวงราชการ เมื่อได้เข้าร่วมประชาคมอาเซียน ภาษาอังกฤษคือภาษาปฏิบัติการ (Working language) ใช้ติดต่อกสื่อสารระหว่างประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกัมพูชา นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว กัมพูชายังมีภาษาสำคัญในฐานะประเทศคู่ค้าของกัมพูชาคือภาษาจีน และภาษาเพื่อนบ้านอย่างภาษาไทย ส่วนในภูมิภาคภาษา กัมพูชามีภาษาถิ่นและคณะ (กัมพูชามีภาษาถิ่นและคณะ, 2563) พบว่าแม้ภาษาเขมรที่เป็นภาษาประจำชาติ จะมีบทบาทมากที่สุดในป้ายที่ปรากฏในแวดวงภาษาทุกแวดวง แต่อิทธิพลของภาษาอังกฤษก็มีความชัดเจนมากในป้าย ในทุกแวดวงมีการใช้ภาษาอังกฤษบนป้าย ทั้งป้ายหนึ่งภาษา และป้ายหลายภาษา มักจะมีภาษาอังกฤษปรากฏร่วมเสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษาอังกฤษมีอิทธิพลมากในทุกมิติของสังคมในกัมพูชา สอดคล้องกับที่กาซังกา (Kasanga, 2012) กล่าวว่าภาษาอังกฤษทำให้กัมพูชามีภาพลักษณ์นานาชาติขึ้น

การศึกษาภูมิภาคภาษาในประเทศกัมพูชาจำกัดอยู่เพียงกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศเท่านั้น กาซังกา (Kasanga, 2012) ศึกษาภาวะหลายภาษา การดำรงอยู่ของภาษา การปรากฏให้เห็นของภาษา การแข่งขันของภาษา โดยใช้ข้อมูลจากป้ายสาธารณะบริเวณศูนย์กลางการค้าของกรุงเทพมหานคร พบว่ารูปแบบป้ายมีภาษาเขมรกับภาษาอังกฤษปรากฏโดดเด่นมากที่สุด กาซังกา (Kasanga, 2012) สรุปผลการค้นพบว่าภาษาเขมรเป็นภาษาที่มีสถานะสำคัญที่สุดและมีศักดิ์ศรีที่สุด เพราะมีการปรากฏของภาษามากที่สุด ไม่ว่าจะปรากฏลำพังหรือปรากฏร่วมกับภาษาอื่น ดังนั้นการปรากฏของภาษาในภูมิภาคภาษาจึงสามารถสะท้อนให้เห็นความสำคัญของภาษาในสังคมนั้นได้ และภาษาอังกฤษเป็นตัวแทนของความเป็นสากล การต้อนรับชาวต่างชาติ และพบว่ามีการแข่งขันของภาษาอังกฤษกับภาษาฝรั่งเศสในบริบทที่ศึกษา กาซังกา (Kasanga, 2012) สรุปว่าวิธีการศึกษาโดยใช้ภูมิภาคภาษานั้นสามารถนำไปสู่การแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ภาษาของบริเวณนั้นได้

จากการวิจัยสองเรื่องนี้จะพบว่าจากปี ค.ศ. 2012 ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ภาษาอังกฤษเคยเป็นภาษาต่างประเทศคู่แข่งของภาษาฝรั่งเศส ได้ขึ้นมามีบทบาทเหนือกว่าภาษาฝรั่งเศสในปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาภูมิภาคภาษาสามารถทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาในสังคมได้

2.6.3 ภูมิภาคภาษาในประเทศมาเลเซีย

สหพันธรัฐมาเลเซีย เป็นประเทศที่มีพรมแดนทางเหนือติดกับทางใต้ของประเทศไทย จุดเก็บข้อมูลในวิทยานิพนธ์นี้อยู่ที่เมืองปาดังเบซาร์ รัฐปะลิส

มนสิการ เสงสุวรรณและคณะ (มนสิการ เสงสุวรรณและคณะ, 2563) สรุปความเป็นมาของสถานการณ์ภาษาในประเทศมาเลเซียว่า เนื่องจากประเทศมาเลเซียประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ภาษาที่ใช้การสื่อสารในประเทศจึงมี 3 ภาษาหลักคือภาษามลายู ภาษาจีน และภาษาอังกฤษที่

เป็นภาษาของอดีตเจ้าอาณานิคม เนื่องจากอังกฤษเคยยึดครองและปกครองมาเลเซียเป็นเวลากว่า 100 ปี เมื่อได้รับเอกราชและเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในชาติ ปี ค.ศ.1957 รัฐธรรมนูญมาเลเซียจึงประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติและใช้ในแวดวงราชการ แต่จากการค้นพบของ มนสิการ เสงสุวรรณและคณะ (มนสิการ เสงสุวรรณและคณะ, 2563) พบว่าถึงแม้รัฐบาลมาเลเซียจะสนับสนุนนโยบาย 1 ชาติ 1 ภาษาแต่ภาษามลายูและภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญที่สุดในป้ายสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมานัน (Manan, 2015)

การศึกษาของของมานัน (Manan, 2015) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษาในภูมิภาคที่ชนภาษาของ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย พบว่าปัจจัยเหล่านั้นคือ นโยบายภาษา เศรษฐกิจ และภาษาตามชาติพันธุ์ ปัจจัยทางการเมืองหรือนโยบายภาษานั้นส่งผลโดยตรงต่อภาษาประจำชาติ ทำให้ภาษามลายู ปรากฏให้เห็นทุกแห่ง ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะเป็นการแสดงออกถึงอุดมการณ์และอัตลักษณ์ของชาติ ส่วนภาษาอังกฤษนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ทั้งภายในกลุ่มคนมาเลเซียเองและชาวต่างชาติ ส่วนการปรากฏของภาษาอื่น เช่น ภาษาจีนแมนดาริน ภาษาทมิฬ นั้น ซึ่งมักพบในบริเวณที่จำกัด สะท้อนให้เห็นว่ามีปัจจัยทางภาษาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มาเกี่ยวข้อง การต้องการดำรงตัวตน ภาษา วัฒนธรรม ของกลุ่มตนเองไว้ ภาษานี้จึงยังปรากฏให้เห็นอยู่อย่างเด่นชัด ในการศึกษาครั้งนี้ มานัน (Manan, 2015) ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศมาเลเซียมีนโยบายเกี่ยวกับภาษาและการใช้ภาษาบนป้ายอย่างเข้มงวด แต่ผลการปฏิบัติไม่เป็นที่รัฐบาลต้องการ ซึ่งสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลกำหนดให้ภาษามลายู เป็นภาษาประจำชาติภาษาเดียว ทั้งที่ในประเทศมาเลเซียนั้นมีหลากหลายทางภาษา เกิดการไม่เท่าเทียมกันของชาติพันธุ์ที่ไม่ได้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาแม่ ส่งผลให้ประชาชนเลือกที่จะใช้ภาษาที่ตนเองสะดวกในการติดต่อสื่อสารมากที่สุดคือ ภาษาอังกฤษ เป็นส่วนใหญ่ เพราะความสำคัญของภาษาอังกฤษและเป็นภาษาที่ไม่ได้สื่อถึงกลุ่มชาติพันธุ์ใดอย่างเจาะจง ดังนั้นป้ายที่พบในกรุงกัวลาลัมเปอร์จึงมีจำนวนไม่มากนักที่เป็นไปตามกฎที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งจุดนี้เองที่อาจทำให้มองเห็นได้ว่านโยบายภาษาเป็นตัวกำหนดการใช้ภาษาของมาเลเซียก็จริง แต่ในทางปฏิบัติอาจเกิดการควบคุมของรัฐบาล และส่งผลต่อเนื่องถึงสถานการณ์ภาษาของประเทศ กล่าวคือถ้านับว่ากรุงกัวลาลัมเปอร์คือตัวแทนของมาเลเซีย ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะสนับสนุนและมีการบังคับใช้ภาษามลายู ในป้ายควบคู่กับภาษาอื่น แต่สถานการณ์ภาษาที่สื่อผ่านภูมิภาคก็คือมาเลเซียยังคงเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางภาษา และมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาเด่นที่สุดใน ซึ่งเกิดในป้ายส่วนเอกชน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีเพียงส่วนของรัฐบาลเท่านั้นที่ปฏิบัติตามนโยบายภาษาและกฎระเบียบนี้

การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในมาเลเซีย พบว่าใช้พื้นที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ในการเก็บข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่พบว่ามีการศึกษาในเมืองที่ชายแดนติดกับไทย ซึ่งอาจมีบริบทและการใช้ภาษาที่ต่างกัน

2.6.4 ภูมิทัศน์ภาษาในประเทศเมียนมา

การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในประเทศเมียนมาโดยอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2563) เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องบทบาทของภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในเมียนมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแง่มุมหนึ่งได้ทำการศึกษาการใช้ภาษาในป้าย พบว่าในป้ายสาธารณะที่อยู่ในกรุงย่างกุ้ง เป็นภาษาเมียนมาเป็นหลัก มีการใช้ภาษาอังกฤษบ้าง แต่อยู่ในปริมาณที่น้อยและแตกต่างกันตามแควดวง ซึ่งแควดวงวรรณกรรมพบภาษาอังกฤษมากที่สุด แควดวงที่พบภาษาอังกฤษน้อยที่สุดคือแควดวงการเมือง นอกจากนี้อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2563) สรุปสถานการณ์และความเป็นมาของภาษาในประเทศเมียนมาว่า ประเทศเมียนมาประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ จึงมีความหลากหลายของภาษา แต่ภาษาเมียนมาเป็นภาษาที่มีผู้พูดมากที่สุดเพราะเป็นภาษาของชนกลุ่มใหญ่ และเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารภายในประเทศ ในรัฐธรรมนูญของเมียนมาระบุให้ภาษาเมียนมาเป็นภาษาราชการ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เช่นกัน

จากการทบทวนวรรณกรรม กล่าวได้ว่ายังไม่มียานวิจัยที่มุ่งศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในเขตชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองฝั่ง ซึ่งงานวิจัยนี้ น่าจะให้ความรู้ใหม่ด้านนี้

2.7 โครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษา 4 ประการ

เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) กล่าวว่า ภูมิทัศน์ภาษาประกอบกันขึ้นมา แสดงออกถึงภาพการใช้ชีวิตของคนในพื้นที่นั้น ซึ่งภาพเหล่านั้นก็คืออัตลักษณ์ต่างๆของผู้คนบริเวณนั้นนั่นเอง เช่น ภาพของปารีส คือเมืองที่มีแต่ภาษาฝรั่งเศส เมื่อมองจากป้ายต่างๆ เช่นเดียวกับภาพของในเมืองใหญ่ๆ เช่นลอนดอนหรือนิวยอร์ก ก็จะมีภาพภาษาอังกฤษให้เป็นที่จดจำ แต่ภาพภูมิทัศน์ภาษาเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง เกิดขึ้นเนื่องจากผู้เกี่ยวข้องกับป้ายมีส่วนร่วมในประกอบสร้างขึ้นมา โดยมีการขับเคลื่อนจากโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษาที่แต่เดิมเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) เสนอไว้ 3 ข้อ ในงานวิจัย ‘Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: the case of Israel’ ซึ่งมาจากรอบแนวคิดทางทฤษฎีสังคมวิทยา โดยมีรายละเอียดคือ

1) การนำเสนอตัวตน (Presentation of self) หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป้าย ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ออกป้ายหรือผู้เป็นเจ้าของป้าย มีแนวโน้มจะแสดงอัตลักษณ์ของตนผ่านการเลือกภาษาที่ใช้ในป้าย ซึ่งภาษาที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ มีศักดิ์ศรีมากกว่า มักจะถูกเลือกใช้ในป้าย

2) ความสมเหตุสมผล (Good reasons) หมายถึง ภาษาที่มีอิทธิพล มีแรงดึงดูดผู้อ่านมากกว่า มีภาพลักษณ์ในทางบวก จะถูกเลือกใช้ในป้ายเพื่อดึงดูดผู้อ่าน

3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power relations) หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป้ายถูกกำหนดให้ใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งในป้าย เช่น มีการกำหนดให้ใช้ภาษาราชการเท่านั้นในป้ายของทางการ

เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของภูมิภาคภาษาในพื้นที่ที่มีการใช้ภาษา 3 ภาษา คือฮีบรู อาหรับ และอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาที่เด่นชัดในภูมิภาคภาษาของอิสราเอล ในสังคมอิสราเอลประกอบด้วยหลายกลุ่มเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม ฮีบรูเป็นภาษาหลักของชาวยิว ส่วนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่เข้ามามีบทบาทในอิสราเอลเพราะผู้อพยพจากชาติตะวันตกและเพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ รวมถึงการมีบทบาทในระบบการศึกษาของอิสราเอล และภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาราชการอีกหนึ่งภาษาคู่กับภาษาฮีบรู

บริบทในการศึกษาภูมิภาคภาษาครั้งนี้ประกอบด้วยพื้นที่ของ 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือชาวยิว ชาวปาเลสไตน์ที่อยู่ในอิสราเอล (Israeli-Palestinian) และชาวปาเลสไตน์ (Non-Israeli Palestinians) ที่อยู่ในเยรูซาเล็มตะวันออก ซึ่งเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) จำแนกป้ายออกเป็นประเภทจากบนลงล่าง (top-down) และจากล่างขึ้นบน (bottom-up) ซึ่งคือจำแนกตามผู้ออกป้ายที่มาจากราชการและเอกชน ตามลำดับ และได้แยกประเภทย่อยของผู้ออกป้ายตามประเภทของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข และแยกตามประเภทของผู้ประกอบการ เช่น ร้านเสื้อผ้า ร้านขายเครื่องใช้ในบ้าน

ผลการศึกษาพบว่าภายในพื้นที่ของชาวยิว ภาษาฮีบรูมีความโดดเด่นและสำคัญที่สุด รองลงมาคือภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับพบในสัดส่วนที่น้อยมาก ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับผลการศึกษาในพื้นที่ของชาวปาเลสไตน์ที่อยู่ในอิสราเอล (Israeli-Palestinian) แต่มีสัดส่วนของภาษาอาหรับมากกว่าในพื้นที่ของชาวยิว ส่วนในพื้นที่ของเยรูซาเล็มตะวันออกที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (Non-Israeli Palestinians) พบภาษาอาหรับเป็นภาษาที่เด่นที่สุด รองลงมาคือภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาฮีบรูพบในสัดส่วนที่น้อย และพบในลักษณะที่ปรากฏร่วมกับภาษาอาหรับและอังกฤษ และภาษาอังกฤษมีสัดส่วนมากที่สุดในสามพื้นที่นี้

เมื่อจำแนกผลตามผู้ออกป้ายพบว่าในพื้นที่ของเยรูซาเล็มตะวันออกที่ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม (Non-Israeli Palestinians) มีการใช้ภาษาฮีบรูเพียงในป้ายของทางการเท่านั้น ส่วนป้ายของเอกชนเป็นการใช้ภาษาอาหรับกับภาษาอังกฤษเกือบทั้งหมด ซึ่งเป็นผลมาจากเบื้องหลังของการผนวกเยรูซาเล็มตะวันออก ในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งประชากรชาวปาเลสไตน์มีแนวโน้มที่จะพยายามเพิกเฉยกับภาษาฮีบรู จึงทำให้พบในป้ายของทางการเท่านั้น

ภาษาอังกฤษซึ่งไม่มีสถานะใดในประเทศอิสราเอล กลับเป็นภาษาที่พบได้ทั่วไปและมีความสำคัญกับทุกพื้นที่ที่ได้ศึกษา

จากหลักโครงสร้างในภูมิทัศน์ภาษาเบน-ราฟาเอลและคณะ (2006) ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดในภูมิทัศน์ภาษาเหล่านี้ว่า ในหลักการนำเสนอตัวตน ภาษาที่โดดเด่นมักจะถูกเลือกให้ใช้ในป้าย แม้ว่าจะมีภาษาที่ถูกประกาศจากทางการว่าเป็นภาษาราชการคู่กัน เช่น ในพื้นที่ของชาวยิวและชาวปาเลสไตน์ที่อยู่ในอิสราเอล (Israeli-Palestinian) มีการปรากฏของภาษาอาหรับบนป้ายราชการในสัดส่วนที่น้อยมาก แม้จะมีสถานะทางภาษาเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันหลักการเรื่องความสมเหตุสมผล ก็นำมาอธิบายปรากฏการณ์การใช้ภาษาอังกฤษที่เด่นชัดในทุกพื้นที่

ต่อมาเบน-ราฟาเอล (Ben-Rafael, 2009) ได้เสนอโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษาเพิ่มอีก 1 ข้อ ซึ่งมีกรอบแนวคิดมาจากการสื่อสารทางวัฒนธรรมเชิงสังคมนร่วมสมัย (Contemporary sociocultural communities) ซึ่งข้อที่ 4 คือ อัตลักษณ์ของหมู่คณะ (Collective identity) หมายถึง การแสดงถึงความชื่นชอบให้ส่วนรวมรับรู้ ต่างจากการนำเสนอตัวตน เพราะการนำเสนอตัวตนคือการแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ ตัวอย่างการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของหมู่คณะ ได้แก่ การแสดงสัญลักษณ์หรือคำว่า ฮาลาล ในป้าย

จากแนวคิดนี้ ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาพภูมิทัศน์ภาษาในชายแดน

2.8 ทฤษฎีการใช้ภาษาในป้าย

สโพลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) เสนอทฤษฎีการเลือกภาษาในป้ายไว้ 3 ข้อ คือ

- 1) เจื่อนใจในทักษะของผู้เขียนป้าย หมายถึง ให้เขียนป้ายด้วยภาษาที่รู้จัก
- 2) เจื่อนใจในทักษะของผู้อ่าน หมายถึง ให้เขียนป้ายด้วยภาษาที่คิดว่าผู้อ่านที่เป็นเป้าหมายของป้ายจะเข้าใจ หรือที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าใจ
- 3) เจื่อนใจในคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง ให้เขียนป้ายด้วยภาษาของตนเองหรือภาษาที่ต้องการให้คนอ่านตัดสินใจว่าผู้เขียนป้ายเป็นใคร

สโพลสกี (Spolsky, 2009) อธิบายเพิ่มเติมว่าเจื่อนใจข้อแรกนั้นจำเป็นต้องนำไปวิเคราะห์ทุกป้าย แต่เจื่อนใจอีกสองข้อขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นด้วยว่าการเลือกภาษาในป้ายจะอธิบายด้วยทักษะของผู้อ่านหรือการต้องการแสดงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของผู้เขียน นอกจากนี้ ในการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาเจื่อนใจการแสดงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ยังสามารถนำไปอธิบายลำดับของภาษา ขนาดตัวอักษรที่ปรากฏในป้ายได้

2.9 ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร

ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และอธิบายการปรับตัวในการสื่อสารทั้งระดับบุคคลกับระดับสังคม เนื่องจากการสื่อสารนั้น แม้แต่ในระดับบุคคลย่อมได้รับอิทธิพลมาจากสภาพสังคมที่แวดล้อม การปรับตัวคือเพื่อจัดการกับระยะความห่างในการสื่อสาร

นับจากช่วงปี ค.ศ. 1970 ที่กำเนิดทฤษฎี Communication accommodation theory (CAT) ขึ้นโดยไจลส์ (Giles, 1973) เริ่มจากการเป็นรูปแบบของทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมที่วิเคราะห์การปรับเปลี่ยนสำเนียงและภาษาเวลาพูด ขยายไปสู่รูปแบบสหวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในปฏิบัติการสื่อสาร

ไจลส์และโอเกย์ (Giles & Ogay, 2007, p. 294) ระบุว่า การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงแค่การแลกเปลี่ยนข้อมูลเท่านั้น แต่ในระหว่างที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีปัจจัยทางสังคมมาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเป็นการต่อรองของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้สื่อสารจะใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารซึ่งคือการลู่เข้าหาและการลู่ออก เป็นสิ่งแสดงสัญญาณถึงทัศนคติที่มีต่อคู่สื่อสาร

การลู่เข้าหา (Convergence) การลู่ออก (Divergence) ที่เสนอโดยไจลส์ (Giles, 1973) เป็นกลยุทธ์ในการปรับตัวที่ผู้พูดหรือผู้ส่งสารใช้ในการสื่อสาร และเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร

มีการศึกษาการใช้ทฤษฎีการปรับตัวเพื่อการสื่อสารทั้งในรูปแบบการพูดและการเขียน เช่น ทอมป์สันและคณะ (Thomson, Murachver, & Green, 2001) ประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในการวิเคราะห์ข้อความในจดหมายที่เขียนถึงเพื่อนในอินเทอร์เน็ตว่าคู่สื่อสารต่างมีการปรับรูปแบบของการสื่อสารให้เข้ากับเพศของตนมากขึ้น

เบอร์ฮิสและไจลส์ (Bourhis & Giles, 1977) อ้างถึงใน ไจลส์และโอเกย์ (Giles & Ogay, 2007) ได้ยกตัวอย่างการลู่ออกของการสื่อสารโดยนักกีฬาเหรียญทองโอลิมปิกที่ถูกวิจารณ์เรื่องสำเนียงการพูด ซึ่งเบอร์ฮิสและไจลส์ (Bourhis & Giles, 1977) กล่าวว่า การลู่ออกนี้เพื่อแสดงคุณค่าทางชาติพันธุ์ท่ามกลางคนที่อยู่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เบอร์ฮิส (Bourhis, 1979) สรุปว่าการลู่ออกคือกระบวนการหนึ่งในการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งบางอย่างของผู้พูด

ปัจจัยที่ทำให้ผู้สื่อสารเลือกกลยุทธ์แบบลู่เข้าคือการต้องการการยอมรับจากผู้รับสาร การลู่เข้าทำให้ลดความไม่ถูกต้องของสาร และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน แต่ในขณะเดียวกันการลู่เข้าหา คู่สื่อสารก็ทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ทางสังคมบางอย่างได้ ในทางกลับกัน การลู่ออกก็มีเหตุผลมาจากความต้องการในรักษาตัวตนไว้ทางใดทางหนึ่ง เช่นผ่านสำเนียงการพูด ผ่านการเลือกภาษาที่ใช้สื่อสาร

2.10 ทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์

1) มโนทัศน์เรื่องป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา และการใช้ตัวเขียนเป็นเกณฑ์ในการจำแนกภาษา ซึ่งพบในการศึกษาภูมิภาคภาษาโดยทั่วไป เช่น ฮิบเนอร์ (Huebner, 2006) แแบ็กเฮ้าส์ (Backhaus, 2007)

2) การแบ่งรูปแบบของป้ายหลายภาษาตามลักษณะของการแปล ผู้วิจัยได้รับรูปแบบมาจากประเภทการเขียนแบบหลายภาษาของเรห์ (Reh, 2004) แแบ็กเฮ้าส์ (Backhaus, 2007) และเอเดิลมาน (Edelman, 2010) รูปแบบที่ผู้วิจัยใช้เป็นเกณฑ์ในงานวิจัยนี้มีความยืดหยุ่นในระดับหนึ่ง ดังรายละเอียดในบทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภูมิภาคภาษาบริเวณชายแดน ผู้วิจัยใช้แนวคิดจากโครงสร้างของภูมิภาคภาษา 4 ประการของเบน-ราฟาเอล (Ben-Rafael et al., 2006) และเบน-ราฟาเอล (Ben-Rafael, 2009) ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ภาษาในป้ายของสปอลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) และทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร (Communication accommodation theory) ของไจลส์ (Giles, 1973)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ซึ่งแบ่งการนำเสนอเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) การเก็บข้อมูล 2) การจัดระเบียบข้อมูล 3) การวิเคราะห์การเลือกภาษาในป้าย 4) การวิเคราะห์รูปแบบข้อความหลายภาษาในป้าย และ 5) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภูมิทัศน์หลายภาษา

3.1 การเก็บข้อมูล

ในหัวข้อการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล ลักษณะของข้อมูล วิธีเก็บข้อมูล และช่วงเวลาเก็บข้อมูล

3.1.1 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาภูมิทัศน์หลายภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีชายแดนร่วมกันหลายจุด ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีจุดผ่านแดนถาวร (Permanent crossing point) เนื่องจากพื้นที่ที่มีจุดผ่านแดนถาวรนั้นจะมีการเดินทางเข้า-ออก และมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสม่ำเสมอ เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวทั้งจากไทย ประเทศเพื่อนบ้าน และชาวต่างชาติเดินทางผ่านเข้าออก
- 2) มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัยต่อการเดินทาง
- 3) เมืองที่เก็บข้อมูลตั้งอยู่ห่างจากด่านผ่านแดนถาวรไม่เกิน 50 กิโลเมตร
- 4) เมืองที่เก็บข้อมูลต้องเป็นเมืองที่มีระดับทางการปกครองไม่ต่างกันมาก เช่น ผู้วิจัยไม่เลือกชายแดนไทย-ลาว ที่หนองคาย เนื่องจากฝั่งลาวเป็นนครเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศลาว ในขณะที่ฝั่งไทยเมืองหนองคายมีระดับเป็นจังหวัด ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก

อย่างไรก็ตาม ชายแดนไทยที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศ มีจุดผ่านแดนถาวรมากกว่าหนึ่งแห่ง พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกจึงเปรียบเสมือนตัวแทนพื้นที่มุ่งศึกษาในงานวิจัยนี้ ประเทศไทยมีบริเวณติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศคือ ลาว กัมพูชา มาเลเซีย เมียนมา ผู้วิจัยศึกษาทั้ง 4 บริเวณชายแดน รวมจุดเก็บข้อมูล 8 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 3.1 และภาพที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 พื้นที่เก็บข้อมูล

ชายแดน	จุดเก็บข้อมูล (จุดผ่านแดนถาวร)
ไทย-ลาว	1) อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร 2) แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ไทย-กัมพูชา	1) อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ชายแดน	จุดเก็บข้อมูล (จุดผ่านแดนถาวร)
	2) กรุงปอยเปต จังหวัดบันเตียนเมียนเจย ราชอาณาจักรกัมพูชา
ไทย-มาเลเซีย	1) ปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา 2) ปาดังเบซาร์ รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
ไทย-เมียนมา	1) เขตเทศบาลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 2) เมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ภาพที่ 3.1 แผนที่แสดงจุดเก็บข้อมูล

ที่มา: ปรับปรุงจาก NRS Logistics Thailand (NRS Logistics (Thailand) Co., 2020)

(สืบค้นเมื่อกุมภาพันธ์ 2563)

ข้อมูลพื้นฐานต้นของพื้นที่มีดังต่อไปนี้

1) อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย อยู่ติดกับแขวงสะหวันนะเขต ของประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดนไว้ มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่เชื่อมต่อกับแขวงสะหวันนะเขต ภาพที่ 3.2 เป็นภาพบรรยากาศถนนในเมืองมุกดาหาร ประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามถนนสายนี้

ภาพที่ 3.2 ภาพบรรยากาศที่มุกดาหาร ประเทศไทย

2) แขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาว เนื่องจากมีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศ มีจุดเชื่อมการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ เป็นทางผ่านจากมุกดาหาร ประเทศไทย ไปสู่ประเทศเวียดนามที่เมืองเว้และเมืองดานัง และได้รับการประกาศให้เป็นโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนแห่งแรกในลาว (สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต, 2562) แขวงสะหวันนะเขตมีอาณาเขตติดกับจังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทย ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว 2 ซึ่งเมืองที่อยู่ติดกับแม่น้ำโขงและมีสะพานเชื่อมคือเมืองไกสอนพมวิหาน ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเรียกแทนในภาพรวมว่า สะหวันนะเขต และภาพที่ 3.3 เป็นบรรยากาศในตัวเมืองสะหวันนะเขต

ภาพที่ 3.3 ภาพบรรยากาศหน้าสถานีขนส่ง ที่สะหวันนะเขต สปป.ลาว

3) อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นเมืองชายแดนทางตะวันออกของไทย มีอาณาเขตติดกับกรุงปอยเปต ประเทศกัมพูชา ปัจจุบันเป็นจุดศูนย์กลางในการกระจายสินค้าไปสู่ประเทศกัมพูชา เป็นช่องทางการค้าที่สำคัญที่สุดระหว่างไทยกับกัมพูชา จากการรายงานของกรมการค้าต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2562) พบว่าในบรรดาพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศกัมพูชา คำนวณการค้าชายแดนที่อรัญประเทศมีการส่งออกมากที่สุด โดยในปี พ.ศ. 2562 ครึ่งปีแรก มีมูลค่าถึง 50,000 กว่าล้านบาท เนื่องจากมีตลาดโรงเกลือ ซึ่งเป็นแหล่งสินค้าส่งออกขนาดใหญ่ นอกจากนี้ได้มีการร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและกัมพูชาในการพัฒนาระบบคมนาคมเพิ่มขึ้น เพื่อขยายและอำนวยความสะดวกในการส่งสินค้าและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะจังหวัดสระแก้วเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) จึงทำให้พื้นที่ชายแดนแห่งนี้มีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีการเดินทางเข้าออกของประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้านสม่ำเสมอ ภาพที่ 3.4 เป็นบรรยากาศที่ด่านข้ามแดนถาวรคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นชายแดนที่ติดกับประเทศกัมพูชา

ภาพที่ 3.4 ภาพบรรยากาศที่ด่านคลองลึก อรัญประเทศ ฝั่งไทย

4) กรุงปอยเปต จังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา เป็นพรมแดนของฝั่งประเทศเพื่อนบ้านที่ติดกับด่านผ่านแดนบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ สำนักงานผู้แทนการค้า ณ จังหวัดเสียมราฐ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561) ระบุว่าปอยเปตได้รับมอบอำนาจให้บริหารระดับกรุง จากอำเภอ จึงเป็นกรุงปอยเปต มีความสำคัญคือเป็นที่ตั้งของด่านผ่านแดนถาวร ที่มีการเข้าออกของคนและขนส่งสินค้ามากที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของคาลิโนที่นักท่องเที่ยวไทยบางส่วนนิยมเดินทางไป ในขณะที่ชาวกัมพูชานิยมเดินทางเข้าไปในไทยเพื่อทำงานรับจ้างและค้าขาย ภาพที่ 3.5 เป็นภาพถนนในกรุงปอยเปต

ภาพที่ 3.5 ภาพบรรยากาศที่เมืองปอยเปต ฝรั่งเศสพุกา

5) เทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตา เป็นที่ตั้งของจุดผ่านแดนถาวรระหว่างไทยกับมาเลเซีย ด้านผ่านแดนฝั่งไทยคือด่านปาดังเบซาร์ พรมแดนไทย-มาเลเซีย เป็นชุมชนชายแดนไทย-มาเลเซีย ที่มีการซื้อขายมาเป็นเวลานาน เป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่คือการท่องเที่ยวชายแดนและการขนส่งสินค้า ภาพที่ 3.6 เป็นถนนทางไปด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ ที่ตั้งอยู่ฝั่งประเทศไทย ซึ่งจากนี้ไปจะเรียกจุดเก็บข้อมูลนี้ว่า ปาดังเบซาร์ สะเตา เพื่อให้รู้อย่างชัดเจนว่าเป็นฝั่งไทย เนื่องจากอีกด้านมีชื่อปาดังเบซาร์เหมือนกัน

ภาพที่ 3.6 ภาพบรรยากาศที่เทศบาลปาดังเบซาร์ สะเตา ฝั่งไทย

6) ปาดังเบซาร์ รัฐเปอร์ลิส เป็นเมืองที่มีพรมแดนติดกับปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาของประเทศไทย กิจกรรมด้านเศรษฐกิจที่พบในฝั่งมาเลเซียคือการเปิดร้านค้าปลอดภาษี (duty free) และมีร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภค ต่างๆ ส่วนในภาพที่ 3.7 เป็นบรรยากาศถนนที่ผู้วิจัยเดินเพื่อเก็บข้อมูลในเมืองปาดังเบซาร์ มนสิการ เองสุวรรณและคณะ (มนสิการ เองสุวรรณและคณะ, 2563) เนื่องจากประเทศมาเลเซียประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ภาษาหลักที่ใช้การสื่อสารในประเทศจึงมี 3 ภาษาหลักคือภาษามลายู เป็นภาษาของชาวมลายูที่อยู่ในดินแดนนี้มาแต่เดิม มีจำนวนมากที่สุด ภาษาจีนที่เป็นของกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสองของประเทศ และภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาของอดีตเจ้าอาณานิคม เนื่องจากอังกฤษเคยยึดครองและปกครองมาเลเซีย

เป็นเวลากว่า 100 ปี เมื่อได้รับเอกราชและเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในชาติ ปี ค.ศ.1957 รัฐธรรมนูญมาเลเซียจึงประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติและใช้ในแวดวงราชการ อย่างไรก็ตาม ภาษาอังกฤษยังคงมีบทบาทค่อนข้างสูงในประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 3.7 ภาพบรรยากาศที่เมืองปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

7) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย ติดกับเมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน สหภาพเมียนมา มีด่านศุลกากรแม่สายซึ่งเป็น ‘Trading City’ ที่เชื่อมโยงไทย เมียนมา จีน จากฝั่งไทย สามารถเดินทางไปยังเมียนมาได้ด้วยสะพานข้ามลำน้ำสายแห่งที่ 1 โดยเฉลี่ยจะมีประชาชนจากทั้งสองฝั่งประเทศเดินทางเข้าออกข้ามสะพานแห่งนี้เดือนละ 700,000 – 800,000 คน (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) ภาพที่ 3.8 เป็นภาพบรรยากาศที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีพรมแดนติดกับเมียนมา ในภาพคือบริเวณที่ใกล้กับด่านผ่านแดนถาวร

ภาพที่ 3.8 ภาพบรรยากาศบริเวณพรมแดนที่แม่สาย ฝั่งไทย

8) จังหวัดท่าจีเหล็ก เป็นพื้นที่ชายแดนของเมียนมาติดกับอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ตั้งอยู่ในรัฐฉาน สหภาพเมียนมา ประชาชนที่อาศัยอยู่ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวว้า ไทยใหญ่ ประเทศเมียนมามีความหลากหลายของภาษา แต่ภาษาเมียนมาเป็นภาษาที่มีผู้พูดมากที่สุดเพราะเป็นภาษาของชนกลุ่มใหญ่ และเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารภายในประเทศ อมรา

ประติธรีรัฐสิญ์และคณะ (อมรฯ ประติธรีรัฐสิญ์และคณะ, 2562) กล่าวว่ำ ในรัฐธรมนุญของเมียนมาระบุให้ภาษาเมียนมาเป็นภาษาราชการ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เช่นกัน ภาพที่ 3.9 แสดงบรรยากาศในทำจีเหล็ก เมียนมา ซึ่งเป็นจุดตั้งต้นในการเดินเก็บข้อมูล

ภาพที่ 3.9 ภาพบรรยากาศที่ทำจีเหล็ก ผังเมียนมา

3.1.2 ลักษณะของข้อมูล

ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์คือภาษาเขียนที่ปรากฏในป้ายที่ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลโดยถ่ายภาพของป้ายภาพที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ เช่น ตามถนนที่มีผู้คนสัญจรไปมา หน้าร้านค้า หน้าสถานที่ราชการ สถานที่ท่องเที่ยว ภายในห้างสรรพสินค้า ซึ่งป้ายสาธารณะเหล่านี้ ได้แก่ ป้ายจราจร ป้ายชื่อถนน ป้ายบอกชื่อสถานที่ทั้งของหน่วยงานราชการและเอกชน ป้ายโฆษณาสินค้า ป้ายบอกข้อมูล ป้ายแสดงข้อห้ามทางกฎหมาย เป็นต้น

3.1.3 วิธีเก็บข้อมูล และช่วงเวลาการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีเดินเท้าและนั่งรถโดยสารรอบเมืองเพื่อหาป้ายและถ่ายภาพป้าย โดยมีช่วงเวลาไปเก็บข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 3.2 ช่วงเวลาเก็บข้อมูล เรียงตามลำดับเวลา

พื้นที่เก็บข้อมูล	ช่วงเวลาเก็บข้อมูล	ระยะเวลา
มุกดาหาร - สะหวันนะเขต	เมษายน – พฤษภาคม 2561	13 ชั่วโมง
แม่สาย - ทำจีเหล็ก	พฤศจิกายน 2561	11 ชั่วโมง
อัญประเทศ - ปอยเปต	ธันวาคม 2561	10 ชั่วโมง
ปาดังเบซาร์ สะเตา – ปาดังเบซาร์	เมษายน 2562	12 ชั่วโมง

3.2 การจัดระเบียบข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่เป็นภาพป้ายมาแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกภาพที่ชัด ข้อความในป้ายไม่ขาดหาย สามารถอ่านได้ ได้จำแนกป้ายออกตามพื้นที่เก็บข้อมูล และเรียงลำดับหมายเลข ต่อมาได้ติดต่อผู้รู้ภาษาเมียนมา เขมร และมาเลย์ เพื่อแปลข้อความในป้ายเป็นภาษาไทย ซึ่งได้ภาพป้ายที่จะใช้วิเคราะห์หามาทั้งสิ้น 2,533 ป้าย โดยจำแนกตามพื้นที่เก็บข้อมูลได้ดังตารางที่ 3.3 ที่เรียงลำดับจากจำนวนน้อยไปหาจำนวนมาก

ตารางที่ 3.3 จำนวนป้ายในแต่ละพื้นที่

พื้นที่	จำนวนป้าย
มุกดาหาร (ไทย)	249
อรัญประเทศ (ไทย)	257
ป่าดงเบงชาร์ สะเดา (ไทย)	273
ป่าดงเบงชาร์ (มาเลเซีย)	274
แม่สาย (ไทย)	322
กรุงปอยเปต (กัมพูชา)	358
สะหวันนะเขต (ลาว)	400
ท่าขี้เหล็ก (เมียนมา)	400
รวม	2,533

3.3 วิเคราะห์การเลือกภาษาในป้าย

เมื่อจัดระเบียบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อความในป้ายที่แปลความหมายเป็นภาษาไทยแล้วมาวิเคราะห์ซึ่งการวิเคราะห์มี 3 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลการเลือกภาษาโดยใช้ตัวอักษร 2) วิเคราะห์ข้อมูลการนำเสนอข้อความในแผ่นป้ายที่มีมากกว่าหนึ่งภาษา และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะในบริเวณที่ศึกษา ได้แก่ สถานการณ์การใช้ภาษาประจำชาติ และการเลือกใช้อังกฤษ ซึ่งในการวิจัยนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ตัวภาษาเป็นหลักเพื่อนำไปหาปัจจัยที่กำหนดคณูมิทัศน์ภาษา จะไม่นำศาสตร์ทางสัตวศาสตร์มาใช้ นั่นคือการวิเคราะห์ขนาด สี ลำดับตัวอักษร

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และพิสูจน์สมมติฐานข้อที่ 1 วิธีวิเคราะห์การเลือกใช้ภาษาในป้ายสาธารณะ จะพิจารณา “ตัวอักษร” เป็นเกณฑ์ ว่าเขียนโดยใช้ตัวอักษรภาษาใด ในการวิเคราะห์การเลือกภาษา ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อความที่อยู่บนป้าย ไม่ได้วิเคราะห์รวมตัวอักษรที่อยู่ในรูปสินค้าที่ปรากฏบนป้าย ตราสัญลักษณ์ของสินค้า บริษัท หน่วยงาน และอักษรย่อที่แสดงหน่วย

วัด เช่น ระยะทาง เวลา น้ำหนัก สกุลเงิน เช่น kilometers (km.) hour (hr.) kilograms (kg.) หรือตัว
ย่อที่มีความเป็นสากลและเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ เช่น TEL. (Telephone) FAX. Email. เป็นต้น
จากนั้นนับจำนวนภาษาที่ปรากฏบนป้าย เพื่อจำแนกป้ายตามจำนวนภาษาดังต่อไปนี้

1) ป้ายแบบหนึ่งภาษา (Monolingual sign) คือ ป้ายที่เขียนด้วยตัวอักษรของภาษาเพียงหนึ่ง
ภาษา ดังตัวอย่างภาพที่ 3.10 และ ภาพที่ 3.11 ป้ายหนึ่งภาษา เพราะใช้ตัวอักษรภาษาไทย และภาษา
เมียนมา เพียง 1 ภาษาในป้าย

ภาพที่ 3.10 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย

ภาพที่ 3.11 ป้ายหนึ่งภาษา (เมียนมา) ที่ทำจีเหล็ก เมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘ห้ามเผาป่า หากพบจะดำเนินคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้’

2) ป้ายหลายภาษา (Multilingual sign) คือ ป้ายที่ใช้ตัวอักษรมากกว่าหนึ่งภาษาเขียน
ข้อความดังตัวอย่างในภาพที่ 3.12 และภาพที่ 3.13 เป็นป้ายหลายภาษา เพราะมีการใช้ตัวอักษร
มากกว่าหนึ่งภาษาคือไทยกับอังกฤษ และอังกฤษกับลาว ตามลำดับ

ภาพที่ 3.12 ป้ายหลายภาษา (ไทย – อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘ยินดีต้อนรับผู้มุกดาหาร’

ภาพที่ 3.13 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ลาว) ที่สะพานนะเขต ผังลาว

ภาษาอังกฤษ : ‘เอมจิโคโก้’

ภาษาลาว : ‘ໂອສກຣິມມະພຣ້າວກະທິສດ’

3.4 วิเคราะห์รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และพิสูจน์สมมติฐานข้อที่ 2 วิธีวิเคราะห์รูปแบบข้อความมากกว่าหนึ่งภาษา โดยจะเรียกรวมว่าป้ายหลายภาษา จะวิเคราะห์จาก การแปล (Translation) เป็นเกณฑ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1) แบบแปลตรงตัว (Direct translation) ต้องเป็นป้ายที่ข้อความของแต่ละภาษา ทุกข้อความมีความหมายเท่าเทียมกัน หรือมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนความเท่าเทียมกันของข้อความต่างภาษาอาจเป็นการแปล (Translation) หรือการทับศัพท์ (Transliteration) ก็ได้ ดังตัวอย่างในภาพที่ 3.14 รูปภาพแสดงตัวอย่างป้ายหลายภาษาที่เป็นแบบแปลตรงตัว เพราะข้อความภาษาเมียนมากับอังกฤษมีความหมายตรงกัน

ภาพที่ 3.14 ป้ายแบบแปลตรงตัว (เมียนมา-อังกฤษ) ที่ท่าซีเหล็ก ผังเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘มีอะไรให้ช่วยหรือไหม’

ภาษาอังกฤษ : ‘มีอะไรให้ช่วยหรือไหม’

2) แบบแปลบางส่วน (Partial translation) เป็นนำเสนอข้อความหลายภาษาที่ข้อความของแต่ละภาษาในแผ่นป้าย มีความหมายเหมือนกันเพียงบางส่วนภาพที่ 3.15 รูปภาพแสดงตัวอย่างป้าย

หลายภาษาที่เป็นแบบแปลบางส่วนเพราะมีเพียงข้อความภาษาเขมรเท่านั้นที่มีรายละเอียดของบริการในร้าน แต่ภาษาอังกฤษเป็นเพียงชื่อร้าน

ภาพที่ 3.15 ป้ายแบบแปลบางส่วน(เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา

ภาษาเขมร : ‘ร้านแลกเปลี่ยน ตรีเลียน รับแลกเปลี่ยนทุกประเภทและ
ส่งเงินทุกจังหวัดใน & นอกประเทศ อัตราเงินดี บริการโอนเงินถูก’
ภาษาอังกฤษ : ‘ร้านแลกเปลี่ยน ตรีเลียน’

3. แบบอิสระ (Free writing) คือข้อความของแต่ละภาษาในแผ่นป้ายไม่ได้แปลจากภาษาหนึ่งไปเป็นภาษาหนึ่ง ทุกภาษาบนป้ายไม่มีความหมายเดียวกัน คือ ความหมายไม่เท่าเทียมกัน ไม่สื่อในทิศทางเดียวกัน มีลักษณะเป็นการใช้ภาษาแบบปน ภาพที่ 3.16 เป็นแบบอิสระ ในป้ายนี้มีข้อความ 2 ภาษาคือเขมรกับอังกฤษ โดยถูกจัดให้เป็นแบบอิสระเพราะเนื้อหาสองภาษาไม่ได้มีความหมายตรงกันหรือเป็นการแปลของสองภาษา

ภาพที่ 3.16 ป้ายแบบอิสระ (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา

ภาษาเขมร : ‘ลีสี่ ราชินี ถ่ายรูป และ ล้างรูป ถ่ายรูปสตูดิโอ
และ พิธีต่างๆ ลีสี่ ราชินีถ่ายรูป และ ล้างรูป’
ภาษาอังกฤษ : ‘พีริเวคดิง วิดีโอความคมชัดสูง’

3.5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภูมิทัศน์หลายภาษา

วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเพื่ออธิบายปัจจัยที่กำหนดให้เกิดภาพภูมิทัศน์ภาษาของแต่ละแห่ง โดยใช้กรอบแนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคม ประกอบไปด้วย

1) แนวคิดจากหลักโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษา 4 ข้อ โดยเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) และ เบน-ราฟาเอล (Ben-Rafael, 2009) ประกอบไปด้วยการนำเสนอตัวตน (Presentation of self) ความสมเหตุสมผล (Good reasons) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power relations) และการระบุอัตลักษณ์ของหมู่คณะ (Collective identity)

2) ทฤษฎีการใช้ภาษาในป้ายโดยสโปลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ ทักษะทางภาษาของผู้เขียนป้าย ทักษะทางภาษาของผู้อ่านป้าย และการสื่ออัตลักษณ์ผ่านภาษาที่เลือกใช้ในป้าย

3) ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร (Communication accommodation theory) โดยไจลส์ (Giles, 1973) เป็นทฤษฎีทางการสื่อสารที่อธิบายแนวโน้มในการปรับตัวและพฤติกรรมของผู้พูดระหว่างที่สื่อสาร การแสดงออกทางพฤติกรรมนี้ทำให้ตีความได้ว่าผู้พูดมีความต้องการจะสร้างความสัมพันธ์แบบใดกับผู้ฟัง หรือแสดงภาพลักษณ์ใดให้ผู้ฟังเห็น กระบวนการในการปรับตัวมี 2 แบบคือ แบบลู่เข้าหาผู้ฟัง (Convergence) และแบบลู่ออกจากผู้ฟัง (Divergence)

บทที่ 4

ภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะบริเวณชายแดน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายสาธารณะของแต่ละพื้นที่ชายแดนประเทศไทย ว่ามีรูปแบบใดบ้าง โดยมีสมมติฐานของการวิจัยคือภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา ไทย-มาเลเซีย และไทย-เมียนมา ทั้งสองฝั่งมีแบบหนึ่งภาษา (Monolingual sign) คือเป็นภาษาประจำชาติของประเทศฝั่งนั้น และแบบหลายภาษา (Multilingual sign) คือภาษาประจำชาติของทั้งสองฝั่งและอาจมีภาษาอื่นรวมด้วย เช่น ภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยเรียงลำดับการนำเสนอการเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนตามลำดับต่อไปนี้ ไทย-ลาว ลาว-ไทย ไทย-กัมพูชา กัมพูชา-ไทย ไทย-มาเลเซีย มาเลเซีย-ไทย ไทย-เมียนมา เมียนมา-ไทย

ในการวิเคราะห์การเลือกภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยพิจารณา “ตัวอักษร” เป็นเกณฑ์ว่าข้อความที่ปรากฏในป้ายใช้ตัวอักษรภาษาใด ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ตัวอักษรที่สื่อความหมายในแต่ละป้ายเท่านั้น ไม่รวมตัวอักษรที่อยู่ในรูปสินค้า ตราสัญลักษณ์ของสินค้า ชื่อบริษัท หน่วยงาน เนื่องจากไม่ใช่เนื้อหาของแผ่นป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.1 ข้อความที่อยู่นอกภาพบรรจุภัณฑ์ ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วย คือคำว่า “SHWE PYI NANN” และอักษรย่อที่แสดงหน่วยวัด เช่น ระยะทาง เวลา น้ำหนัก สกุลเงิน เช่น kilometers (km.) hour (hr.) kilograms (kg) หรือตัวย่อที่สากลและเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ เช่น TEL. (Telephone) FAX. Email. เป็นต้น โดยใช้กรอบแนวคิดเดียวกับที่แบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) เสนอไว้ว่า จะไม่วิเคราะห์หน่วยวัดหรืออักษรย่อ เพราะเป็นข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ตัวอย่างในภาพที่ 4.2 คำว่า ‘TEL’ เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์สากลที่ใช้ในทุกประเทศ และใช้ปนกับภาษาราชการของประเทศนั้นๆ แม้จะไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ แต่ผู้อ่านป้ายมีแนวโน้มจะเข้าใจสัญลักษณ์ หน่วยวัดเหล่านี้ ดังนั้นจึงไม่นำมาวิเคราะห์

ภาพที่ 4.1 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ไทย-เมียนมา) ที่ทำขึ้นให้ลี้ก ผัังเมียนมา
ภาษาอังกฤษ : ‘ช่วยปีน่าน’ (ชื่อเฉพาะ)
ภาษาเมียนมา : ‘เสจจริกใหม่ของช่วยปีน่าน ทานาคา
โลชั่นทาตัวและครีม สำหรับหน้าขาว’

ภาพที่ 4.2 ป้ายหลายภาษา (ไทย-เมียนมา) ที่แม่สาย ผัังไทย
ภาษาเมียนมา : ‘ที่ดินสำหรับขาย’

4.1 การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวและลาว-ไทย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้ตาราง ตัวอย่างภาพป้ายสาธารณะ และแผนภูมิประกอบ ในตารางผู้วิจัยจะนำเสนอจำนวนเต็มของป้ายหนึ่งภาษาและหลายภาษาพร้อมระบุรายละเอียด เป็นการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ส่วนในการอธิบายรูปภาพ ผู้วิจัยจะเรียงลำดับภาษาที่ปรากฏตามในป้ายและมีการแปลข้อความเป็นภาษาไทยในทุกป้าย โดยจะมี ชื่อภาษากำกับว่าเป็นความหมายของภาษาใด ในส่วนของแผนภูมิจะเป็นการเสนอเปรียบเทียบร้อยละของป้ายหนึ่งภาษา

และป้ายหลายภาษาในแต่ละคู่ชายแดน โดยจะมีฝั่งประเทศไทยอยู่ทางซ้ายของแผนภูมิและฝั่งประเทศเพื่อนบ้านอยู่ทางขวาของแผนภูมิ

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร)

บริเวณชายแดนไทย-ลาวที่เก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ได้แก่ พื้นที่ฝั่งประเทศไทย อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร มีสะพานมิตรภาพ 2 มุกดาหาร-สะหวันนะเขต เป็นจุดเชื่อมพรมแดน มีแม่น้ำโขง เป็นเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างประเทศ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในเขตอำเภอเมือง เริ่มจากเดินถ่ายภาพตาม ถนน ตั้งต้นที่สามแยก รทส. เลี้ยวซ้าย เดิน ไปประมาณ 3 กิโลเมตร จากนั้นก็ไปเก็บภาพตามสถานที่ราชการ ร้านค้า ที่อยู่บนถนนสายเดียวกัน และศูนย์การค้าสองแห่ง ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 บริเวณเก็บข้อมูลพื้นที่เขตเทศบาลมุกดาหาร ฝั่งไทย

ข้อมูลฝั่งประเทศไทย ดังที่แสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.1 มีภาษาที่พบบนป้ายอยู่ 3 ภาษา คือภาษาไทย ภาษาลาว และภาษาอังกฤษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าจากป้ายทั้งหมด 249 ป้าย มีการเลือกใช้ภาษาอยู่ 2 ประเภทคือ ป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา ป้ายหนึ่งภาษามีจำนวน 105 ป้าย ซึ่งเป็นป้ายแบบภาษาไทยจำนวนมากที่สุด ดังตัวอย่างภาพที่ 4.4 และมีป้ายหนึ่งภาษา (ลาว) และป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ดังตัวอย่างภาพที่ 4.5 และภาพที่ 4.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร ประเทศไทย)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	95	90	ไทย-อังกฤษ	78	56
ลาว	6	6	ไทย-อังกฤษ-ลาว	60	42
อังกฤษ	4	4	ไทย-ลาว	6	4
รวม	105	100	รวม	144	100

ภาพที่ 4.4 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่มุกดาหาร ประเทศไทย

ภาพที่ 4.5 ป้ายหนึ่งภาษา (ลาว) ที่มุกดาหาร ประเทศไทย

ภาษาลาว : 'สินค้าแนะนำ แฮม/หมูยอ'

ภาพที่ 4.6 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ประเทศไทย

ภาษาอังกฤษ: 'เอทูแซด 'ไอเลิฟ' ลดราคา 70%'

ส่วนป้ายหลายภาษาพบว่ามีจำนวน 144 ป้าย มีการปรากฏของภาษา 3 แบบ คือ แบบไทย-อังกฤษ แบบ ไทย-อังกฤษ-ลาว และแบบไทย-ลาว เรียงตามลำดับมากไปน้อย ตัวอย่างในภาพที่ 4.7 เป็นป้ายหลายภาษาแบบอังกฤษ-ไทย ที่เขียนด้วยตัวอักษรทั้งสองภาษา และภาพที่ 4.8 กับ 4.9 เป็นป้ายหลายภาษาแบบไทย-อังกฤษ-ลาว และแบบไทย-ลาว ตามลำดับ

ภาพที่ 4.7 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ไทย) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : ‘ปลอดภัยไว้ก่อน’

ภาพที่ 4.8 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-ลาว) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : ‘จุดบริการน้ำดื่ม’
ภาษาลาว : ‘จุดบริการน้ำดื่ม’

ภาพที่ 4.9 ป้ายหลายภาษา (ไทย- ลาว) ที่มุกดาหาร ฟังไทย

ภาษาลาว : ‘ทางออก’

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนลาว-ไทย (สะพานนะเขต)

ในการเดินทางเข้าไปที่ แขวงสะพานนะเขต ของ สปป.ลาว ผู้วิจัยนั่งรถโดยสารจากด่านผ่านแดนถาวรที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ลงที่สถานีขนส่งในเมืองสะพานนะเขต พื้นที่เก็บข้อมูลคือย่านเมืองเก่า ตลาดราตรี เนื่องจากมีศูนย์ราชการ และบริเวณรอบๆ สถานีขนส่งผู้โดยสารสะพานนะเขต ดังภาพที่ 4.10

ภาพที่ 4.10 ภาพบรรยากาศเมืองสะพานนะเขต ฟังลาว

ภาษาลาว: ‘หยุด’

ข้อมูลฟังประเทศลาว ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2 จากป้ายทั้งหมด 400 ป้าย มีภาษาที่ปรากฏบนป้ายคือ ภาษาลาว ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาเวียดนาม ภาษาเกาหลี มีการเลือกใช้ภาษาอยู่ 2 ประเภท คือป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา พบว่ามีป้ายหนึ่งภาษา 114 ป้าย เป็นภาษาลาวและภาษาอังกฤษ ซึ่งมีป้ายภาษาลาวจำนวน 98 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.11 และป้ายภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.12

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-ลาว
(สะพานนะเขต ประเทศลาว)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ลาว	98	86	ลาว-อังกฤษ	251	87.76
อังกฤษ	16	14	ลาว-ฝรั่งเศส	12	4.20
			ลาว-เวียดนาม	9	3.15
			ลาว-จีน-อังกฤษ	8	2.80
			ลาว-ฝรั่งเศส-อังกฤษ	4	1.40
			ลาว-จีน-อังกฤษ-เวียดนาม	1	0.35
			ลาว-อังกฤษ-เกาหลี	1	0.35
รวม	114	100	รวม	286	100

ภาพที่ 4.11 ป้ายหนึ่งภาษา (ลาว) ที่สะพานนะเขต ผังลาว

ภาษาลาว : ‘ห้ามจอดรถในบริเวณนี้’

ภาพที่ 4.12 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว

ภาษาอังกฤษ: ‘ที แอนด์ เอ็น ร้านแฟชั่น (ขายเสื้อผ้า)’

ส่วนป้ายหลายภาษามีทั้งหมด 286 ป้าย มีการปรากฏของภาษาอยู่ คือ แบบลาว-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.13 นอกจากนี้ยังพบการปรากฏของภาษาลาวกับภาษาต่างประเทศอื่น เช่น แบบลาว-ฝรั่งเศส ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.14 แบบลาว-จีน-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.15 ซึ่งจากตารางที่ 4.2 เห็นได้ว่าในทุกแบบของการปรากฏของภาษานั้น มีภาษาลาวร่วมทุกแบบ

ภาพที่ 4.13 ป้ายหลายภาษา (ลาว-อังกฤษ) ที่สะหวันนะเขต สักลาว

ภาษาลาว : ‘ศูนย์ศึกษานิตเทศก์มัธยม แขวงสะหวันนะเขต’

ภาษาอังกฤษ: ‘ศูนย์ศึกษานิตเทศก์มัธยม แขวงสะหวันนะเขต’

ภาพที่ 4.14 ป้ายหลายภาษา (ลาว-ฝรั่งเศส) ที่สะหวันนะเขต สักลาว

ภาษาลาว : ‘กระทรวงสาธารณสุข แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต’

ภาษาฝรั่งเศส : ‘กระทรวงสาธารณสุข แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต’

ภาพที่ 4.15 ป้ายหลายภาษา (ลาว-จีน-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ผังลาว

ภาษาลาว : ‘สมาคมจีน สะหวันนะเขต’

ภาษาจีน : ‘สมาคมจีน สะหวันนะเขต’

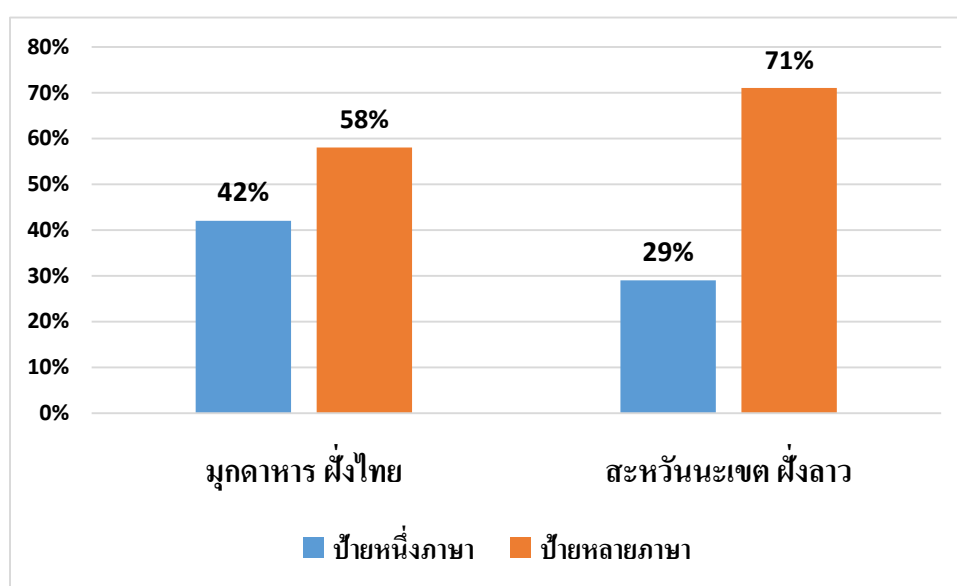
ภาษาอังกฤษ : ‘สมาคมจีนแห่งสะหวันนะเขต’

ผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดน ไทย-ลาว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับดังภาพที่ 4.16 พบว่าชายแดนทั้งสองฝั่งมีป้ายอยู่สองแบบตามการเลือกภาษาบนป้าย คือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาและป้ายแบบหลายภาษา มีภาษาประจำชาติของตนในป้ายแบบหนึ่งภาษานั้น คือมีภาษาไทยและภาษาลาว ทั้งสองแห่งมีป้ายหนึ่งภาษาน้อยกว่าป้ายหลายภาษาเหมือนกัน ส่วนป้ายแบบหลายภาษามีภาษาประจำชาติปรากฏร่วมกับภาษาต่างประเทศในเกือบทุกแบบ

สะหวันนะเขตเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศลาวเพราะที่เมืองไกสอน พมวิหารพื้นที่ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล เป็น โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนแห่งแรกในลาว (สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต, 2562) มีจุดเชื่อมการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ เป็นทางผ่านจากมุกดาหาร ประเทศไทย ไปสู่ประเทศเวียดนามที่เมืองกว่างจี ซึ่งเป็นทางผ่านไปเมืองเว้และเมืองดานัง ซึ่งเป็นเหตุผลให้เมืองสะหวันนะเขตมีจำนวนภาษาที่ค่อนข้างหลากหลายมากกว่ามุกดาหาร นอกจากนี้วัชรี ศรีคำ (วัชรี ศรีคำ, 2556) กล่าวว่า เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานใน สปป.ลาว ทำให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติคือเวียดนามมากขึ้น ที่สะหวันนะเขต ซึ่งเป็นอาจเป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้มีภาษาต่างประเทศที่หลากหลายกว่ามุกดาหารในป้าย นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานเวียดนามไม่สามารถสื่อสารภาษาลาวได้ในช่วงแรก จึงน่าจะเป็นเหตุผลที่พบการสื่อสารภาษาเวียดนามในป้ายที่สะหวันนะเขต และป้ายที่พบส่วนมากเป็นป้ายขายสินค้า ชีวิตประจำวันและบริการต่างๆ เช่น ตัดผม ในทางกลับกัน คนไทยมีแนวโน้มจะเข้าใจภาษาพูดของ

ลาวได้ จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในป่า จึงมีสัดส่วนป่าหลายภาษามากกว่าที่มุกดาหาร
อย่างเห็นได้ชัดเจน และเป็นชายแดนเดียวที่ฝั่งประเทศเพื่อนบ้านมีป่าหลายภาษามากกว่าฝั่งไทย

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษากิตตินาถ เรขาลิธิตและ
คณะ (กิตตินาถ เรขาลิธิตและคณะ, 2563) ที่กล่าวว่ามีการใช้ภาษาของเจ้าอาณานิคมเดิมคือภาษา
ฝรั่งเศสในแวดวงการศึกษา ซึ่งหมายความว่าป็นหน่วยงานราชการ ในการวิเคราะห์ผลของ
สะพานนะเขตก็เช่นกัน พบว่ามีการใช้ภาษาฝรั่งเศสในป่าของหน่วยราชการ

ภาพที่ 4.16 การเลือกภาษาในป่าที่ชายแดนของไทย-ลาวและลาว-ไทย (ร้อยละ)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.2 การเลือกภาษาที่ปรากฏในป่าสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-กัมพูชา (อรัญประเทศ)

พื้นที่เก็บข้อมูลบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา คือ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว บริเวณ
พื้นที่ฝั่งไทยจะเป็นตลาดโรงเกลือ ตลาดการค้าชายแดน ร้านค้า ศูนย์การค้าโดยรอบ ที่อยู่ติดกับจุด
ผ่านแดนถาวร บ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และในบริเวณตัวเมืองอรัญ
ประเทศ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.17

ภาพที่ 4.17 ภาพบรรยากาศบริเวณเก็บข้อมูล ที่รัฐประเศ ฝ่งไทย

ตารางที่ 4.3 แสดงการเลือกภาษาในป้าย ภาษาส่วนใหญ่ที่พบบนป้ายสาธารณะคือ ภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ จากป้ายทั้งหมด 257 ป้าย มีการเลือกใช้ภาษาอยู่ 2 ประเภทคือ ป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา มีป้ายหนึ่งภาษาจำนวน 77 ป้าย ประกอบด้วยป้ายภาษาไทย ซึ่งมีมากที่สุด โดยเป็นป้ายภาษาไทย จำนวน 53 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.18 และป้ายภาษาเขมร จำนวน 24 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.19 เป็นป้ายหนึ่งภาษาที่ใช้ภาษาเขมรที่พบในฝ่งไทย

ตารางที่ 4.3 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-กัมพูชา (อรัญประเทศ ประเทศไทย)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	53	69	ไทย-อังกฤษ-เขมร	93	52
เขมร	24	31	ไทย-อังกฤษ	54	30
			ไทย-เขมร	22	22
			อังกฤษ-เขมร	8	8
			ไทย-อังกฤษ-จีน	2	2
			ไทย-เขมร-เมียนมา-ลาว-เวียดนาม-อังกฤษ	1	1
รวม	77	100	รวม	180	100

ภาพที่ 4.18 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่รัฐประเทศ ฝรั่งเศส

ภาพที่ 4.19 ป้ายหนึ่งภาษา (เขมร) ที่รัฐประเทศ ฝรั่งเศส

ภาษาเขมร : ‘จระไน บิวตี้ รับสักคิ้ว ทาหม แต่งหน้า ริดผม ตรง – หด
ไคร้ ดึง เปลี่ยนสีผม ไฮไลท์ผม หมักน้ำมันว้าวแห้ง และมีถอนขนรักแร้
นวดหน้า นวดรักแร้ ขัดรอบวงแขน-ขา มีผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า’

ส่วนป้ายหลายภาษามีจำนวน 180 ป้าย พบว่ามีการปรากฏของภาษาอยู่ คือ แบบไทย-อังกฤษ-เขมร ซึ่งพบมากที่สุด จำนวน 93 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.20 แบบไทย-อังกฤษ พบมากเป็นอันดับสอง ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.21 แบบไทย-เขมร ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.22 แบบอังกฤษ-เขมร ตามภาพที่ 4.23 นอกจากนี้ยังมีแบบอื่นๆ คือ ไทย-อังกฤษ-จีน และ ไทย-เขมร-ลาว-เวียดนาม รวม 3 ป้าย ตามตัวอย่างในภาพที่ 4.24

ภาพที่ 4.20 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-เขมร) ที่รัฐประเทศ ฝ่งไทย

ภาษาอังกฤษ : 'ร้านขายยาเทสโก้ โลตัส'

ภาษาเขมร : 'ร้านขายยา เทสโก้โลตัส'

ภาพที่ 4.21 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่รัฐประเทศ ฝ่งไทย

ภาษาอังกฤษ : 'ปราศจากน้ำมันที่ผ่านกระบวนการเติมไฮโดรเจนบางส่วน ซึ่งเป็นแหล่งหลักของไขมันทรานส์'

ภาพที่ 4.22 ป้ายหลายภาษา (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเศสงไทย
 ภาษาเขมร : ‘พื้นที่อภัยทาน หุดทิ้งขยะ ตามท้องถนนสาธารณะ และตามคลอง ตามแม่น้ำ’

ภาพที่ 4.23 ป้ายหลายภาษา (เขมร-อังกฤษ) ที่รัฐประเศสงไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘โรงพยาบาลปิยะเวท กรุงเทพ ประเทศไทย’

ภาษาเขมร : ‘โรงพยาบาลปิยะเวท โรงพยาบาลปิยะเวท เป็นโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำที่มีขนาดใหญ่ ระดับนานาชาติ และตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร ได้รับการรับรองว่าเป็น โรงพยาบาล (HA : Hospital Accreditation) และได้รับ ISO 9001:2008’

ภาพที่ 4.24 ป้ายหลายภาษา (ไทย-เขมร-เมียนมา-ลาว-เวียดนาม-อังกฤษ) ที่รัฐประเทศ ฝั่งไทย

ภาษาเขมร : ‘ผู้ผลิตและจัดจำหน่าย (บรรทัดที่ 2 ทางซ้ายมือ ได้ภาษาไทย) วัสดุหลากหลาย ครบทุกความต้องการ (บรรทัดที่ 1 ทางขวามือ ได้ภาพ)’

ภาษาเมียนมา : ‘ผู้ผลิตและจัดจำหน่าย (บรรทัดที่ 2 ทางขวามือ ได้ภาษาไทย) วัสดุหลากหลาย ครบทุกความต้องการ (บรรทัดที่ 2 ทางซ้ายมือ ได้ภาพ)’

ภาษาลาว : ‘ผู้ผลิตและจัดจำหน่าย (บรรทัดที่ 3 ทางซ้ายมือ ได้ภาษาไทย) วัสดุหลากหลาย ครบทุกความต้องการ (บรรทัดที่ 2 ทางขวามือ ได้ภาพ)’

ภาษาเวียดนาม : ‘ผู้ผลิตและจัดจำหน่าย (บรรทัดที่ 3 ทางขวามือ ได้ภาษาไทย) วัสดุหลากหลาย ครบทุกความต้องการ (บรรทัดที่ 1 ทางซ้ายมือ ได้ภาพ)’

ภาษาอังกฤษ : ‘นวัตกรรมเพื่อชีวิต ใบริบรอง (ด้านซ้ายมือของภาษาไทย)’

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฝั่งชายแดนกัมพูชา (ปอยเปต)

ทางฝั่งกัมพูชา บริเวณเก็บข้อมูลคือกรุงปอยเปต จังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา โดยบริเวณเก็บข้อมูลคือเริ่มตั้งแต่ผ่านจุดตรวจคนเข้าเมือง ต่อมาจะต้องเดินผ่านบริเวณของโรงแรมและคาสิโน จากนั้นเดินผ่านเข้าไปที่กรุงปอยเปต ดังภาพที่ 4.25

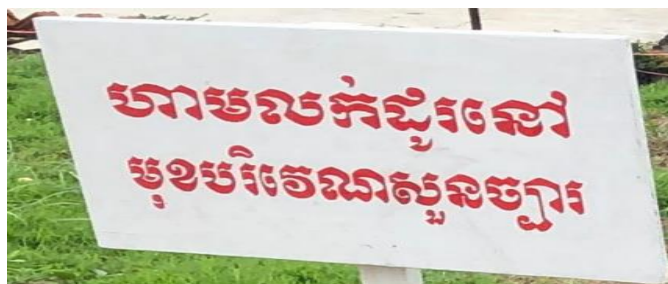

ภาพที่ 4.25 บรรยากาศถนนที่ปอยเปต

ข้อมูลฝั่งประเทศกัมพูชา ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าจากป้ายทั้งหมด 358 ป้าย มีการเลือกใช้ภาษาอยู่ในป้ายหนึ่งภาษาที่มีจำนวน 164 ป้าย มีป้ายภาษาเขมร มีจำนวนมากที่สุด 154 ป้าย ส่วนป้ายหนึ่งภาษาที่เป็นภาษาอื่น ๆ นั้น มีภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีน ภาพที่ 4.26 แสดงตัวอย่างของป้ายหนึ่งภาษาที่ใช้ภาษาเขมร ภาพที่ 4.27 เป็นตัวอย่างของป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ)

ตารางที่ 4.4 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-กัมพูชา (กรุงปอยเปต ประเทศกัมพูชา)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
เขมร	154	94	เขมร-อังกฤษ	167	86.08
อังกฤษ	6	4	เขมร-จีน-อังกฤษ	13	6.70
จีน	2	1	เขมร-อังกฤษ-ไทย	4	2.06
ไทย	2	1	เขมร-จีน	3	1.55
			อังกฤษ-ไทย	3	1.55
			เขมร-จีน-อังกฤษ-ไทย	1	0.52
			เขมร-ฝรั่งเศส	1	0.52
			เขมร-อินโดนีเซีย-จีน	1	0.52
			เขมร-ไทย	1	0.52
รวม	164	100	รวม	194	100

ภาพที่ 4.26 ป้ายหนึ่งภาษา (เขมร) ที่ปอยเปต สังกัมพูชา

ภาษาเขมร : ‘ห้ามขายของอยู่หน้าบริเวณสวน’

ภาพที่ 4.27 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ปอยเปต สังกัมพูชา

ภาษาอังกฤษ: ‘ไม่จำกัด อินเทอร์เน็ต ฟรีทุกอย่าง’

ส่วนป้ายหลายภาษามีจำนวน 194 ป้าย มีการปรากฏของภาษาอยู่ 9 แบบ ตามตารางที่ 4.4 เช่น แบบเขมร-อังกฤษ เป็นแบบที่พบมากที่สุด จำนวน 167 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.28 แบบเขมร-อังกฤษ-จีน พบมากเป็นอันดับสอง ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.29 และมีแบบภาษาเขมร ปรากฏร่วมกับภาษาอื่นๆ เช่น เขมร-ไทย ดังภาพที่ 4.30 เป็นป้ายร้านอาหารตามสั่ง มีข้อความภาษาเขมรและภาษาไทย และแบบอังกฤษ-ไทย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.31 จากการเลือกภาษาจะพบว่า ภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาประจำชาติและภาษาราชการของประเทศ มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมีการเลือกใช้ป้ายเกือบทุกประเภท

ภาพที่ 4.28 ป้ายหลายภาษา (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา

ภาษาเขมร : 'เทศบาลกรุงปอยเปต'

ภาษาอังกฤษ : 'เทศบาลกรุงปอยเปต'

ภาพที่ 4.29 ป้ายหลายภาษา (เขมร-อังกฤษ-จีน) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา

ภาษาเขมร : 'มีรับลงชื่อ บริการ อินเทอร์เน็ต อยู่ที่นี่'

ภาษาอังกฤษ: 'ที่นี่ การลงทะเบียนอินเทอร์เน็ตไวไฟ ไฟเบอร์-ออปติก'

ภาษาจีน: 'ที่นี่ รับลงทะเบียนอินเทอร์เน็ตไวไฟไฟเบอร์-ออปติก'

ภาพที่ 4.30 ป้ายหลายภาษา (เขมร-ไทย) ที่ปอยเปต ฝิ่งกัมพูชา
ภาษาเขมร : ‘ชื่อเมนูขายอาหารตามสั่ง’

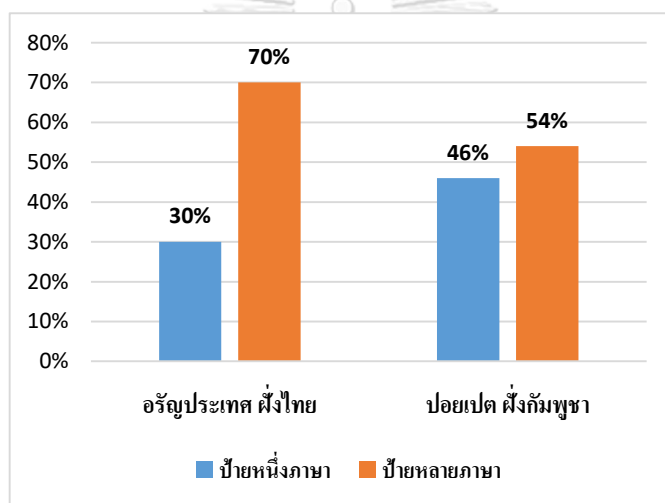

ภาพที่ 4.31 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝิ่งกัมพูชา
ภาษาอังกฤษ : ‘คอฟฟี่ ทูเดย์’ (ชื่อร้าน)

ผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย จะเห็นได้ดังในภาพที่ 4.32 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบการเลือกภาษาบนป้ายที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ชายแดนทั้งสองฝั่งมีป้ายอยู่สองแบบตามการเลือกภาษาบนป้าย คือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาและป้ายแบบหลายภาษา เหมือนกัน ต่างมีการใช้ภาษาประจำชาติของตนบนป้ายแบบหนึ่งภาษาและหลายภาษา และทั้งสองแห่งมีป้ายหนึ่งภาษาน้อยกว่าป้ายหลายภาษาเหมือนกัน ส่วนป้ายแบบหลายภาษามีภาษาประจำชาติปรากฏร่วมกับภาษาต่างประเทศในเกือบทุกแบบ นอกจากนี้ทั้งสองฝั่งชายแดนมีการใช้ภาษาประจำชาติของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งคือ มีการใช้ภาษาไทยในประเทศกัมพูชา และมีการใช้ภาษาเขมรในประเทศไทย แต่พบว่าการใช้ภาษาเขมรในประเทศไทยมากกว่าที่มีการใช้ภาษาไทยในประเทศกัมพูชา เพราะมีทั้งในป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษาที่อรัญประเทศ

ที่อรัญประเทศ นับว่าเป็นจุดศูนย์กลางในการกระจายสินค้าไปสู่ประเทศกัมพูชา มูลค่าการค้าระหว่างชายแดนที่ผ่านด่านศุลกากรที่อรัญประเทศขยายตัวทุกปี เป็นช่องทางการค้าที่สำคัญ

ที่สุทธระหว่างไทยและกัมพูชา และยังมีตลาดโรงเกลือ ซึ่งเป็นแหล่งสินค้าส่งออกขนาดใหญ่อีกด้วย ได้มีการร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและกัมพูชาในการพัฒนาระบบคมนาคมเพิ่มขึ้น เพื่อขยายและอำนวยความสะดวกในการส่งสินค้าและส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้นหากเปรียบเทียบกันแล้ว อร์ญประเทศมีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่ากรุงปอยเปตที่อยู่ฝั่งตรงข้าม จึงมีป้ายหลายภาษา มากกว่าปอยเปต และเพื่อส่งเสริมการค้ากับกัมพูชา จึงมีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในสัดส่วนที่ มาก อย่างไรก็ตามกรุงปอยเปตเองก็มีการรับนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้าจำนวนมาก เพราะมีแหล่ง ท่องเที่ยวแบบคาสิโน และเช่นเดียวกับที่กัมพูชา ุฒิเดชะราชนันท์และคณะ (กัมพูชา ุฒิเดชะราชนันท์ และคณะ, 2563) พบว่า ประเทศกัมพูชานับว่าเป็นคู่ค้าที่สำคัญกับจีน ดังจะเห็นการปรากฏของ ภาษาจีนในป้ายหลายภาษาที่กรุงพนมเปญ

ภาพที่ 4.32 การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนของไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย (ร้อยละ)

4.3 การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-มาเลเซีย (ปาดังเบซาร์ สะเตา)

พื้นที่เก็บข้อมูลบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย ฝั่งไทย คือ เทศบาลปาดังเบซาร์และอำเภอ สะเตา จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 4.33

ภาพที่ 4.33 บรรยากาศที่อำเภอสะเดา ฝั่งไทย

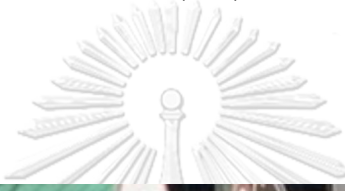
ข้อมูลฝั่งประเทศไทย ดังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.5 มีภาษาที่พบบนป้ายอยู่ 3 ภาษาคือภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษามลายูถิ่นไทย ที่เขียนด้วยตัวอักษรยาวี จากนั้นจะเรียกว่าภาษามลายูถิ่นไทย (ยาวี) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าจากป้ายทั้งหมด 273 ป้าย มีการเลือกใช้ภาษาแบบหนึ่งภาษาจำนวน 123 ป้าย เป็นป้ายภาษาไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93 ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.34 และมีป้ายภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.35

ตารางที่ 4.5 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (ปาดังเบซาร์ สะเดา ประเทศไทย)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	113	93	ไทย-อังกฤษ	119	79
อังกฤษ	10	10	ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย (ยาวี)	20	13
			ไทย-จีน	10	7
			ไทย-มลายูถิ่นไทย (ยาวี)	1	1
รวม	123	100	รวม	150	100

ภาพที่ 4.34 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย

ภาพที่ 4.35 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ: ‘ออลคาเฟ่ (ชื่อร้าน) รสชาติเยี่ยมที่สุด ในทุกเวลา’

ส่วนป้ายแบบหลายภาษาพบว่ามีจำนวน 150 ป้าย มีการปรากฏของภาษาอยู่ 4 แบบ คือ แบบไทย-อังกฤษ เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด ร้อยละ 79 ดังภาพที่ 4.36 แบบไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย (ยาวิ) ดังในภาพที่ 4.37 และแบบไทย-อื่นๆ คือเป็นภาษาไทยปรากฏร่วมกับภาษาอื่น เช่น จีน และ มลายูถิ่นไทย (ยาวิ) ดังภาพที่ 4.38 จากการวิเคราะห์การเลือกภาษาจะพบว่ามีการใช้ภาษาไทยในทุกป้ายหลายภาษา

ภาพที่ 4.36 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่ป่าดงเบงชาร์ สะเดา ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ: 'โรงเรียนชุมชนบ้านป่าดง'

ภาพที่ 4.37 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย(ยาวิ))ที่ป่าดงเบงชาร์ สะเดา ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : 'จุดตรวจสอบราคาสินค้า'
ภาษามลายูถิ่นไทย : 'จุดตรวจสอบราคาสินค้า'

ภาพที่ 4.38 ป้ายหลายภาษา (ไทย-จีน) ที่ป่าดงเบงชาร์ สะเดา ฝั่งไทย
ภาษาจีน : 'สะเดาการเกษตร'

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนมาเลเซีย-ไทย (ปาดังเบซาร์)

ในการเก็บข้อมูลฝั่งประเทศมาเลเซีย ที่เมืองปาดังเบซาร์ อยู่ทางตอนเหนือของรัฐเปอร์ลิส ห่างจากเมืองการ์งาที่เป็นเมืองหลวงของรัฐประมาณ 35 กิโลเมตร ผู้วิจัยได้ว่าจ้างรถรับจ้างข้ามด่านผ่านแดนเข้าไปในประเทศมาเลเซีย มีด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ (ฝั่งไทย) เป็นจุดผ่านแดนถาวร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามถนนสายหลักของเมืองที่มีร้านค้าตั้งอยู่ทั้งสองฝั่ง จากนั้นไปเก็บข้อมูลที่ตลาดอาเก็ด ซึ่งเป็นตลาดสำคัญในปาดังเบซาร์ และสถานีรถไฟปาดังเบซาร์ ดังภาพที่ 4.39 และ 4.40 ตามลำดับ

ภาพที่ 4.39 ตลาดอาเก็ด เมืองปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาพที่ 4.40 สถานีรถไฟ เมืองปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

จากตารางที่ 4.6 มีป้ายทั้งหมด 274 ป้าย ภาษาที่พบในปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซียคือ ภาษา มาเลย์ที่เขียนด้วยตัวอักษรโรมัน ต่อไปนี้จะเรียกว่าภาษามาเลย์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาไทย มีการเลือกภาษาอยู่ 2 ประเภทคือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา ป้ายหนึ่งภาษามีจำนวน 116 ป้าย ภาษาที่ใช้ในป้ายแบบหนึ่งภาษาคือภาษามาเลย์ซึ่ง มีจำนวนมากที่สุด 100 ป้าย ดังตัวอย่าง ในภาพที่ 4.41 และมีเป็นป้ายหนึ่งภาษาที่ใช้ภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.42 ในขณะที่ ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาราชการอีกภาษาหนึ่งของมาเลเซีย พบในอัตราส่วนที่ต่ำกว่าภาษามาเลย์ ก่อนข้างมากในป้ายหนึ่งภาษา

ตารางที่ 4.6 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (ปาดังเบซาร์ ประเทศมาเลเซีย)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
มาเลย์	100	86	มาเลย์-อังกฤษ	116	73
อังกฤษ	16	14	มาเลย์-จีน	22	14
			มาเลย์-ไทย-อังกฤษ	14	9
			มาเลย์-จีน-ไทย	6	4
รวม	116	100	รวม	158	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 4.41 ป้ายหนึ่งภาษา (มาเลย์) ที่เมืองปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : 'ห้องสมุดสาธารณะ รัฐเปอร์ลิส สาขาปาดังเบซาร์ 200 เมตร'

ภาพที่ 4.42 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษาอังกฤษ : ‘แกร็บ จูกรับ-ส่ง ใช้แกร็บ คิวน์โหลด จอง นั่ง’

สำหรับป้ายหลายภาษาพบจำนวน 158 ป้าย มีการปรากฏของภาษาอยู่ 4 แบบคือ แบบ มาเลย์-อังกฤษ เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด 116 ป้าย ดังตัวอย่างภาพที่ 4.43 แบบมาเลย์-จีน ใน ตัวอย่างภาพที่ 4.44 แบบมาเลย์-ไทย-อังกฤษ ตัวอย่างภาพที่ 4.45 และ แบบมาเลย์-จีน-ไทย ตัวอย่าง ภาพที่ 4.46 จากแบบปรากฏของภาษาพบว่าป้ายหลายภาษาทุกป้ายมีภาษามาเลย์ปรากฏอยู่ร่วมด้วย เสมอ

ภาพที่ 4.43 ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : ‘โทรศัพท์’ ‘ตั๋ว’

ภาษาอังกฤษ : ‘โทรศัพท์’ ‘ตั๋ว’

ภาพที่ 4.44 ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-จีน) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : 'ร้านไต เอ็ก ฮิน'

ภาษาจีน : 'ร้านไต เอ็ก ฮิน'

ภาพที่ 4.45 ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-อังกฤษ-ไทย) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : 'ร้านปลอดภาษี'

ภาษาอังกฤษ : 'ร้านปลอดภาษี'

ภาพที่ 4.46 ป้ายหลายภาษา (มาเลย์-จีน-ไทย) ที่ปาดังเบซาร์ ฟังมาเลเซีย

ภาษามาเลย์: 'ที่นี้บริการรับจัดหาประกันภัยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ สำหรับเข้าประเทศไทยและมาเลเซีย'

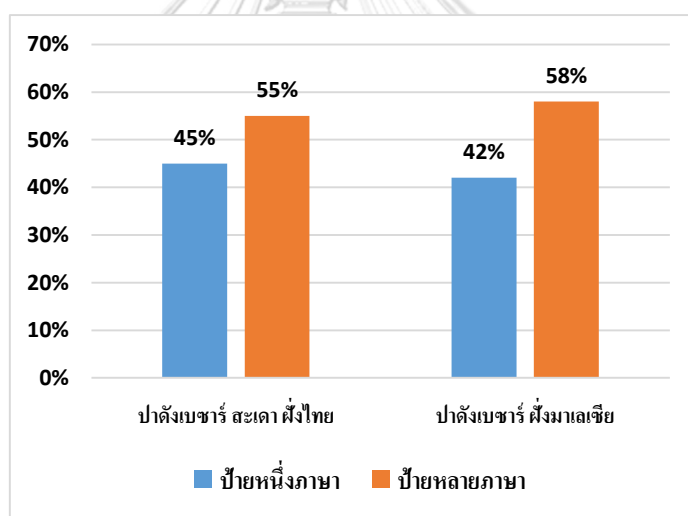
ภาษาจีน: 'ที่นี้บริการรับจัดหาประกันภัยรถยนต์และรถจักรยานยนต์สำหรับเข้าประเทศไทยและมาเลเซีย'

ผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย จะเห็นได้ดังในภาพที่ 4.47 เปรียบเทียบการเลือกภาษาบนป้ายที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ชายแดนทั้งสองฝั่งมีป้ายอยู่สองแบบตามการเลือกภาษาบนป้าย คือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาและป้ายแบบหลายภาษา มีภาษาประจำชาติของตนในป้ายแบบหนึ่งภาษา นั่นคือมีภาษาไทยและภาษามาเลย์ ทั้งสองแห่งมีป้ายหนึ่งภาษาน้อยกว่าป้ายหลายภาษาเหมือนกัน ส่วนป้ายแบบหลายภาษาจะมีภาษาประจำชาติปรากฏร่วมกับภาษาต่างประเทศในทุกแบบ

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการเลือกภาษาในป้ายสาธารณะทั้งสองฝั่งก็คือที่ฝั่งไทยไม่มีการใช้ภาษามาเลย์ซึ่งเป็นภาษาของประเทศเพื่อนบ้านบนป้ายที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ทั้งในป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา พบเพียงแต่ภาษามลายูถิ่นไทยที่เขียนด้วยตัวอักษรยาวี ซึ่งคาดว่าใช้สื่อสารกับคนไทยชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น มากกว่าจะมุ่งเน้นไปที่ชาวมาเลย์ที่เดินทางมาในเมืองไทย ที่ฝั่งมาเลเซียกลับพบว่ามีการใช้ภาษาไทยในป้ายหลายภาษาบ้าง แต่ในสัดส่วนที่น้อย

จากภาพที่ 4.39 เป็นบรรยากาศในตลาดอาเก็ด ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจ พบว่าส่วนใหญ่เป็นพ่อแม่ค้าชาวมุสลิม ซึ่งตรงกับที่ เกิดถวา บุญปรากร (เกิดถวา บุญปรากร, 2559) กล่าวว่าตลาดแห่งนี้เป็นตลาดชาติพันธุ์มุสลิม และพ่อค้าแม่ค้าส่วนมากเป็นคนไทยที่ข้ามจากปาดังเบซาร์ สะเดา

เข้าไปทำธุรกิจค้าขาย จึงเป็นกลุ่มผู้ค้ามุสลิมข้ามแดน จากปัจจัยด้านนี้ สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์การใช้ภาษาในป้ายสาธารณะทั้งฝั่งไทยและฝั่งมาเลเซียได้ว่า เนื่องจากคนมาเลย์ไม่ได้เดินทางเข้าออกทางด่านปาดังเบซาร์มากเท่าคนไทยที่เดินทางไปทำการค้าขายในมาเลย์ ดังนั้นการสื่อสารบนป้ายที่ปาดังเบซาร์ สะเดา จึงเป็นแบบไทย หรือ ไทย-อังกฤษ เป็นส่วนมาก ในขณะที่เดียวกัน ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย เกิดวา บุญปรากร (เกิดวา บุญปรากร, 2559) อธิบายไว้ว่า ผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนที่เป็นคนไทย คาดว่าจะเป็นผู้รู้ภาษามาเลย์ในระดับที่สื่อสารได้ เพราะตลาดแห่งนี้และเมืองปาดังเบซาร์ จะมีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลย์ที่มาจากกัวลาลัมเปอร์และกวางาร์ จากบริบทสังคมนี้ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้คนในบริเวณนี้สามารถสื่อสารกันได้ด้วยภาษาพูด จึงอาจไม่จำเป็นต้องมีการใช้ภาษาเขียนเพื่อเป็นสื่อกลาง และสิ่งที่เด่นชัดจากภูมิทัศน์ภาษาในป้ายปาดังเบซาร์อีกประการคือ จะเป็นป้ายภาษามาเลย์ แบบภาษาเดียว จำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารกับผู้รู้ภาษามาเลย์

ภาพที่ 4.47 การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนของไทย- มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย (ร้อยละ)

4.4 การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย- เมียนมาและเมียนมา-ไทย

4.4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชายแดนไทย-เมียนมา (แม่สาย)

พื้นที่เก็บข้อมูลบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา ฝั่งไทย คือ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยเริ่มจากจุดข้ามแดนแม่สายฝั่งไทยผ่านตลาดสายลมจอย ไปตามถนนพหลโยธิน มีทั้งการเดินถ่ายภาพ และขับรถเพื่อหาป้ายให้ครบตามเป้าหมาย

ภาพที่ 4.48 บรรยากาศพื้นที่เก็บข้อมูลที่แม่สาย

จากข้อมูลที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ดังแสดงในตารางที่ 4.7 มีภาษาที่พบบนป้ายอยู่ 4 ภาษาคือ ภาษาไทย ภาษาเมียนมา ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าจากป้ายทั้งหมด 322 ป้าย มีการเลือกใช้ภาษาอยู่ 2 ประเภทคือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาและแบบหลายภาษา โดยมีป้ายหนึ่งภาษาจำนวน 107 ป้าย ภาษาที่พบมี 3 ภาษาคือ ภาษาไทย มีมากที่สุด โดยมีทั้งหมด 48 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.49 นอกจากนี้ยังมีป้ายหนึ่งภาษาที่เป็นป้ายภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.50 และภาษาเมียนมา ตัวอย่างในภาพที่ 4.51 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนไทย-เมียนมา (แม่สาย ประเทศไทย)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	48	45	ไทย-อังกฤษ	87	40
เมียนมา	37	35	ไทย-อังกฤษ-เมียนมา	84	39
อังกฤษ	22	20	ไทย-อังกฤษ-เมียนมา-จีน	38	18
			ไทย-เมียนมา	6	3
รวม	107	100	รวม	215	100

ภาพที่ 4.49 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่แม่สาย จังหวัดไทย

ภาพที่ 4.50 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่แม่สาย จังหวัดไทย

ภาษาอังกฤษ : 'ตำรวจ'

ภาพที่ 4.51 ป้ายหนึ่งภาษา (เมียนมา) ที่แม่สาย จังหวัดไทย

ภาษาเมียนมา : 'ฉวี คยี่ (ชื่อร้าน) อุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้าน'

ส่วนป้ายแบบหลายภาษามีจำนวน 215 ป้าย พบว่ามีการปรากฏของภาษาอยู่ 4 แบบ คือ แบบไทย-อังกฤษ ซึ่งเป็นแบบหลายภาษาที่พบมากที่สุด มีจำนวน 87 ป้าย ดังในภาพที่ 4.52 แบบไทย-อังกฤษ-เมียนมา ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.53 และแบบไทย-อังกฤษ-เมียนมา-จีน เช่นในภาพที่ 4.54 และแบบไทย-เมียนมา ในภาพที่ 4.55 ซึ่งจะเห็นว่ามีภาษาไทยปรากฏอยู่ในทุกแบบของป้ายหลายภาษา

ภาพที่ 4.52 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : 'ถนนเหมืองแดง'

ภาพที่ 4.53 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : 'ร้านอาหารจ๊จ'
ภาษาเมียนมา : 'ร้านอาหารจ๊จ เปิด 7.00-19.00 วันอาทิตย์ 7.00-17.00'

ภาพที่ 4.54 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ-จีน-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย

ภาษาอังกฤษ : 'ยินดีต้อนรับสู่เมืองแม่สาย'

ภาษาจีน : '迎來到美賽城市'

ภาษาเมียนมา : 'ยินดีต้อนรับสู่เมืองแม่สาย'

ภาพที่ 4.55 ป้ายหลายภาษา (ไทย-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย

ภาษาเมียนมา : 'รับซื้อลอตเตอรี่ที่ถูกรางวัล 2%'

4.4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฝั่งชายแดนเมียนมา-ไทย (ทำจีเหล็ก)

พื้นที่เก็บข้อมูลฝั่งเมียนมาคือ เมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน เริ่มต้นจากจุดผ่านแดนฝั่งเมียนมา ดังภาพที่ 4.56 และภาพที่ 4.57 ผู้วิจัยเดินไปตามถนนและตลาดที่อยู่ใกล้จุดข้ามแดน เป็นระยะทาง ประมาณ 2 กิโลเมตร และนั่งรถรับจ้างเข้าไปในเมืองจนถึงสนามบินท่าจีเหล็ก

ภาพที่ 4.56 บรรยากาศสะพานเดินข้ามเข้าไปที่เมืองท่าจีเหล็ก สังกะเมียนมา

ภาพที่ 4.57 บรรยากาศในตัวเมืองท่าจีเหล็ก สังกะเมียนมา

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลในพื้นที่ท่าจีเหล็ก ภาษาที่พบบนป้ายมีอยู่ 4 ภาษาคือ ภาษาไทย ภาษาเมียนมา ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าจากป้ายทั้งหมด 400 ป้าย มีการเลือกใช้ภาษาอยู่ 2 ประเภทคือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาซึ่งมีจำนวน 156 ป้าย พบว่าเป็นภาษาเมียนมา จำนวน 150 ป้าย ดังภาพที่ 4.58 ส่วนที่เป็นภาษาอื่นๆ บนป้าย มี ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ในภาพที่ 4.59 แสดงตัวอย่างของป้ายหนึ่งภาษาที่เป็นภาษาไทย และภาพที่ 4.60 เป็นป้ายหนึ่งภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 4.8 รูปแบบการเลือกภาษาบนแผ่นป้ายที่ชายแดนเมียนมา-ไทย
(ทำจีเหล็ก ประเทศเมียนมา)

ป้ายหนึ่งภาษา			ป้ายหลายภาษา		
ภาษา	จำนวน	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
เมียนมา	150	97	เมียนมา - อังกฤษ	159	65
ไทย	2	1	เมียนมา - ไทย-อังกฤษ	25	10
จีน	2	1	เมียนมา - ไทย	23	9
อังกฤษ	2	1	เมียนมา-ไทย-อังกฤษ-จีน	14	6
			เมียนมา-จีน	7	3
			เมียนมา-อังกฤษ-จีน	6	2
			อังกฤษ-จีน	5	2
			อังกฤษ-ไทย	5	2
รวม	156	100	รวม	244	100

ภาพที่ 4.58 ป้ายหนึ่งภาษา (เมียนมา) ที่ทำจีเหล็ก ฝั่งเมียนม

ภาษาเมียนมา : ‘ยินดีต้อนรับผู้ทำจีเหล็ก รัฐบาล’

ภาพที่ 4.59 ป้ายหนึ่งภาษา (ไทย) ที่ทำขึ้นเหล็ก ฝั่งเมียนมา

ภาพที่ 4.60 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ที่ทำขึ้นเหล็ก ฝั่งเมียนมา

ภาษาอังกฤษ : ‘สปีด เครื่องดื่มบำรุงกำลัง’

ส่วนป้ายแบบหลายภาษามี 244 ป้าย พบการปรากฏของภาษาหลายแบบ เช่น แบบเมียนมา-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4.61 เป็นแบบที่พบมากที่สุด แบบเมียนมา-ไทย ตัวอย่างในภาพที่ 4.62 แบบเมียนมา-ไทย-อังกฤษ ตัวอย่างในภาพที่ 4.63 และ แบบอื่นๆ เช่น แบบอังกฤษ-ไทย ในภาพที่ 4.64 รูปแบบของป้ายหลายภาษาที่พบในเมียนมามีภาษาเมียนมา ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ปรากฏร่วมด้วยเกือบทุกรูปแบบ

ภาพที่ 4.61 ป้ายหลายภาษา (เมียนมา-อังกฤษ) ที่ทำขึ้นเหล็ก ฝั่งเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘ชินต้าหวง’ (ชื่อร้าน)

ภาษาอังกฤษ : ‘ชินต้าหวง’ (ชื่อร้าน)

ภาพที่ 4.62 ป้ายหลายภาษา (เมียนมา-ไทย) ที่ทำซีเหล็ก ผังเมียนมา
ภาษาเมียนมา : ‘กัวยเต็ชวเป็ด’

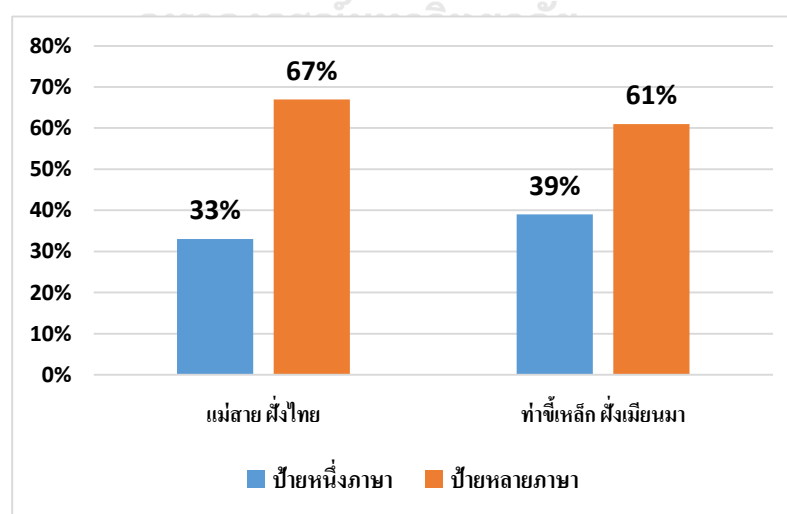
ภาพที่ 4.63 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-เมียนมา-ไทย) ที่ทำซีเหล็ก ผังเมียนมา
ภาษาอังกฤษ : ‘บริษัทอีสเทิร์นเวิลด์ 427 จำกัด รับออกแบบและรับสร้างบ้าน
ภาษาเมียนมา : ‘บริการรับสร้างบ้านและออกแบบบ้าน’

ภาพที่ 4.64 ป้ายหลายภาษา (อังกฤษ-ไทย) ที่ทำซีเหล็ก ผังเมียนมา

ภาษาอังกฤษ : 'เดอะเซอร์เคิล' (ชื่อร้าน)

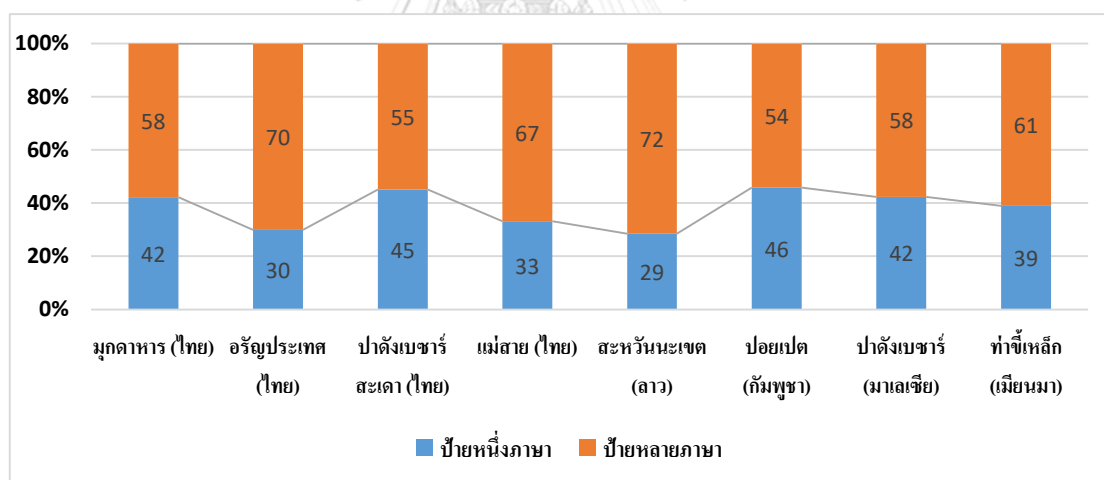
ข้อมูลชายแดนไทย-เมียนมา จากภาพที่ 4.65 เป็นการเปรียบเทียบประเภทของการเลือกภาษาบนป้าย พบว่าในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งมีรูปแบบการเลือกภาษาบนป้าย 2 รูปแบบเหมือนกัน คือ ป้ายแบบหนึ่งภาษาและป้ายแบบหลายภาษา มีป้ายหนึ่งภาษาน้อยกว่าป้ายหลายภาษา และมีการใช้ภาษาประจำชาติของประเทศเพื่อนบ้านฝั่งตรงข้ามในป้ายสาธารณะเหมือนกัน ชายแดนไทย-เมียนมา ทั้งสองฝั่ง พบว่ามีการใช้ภาษาแบบหลายภาษาบนป้ายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 4.65 การเลือกภาษาในป้ายที่ชายแดนไทย-เมียนมาและเมียนมา-ไทย (ร้อยละ)

4.5 สรุปการเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะ

จากผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะ ที่จุดเก็บข้อมูล 8 แห่ง คือบริเวณชายแดนไทย-ลาว ลาว-ไทย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา กัมพูชา-ไทย บริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย มาเลเซีย-ไทย และบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา เมียนมา-ไทย เห็นได้ว่าทุกแห่งมีการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะอยู่สองประเภท ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ คือ มีการเลือกภาษาแบบป้ายหนึ่งภาษา (Monolingual sign) และ การเลือกภาษาแบบป้ายหลายภาษา (Multilingual sign) จากแผนภูมิเปรียบเทียบดังภาพที่ 4.66 พบว่าทุกแห่งมีป้ายแบบหลายภาษามากกว่าป้ายหนึ่งภาษา นั่นหมายความว่าทุกแห่งมีการเลือกใช้ภาษาสองภาษาบนป้ายมากกว่าที่จะใช้เพียงหนึ่งภาษา พื้นที่ที่ใช้ป้ายหลายภาษาสูงที่สุดสามอันดับแรกคือ สะหวันนะเขต ชายแดนลาว-ไทย อนุรักษ์ประเทศ ชายแดนไทย-กัมพูชา และแม่สาย ชายแดนไทย-เมียนมา ซึ่งสามแห่งมีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่คล้ายกันคือเป็นเมืองที่มีความสำคัญการค้าระหว่างชายแดน ดังที่เสนอไปแล้วในการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละแห่ง ส่วนพื้นที่ที่ใช้ป้ายหลายภาษาน้อยที่สุด 2 แห่งคือปอยเปต ชายแดนกัมพูชา-ไทย และปาดังเบซาร์ สะเคา ชายแดนไทย-มาเลเซีย

ภาพที่ 4.66 การเลือกภาษาบนป้ายใน 8 จุดเก็บข้อมูล (ร้อยละ)

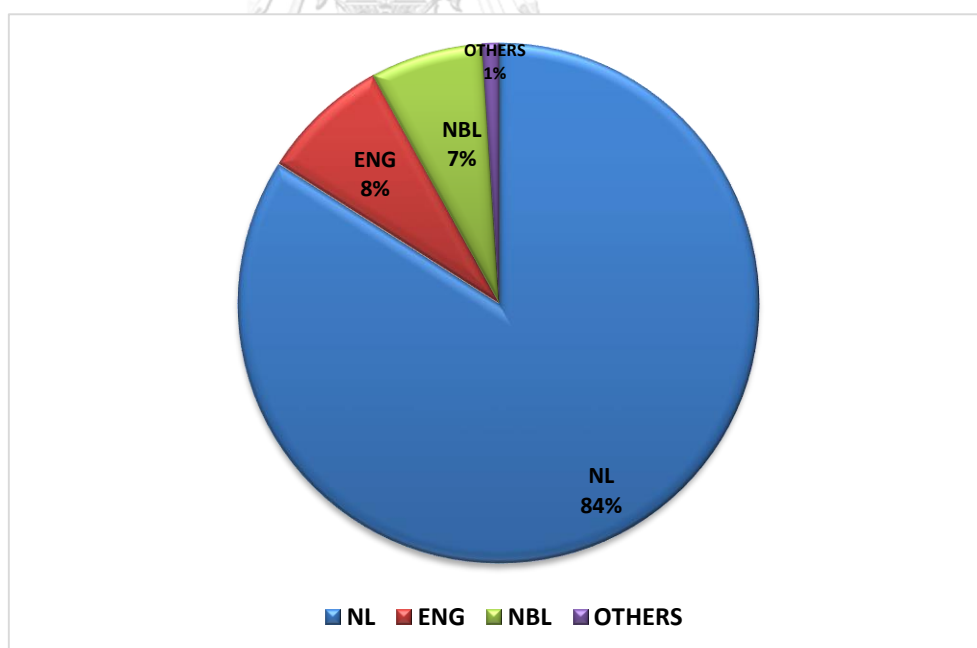
จากการเปรียบเทียบการเลือกภาษาที่แสดงในภาพที่ 4.66 เพื่อให้การวิเคราะห์ชัดเจน ผู้วิจัยจึงจำแนกประเภทภาษาที่พบในป้าย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 ภาษาในป้ายหนึ่งภาษา

เพื่อวิเคราะห์ว่าภาษาใดมีความสำคัญในป้ายหนึ่งภาษา เป็นภาษาประจำชาติหรือภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงจำแนกภาษาที่ถูกเลือกมาใช้ใน “ป้ายหนึ่งภาษา” ของแต่ละประเทศ ซึ่งมี

ทั้งหมด 962 ป้าย พบว่ามีอยู่ 4 กลุ่มภาษาคือกลุ่มแรกคือภาษาราชการหรือภาษาประจำชาติของประเทศที่เก็บข้อมูล (National language) ซึ่งต่อไปนี้จะใช้อักษรย่อ NL มีภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษามาลายูและภาษาเมียนมา กลุ่มที่สองคือภาษาอังกฤษ (English) ต่อไปนี้จะใช้อักษรย่อ ENG ภาษาอังกฤษคือภาษาสากลและเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน กลุ่มที่สามคือภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (Neighbouring languages) ต่อไปนี้จะใช้อักษรย่อ NBL เป็นภาษาประจำชาติของประเทศที่มีชายแดนตรงข้ามกัน ซึ่งภาษาประเทศเพื่อนบ้านในลาว กัมพูชา มาเลเซีย เมียนมา คือภาษาไทย ส่วนภาษาประเทศเพื่อนบ้านจากฝั่งไทยคือภาษาประจำชาติของประเทศเพื่อนบ้านตามแต่ละจุดชายแดน กลุ่มสุดท้ายคือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ซึ่งต่อไปนี้จะใช้คำว่า OTHERS ได้แก่ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาจีน ภาษาเวียดนาม ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ในภาพรวมของป้ายหนึ่งภาษาทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล มีป้ายทั้งหมด 962 ป้าย พบว่ามีภาษาประจำชาติ (NL) มากที่สุดในป้ายหนึ่งภาษา จำนวน 811 ป้าย มีภาษาอังกฤษ (ENG) ทั้งหมด 76 ป้าย ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (NBL) จำนวน 71 ป้าย และภาษาต่างประเทศอื่นๆ (OTHERS) จำนวน 4 ป้าย ซึ่งได้แสดงการเปรียบเทียบในภาพที่ 4.67

ภาพที่ 4.67 ภาษาในป้ายหนึ่งภาษาแบบภาพรวม (ร้อยละ)

4.5.2 ภาษาในป้ายหลายภาษา

เมื่อวิเคราะห์ประเภทของภาษาที่พบในป้ายหนึ่งภาษาแล้ว เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากขึ้นในภูมิภาคภาษาบริเวณชายแดนที่มีป้ายหลายภาษาร่วมด้วย ผู้วิจัยจึงจำแนกรูปแบบของการจัดกลุ่มภาษาใน**ป้ายหลายภาษา** พบว่ามี 10 รูปแบบ คือ

- 1) ภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ (NL-ENG) เช่น ไทย-อังกฤษ
- 2) ภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ – ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (NL-ENG-NBL) เช่น ไทย-อังกฤษ-ลาว
- 3) ภาษาประจำชาติ-ภาษาอังกฤษ – ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (NL-ENG-OTHERS) เช่น ไทย-อังกฤษ-จีน
- 4) ภาษาประจำชาติ – ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (NL-NBL) เช่น ไทย-ลาว
- 5) ภาษาประจำชาติ – ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (NL-OTHERS) เช่น ไทย-จีน
- 6) ภาษาอังกฤษ – ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (ENG-NBL) เช่น อังกฤษ-เมียนมา
- 7) ภาษาอังกฤษ – ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (ENG-OTHERS) เช่น อังกฤษ-เวียดนาม
- 8) ภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ - ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน – ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (NL-ENG-NBL-OTHERS) เช่น ไทย-อังกฤษ-เมียนมา-จีน
- 9) ภาษาประจำชาติ - ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน – ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (NL -NBL-OTHERS) เช่น ไทย-ลาว-จีน
- 10) ภาษาอังกฤษ - ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน – ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (ENG -NBL-OTHERS) เช่น อังกฤษ-เมียนมา-จีน

จากตารางที่ 4.9 และภาพที่ 4.68 จะเห็นได้ว่าทุกรูปแบบที่ร้อยละสูงสุดจะมีภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษปรากฏร่วมด้วย โดยมีรายละเอียดคือ รูปแบบที่พบมากที่สุดคือ 7 พื้นที่คือภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ (NL-ENG) ในชายแดนฝั่งไทย มีการใช้รูปแบบภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ (NL-ENG) มากที่สุดในป่าดงเบงช่าร์ สะเดา (ชายแดนไทย-มาเลเซีย) และน้อยที่สุดในอำเภอรัฐประเทศ (ชายแดนไทย-กัมพูชา) ในชายแดนฝั่งเพื่อนบ้านพบมากที่สุดที่เมืองสะหวันนะเขต (ชายแดนลาว-ไทย) และที่กรุงปอยเปต (ชายแดนกัมพูชา-ไทย) พบเป็นอันดับสอง

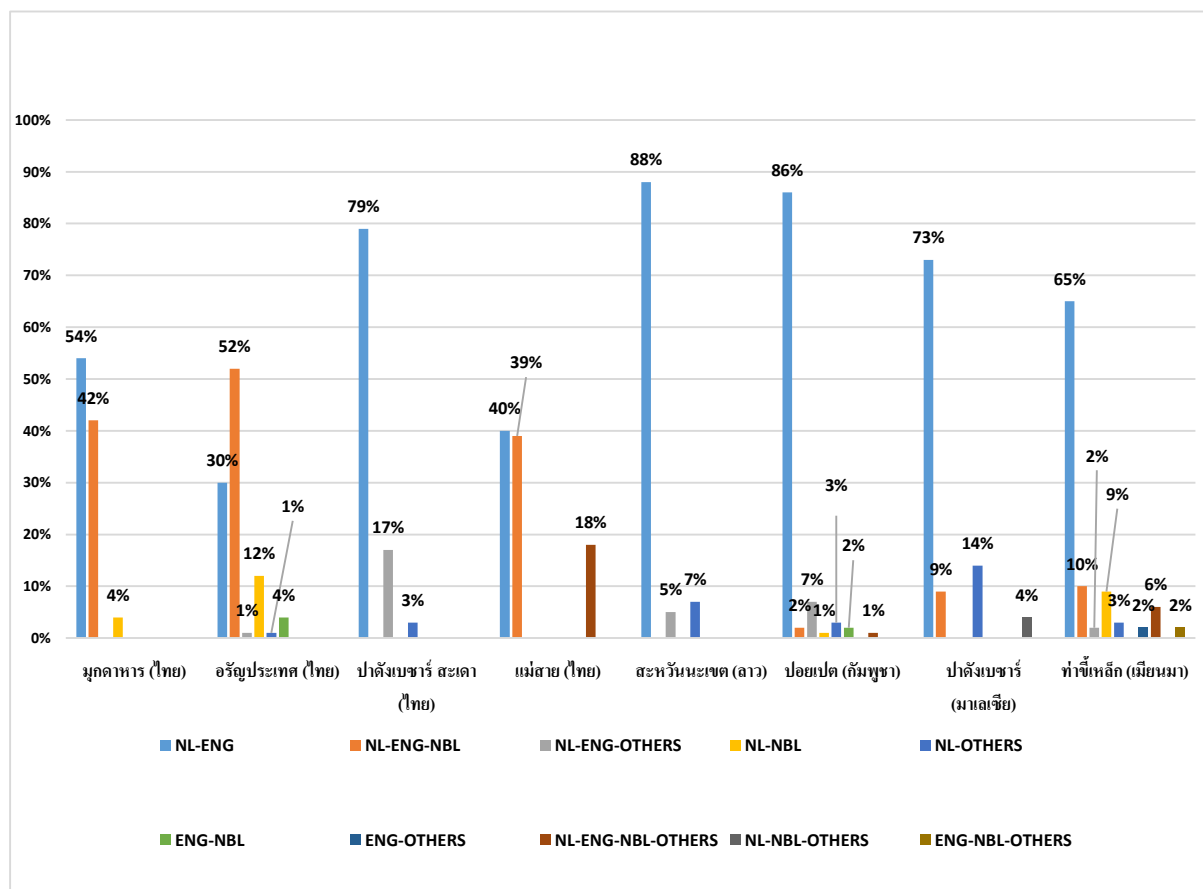
ส่วนรูปแบบภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ – ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (NL-ENG-NBL) ที่ฝั่งไทยพบมากที่สุดในอำเภอรัฐประเทศ (ชายแดนไทย-กัมพูชา) เพราะใช้มากที่สุด มากกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบที่มีการใช้ในมุกดาหาร (ชายแดนไทย-ลาว) ถึงร้อยละ 42 ตามภาพที่ 4.69 และพบว่าอำเภอแม่สาย (ชายแดนไทย-เมียนมา) ใช้รูปแบบภาษาประจำชาติ – ภาษาอังกฤษ – ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (NL-ENG-NBL) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันกับภาษาประจำชาติ –

ภาษาอังกฤษ (NL-ENG) ส่วนชายแดนฝั่งตรงข้ามนั้น มีเพียงที่ทำขี้เหล็ก เมียนมา เท่านั้น ที่มีการในสัดส่วนที่ค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับชายแดนด้านอื่น และยังมีการใช้ภาษาไทยในรูปแบบป้ายอื่นๆด้วย แสดงให้เห็นว่าชายแดนฝั่งไทยมีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้คนที่ใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน มากกว่าชายแดนฝั่งตรงข้ามอย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.9 รูปแบบภาษาในป้ายหลายภาษาบริเวณชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

(จำนวนเต็ม)

รูปแบบภาษา	พื้นที่เก็บข้อมูล							
	ฝั่งประเทศไทย				ฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน			
	มุกดาหาร (ไทย)	อรัญ ประเทศ (ไทย)	ปางงเบ ซาร์ สะเดา (ไทย)	แม่สาย (ไทย)	สะหวันนะ เขต (ลาว)	ปอยเปต (กัมพูชา)	ปางงเบซาร์ (มาเลเซีย)	ทำขี้เหล็ก (เมียนมา)
NL-ENG	78	54	119	87	251	167	116	159
NL-ENG-NBL	60	93		84		4	14	25
NL-ENG- OTHERS		2	26		14	13		6
NL-NBL	6	22		6		1		23
NL-OTHERS		1	5		21	5	22	7
ENG-NBL		8				3		
ENG-OTHERS								5
NL-ENG-NBL- OTHERS				38		1		14
NL-NBL- OTHERS							6	
ENG-NBL- OTHERS								5
รวม	144	180	150	215	286	194	158	244

ภาพที่ 4.68 รูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายหลายภาษา (ร้อยละ)

จากการเลือกภาษาของป้ายสาธารณะบริเวณชายแดนไทย-ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในป้ายแบบหนึ่งภาษาและหลายภาษานั้น จะพบว่าภาษาประจำชาติเป็นภาษาที่ปรากฏอยู่ในป้ายเกือบทุกรูปแบบ ทุกพื้นที่ให้ความสำคัญกับภาษาประจำชาติของประเทศตน

ตามแนวคิดของสปอลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) ที่เสนอทฤษฎีการเลือกใช้ภาษาในภูมิภาคภาษาไว้สามเงื่อนไข หนึ่งคือต้องคำนึงถึงเงื่อนไขทักษะทางภาษาของผู้เขียนป้าย หมายความว่าผู้เขียนป้ายต้องเลือกใช้ภาษา หรือเขียนด้วยภาษาที่ตนเองรู้ สองคือเงื่อนไขเกี่ยวกับผู้อ่าน หมายความว่าควรเขียนป้ายด้วยภาษาที่คาดว่าคนอ่านจะเข้าใจ สามคือคุณค่าทางสัญลักษณ์ ซึ่งคือผู้เขียนป้ายเลือกใช้ภาษาของตนเองหรือภาษาที่ต้องการสื่ออัตลักษณ์ความเป็นตนเอง ด้วยเหตุนี้ภาษาประจำชาติจึงปรากฏมากที่สุดในป้ายสาธารณะทั้งสองแบบ และเป็นภาษาหลักที่ปรากฏร่วมกับภาษาอื่น เพราะผู้จัดทำป้ายหรือผู้เขียนป้ายเลือกใช้ภาษาที่รู้และคาดว่าผู้อ่านป้ายจะรู้ หมายความว่าผู้จัดทำป้ายแบบหนึ่งภาษามุ่งเน้นการสื่อสารไปที่ผู้รู้ภาษาประจำชาติมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันป้ายหลายภาษาก็มีเป้าหมายเป็นคนที่เข้าใจภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่

ตามที่ เบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) ได้เสนอหลักโครงสร้างจากทฤษฎีทางสังคมวิทยา ในการอธิบายการใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะ หนึ่งในนั้นคือการนำเสนอตัวตน (presentation of self) ซึ่งระบุว่า การนำเสนอตัวตนนั้นสามารถแสดงออกผ่านการเลือกภาษา ดังนั้น การที่ภาษาประจำชาติของแต่ละประเทศถูกเลือกมากที่สุดในปีหนึ่งภาษา และใช้ร่วมกับป้ายหลายภาษาเกือบทั้งหมด หมายความว่าท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและการพยายามสร้างประชาคมอาเซียนให้สื่อสารด้วยภาษาเดียวกันนั้น ประเทศทั้งห้าแห่ง ไทย ลาว มาเลเซีย เมียนมา กัมพูชา ยังคงพยายามที่จะดำรงความเป็นตัวตนของชาติผ่านภาษาประจำชาติ จึงเป็นภาษาที่พบมากที่สุด แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ชายแดนที่ควรมีความหลากหลายของภาษาที่ถูกเลือกในปีแบบต่างๆ ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางของประชาคมอาเซียนก็ไม่ได้มีการเลือกใช้ในบางพื้นที่ รวมไปถึงภาษาของประเทศเพื่อนบ้านด้วย ดังนั้นทักษะทางภาษาของผู้เขียนป้าย ผู้อ่านป้าย และการนำเสนอตัวตน เป็นแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์การเลือกภาษาในปีสาธารณะ ซึ่งส่งผลให้เกิดภูมิทัศน์หลายภาษาบริเวณชายแดนตามที่ได้นำเสนอไป

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะพบว่าภูมิทัศน์หลายภาษาตามแนวชายแดนของประเทศไทยนั้น ได้แสดงให้เห็นความแตกต่างของการเลือกใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านอย่างชัดเจน มี 2 จุดเก็บข้อมูลที่ไม่พบการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านคือ ปาดังเบซาร์ สะเดา ชายแดนไทย-มาเลเซีย และเมืองสะพานนะเขต ชายแดนลาว-ไทย เนื่องมาจากบริบททางสังคมและพื้นที่ เพราะจากการลงพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่าที่ปาดังเบซาร์ สะเดา เป็นเทศบาลตำบลที่มีด่านผ่านแดนถาวรก็จริง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับชายแดนไทยด้านอื่น นับว่าเป็นเมืองที่เล็กที่สุด จึงไม่มีกิจกรรมทางการค้าหรือการท่องเที่ยวมากนัก เหตุผลอีกประการคือมีด่านผ่านแดนจ้งโหลนอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นด่านผ่านแดนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่า ทำให้ผู้คนจากฝั่งประเทศเพื่อนบ้านเลือกเดินทางเข้า-ออกผ่านด่านนั้น เพราะมีโรงแรมและสถานที่ท่องเที่ยว การสื่อสารผ่านป้ายของด่านปาดังเบซาร์ สะเดา จึงค่อนข้างมีความเป็นหนึ่งภาษาและไม่มีการใช้ภาษามาเลยเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวมาเลเซียที่เดินทางเข้าออก ในขณะที่เดียวกันที่ชายแดนลาว-ไทย ฝั่งลาว เนื่องจากสะพานนะเขตเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาว และเป็นทางผ่านไปยังเวียตนาม มีความเจริญมากกว่ามุกดาหาร ฝั่งไทย จึงมีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อให้สื่อสารในวงกว้างกว่าการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน

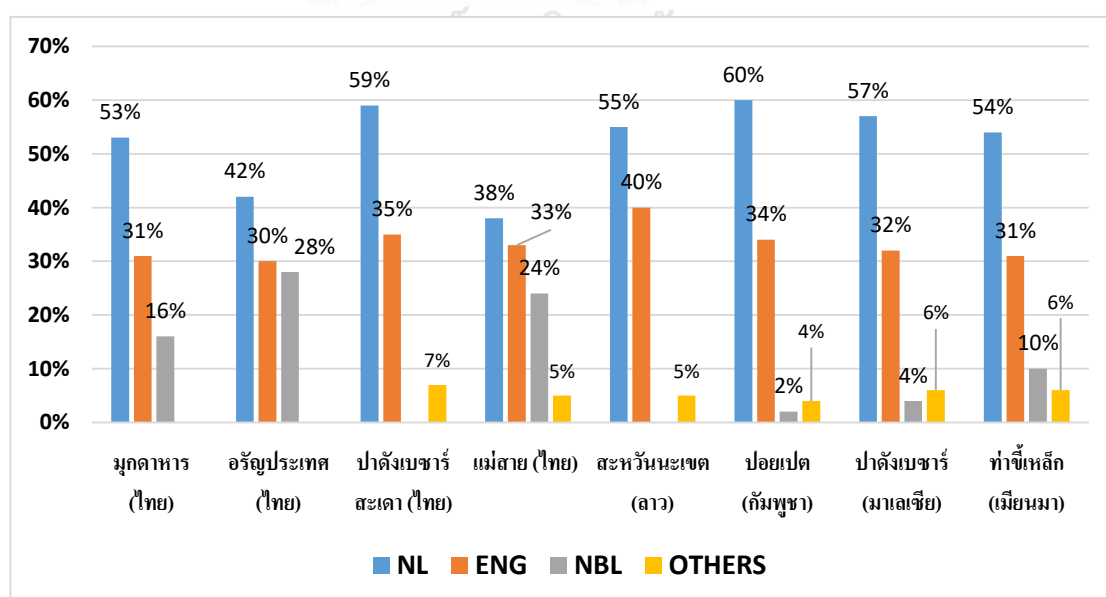
ในพื้นที่ที่พบการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างฝั่งไทยและฝั่งตรงข้ามแล้ว โดยภาพรวมฝั่งไทยมีการใช้มากกว่าอย่างชัดเจน จากภาพ 4.68 และ 4.69 โดยเฉพาะที่แม่สาย ชายแดนไทย-เมียนมา และอรัญประเทศ ชายแดนไทย-กัมพูชา มีการใช้ภาษาประเทศบ้านในป้ายทั้งแบบหนึ่งภาษาและสองภาษา

4.5.3 ปริมาณการปรากฏของภาษาแต่ละประเภทในป้ายทั้งหมด

เพื่อให้ได้ภาพการใช้ภาษาว่าภาษาใดเป็นภาษาเด่นในป้ายสาธารณะ ทั้งในป้ายหนึ่งภาษา และหลายภาษา ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ความถี่ (จำนวนครั้ง) ในการปรากฏของภาษาประจำชาติ (NL) ภาษาอังกฤษ (ENG) ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน (NBL) และภาษาต่างประเทศอื่น (OTHERS) ในป้ายของทุกเขตชายแดน ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4.11 และภาพที่ 4.69

ตารางที่ 4.10 แสดงปริมาณการปรากฏของภาษาในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่เก็บข้อมูล

ภาษา	พื้นที่เก็บข้อมูล								รวม
	ฝั่งประเทศไทย				ฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน				
	มุกดาหาร (ไทย)	อรัญประเทศ (ไทย)	ปางงเบง (ไทย)	แม่สาย (ไทย)	สะหวันนะเขต (ลาว)	ปอยเปต (กัมพูชา)	ปางงเบงซาร์ (มาเลเซีย)	ท่าจี้เหล็ก (เมียนมา)	
ภาษาประจำชาติ	239	225	263	263	384	345	258	384	2,361
ภาษาอังกฤษ	142	157	155	231	281	194	146	216	1,522
ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน	72	147		165		11	20	69	484
ภาษาต่างประเทศอื่น		3	31	38	35	21	28	39	195
รวม	453	529	418	659	665	552	424	671	4,562

ภาพที่ 4.69 ปริมาณการปรากฏของภาษาในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่ (ร้อยละ)

ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 4.11 และในภาพที่ 4.69 เห็นได้อย่างชัดเจนว่าภาษาประจำชาติ เป็นภาษาที่มีความสำคัญมากที่สุดในพื้นที่ชายแดน ทั้งฝั่งไทยและฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน จากจุดเก็บข้อมูล 8 แห่ง มีการเลือกใช้ภาษาประจำชาติมากกว่าร้อยละ 50 อยู่ 6 แห่ง พื้นที่ที่มากที่สุดคือปาดังเบซาร์ สะเคา ฝั่งไทย และปอยเปต ฝั่งกัมพูชา และพื้นที่ที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีอยู่ 2 แห่งคือ อร์ญประเทศ และแม่สาย ฝั่งไทย ส่วนภาษาที่ถูกเลือกเป็นอันดับสองในทุกพื้นที่คือภาษาอังกฤษ พบมากที่สุดในสหวันนะเขต ฝั่งลาว ส่วนที่ฝั่งไทยจะพบที่ปาดังเบซาร์ สะเคา

จากแผนภูมิที่นำเสนอจะพบว่าร้อยละการปรากฏของภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษมีแนวโน้มเหมือนกันในทุกพื้นที่ แต่การปรากฏของภาษาประเทศเพื่อนบ้านอาจเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ภาพภูมิทัศน์ภาษาในบริเวณชายแดนต่างกัน ฝั่งทางซ้ายของแผนภูมิคือพื้นที่ฝั่งไทย จะพบว่ามีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในเกือบทุกพื้นที่ และในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะที่แม่สาย ชายแดนไทย-เมียนมา และอร์ญประเทศ ชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งนับว่ามากที่สุดในทุกพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันการปรากฏของภาษาที่สหวันนะเขต และปาดังเบซาร์ สะเคา มีความคล้ายคลึงกันคือ ภาษาที่ไม่มีการเลือกใช้ในพื้นที่คือภาษาประเทศเพื่อนบ้าน และมีภาษาต่างประเทศอื่นปะปนอยู่บ้าง

บทที่ 5

รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยแบ่งรูปแบบของข้อความหลายภาษาออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) หลายภาษาแบบแปลตรงตัว (Direct translation) 2) หลายภาษาแบบแปลบางส่วน (Partial translation) 3) หลายภาษาแบบอิสระ (Free writing)

ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัว (Direct translation) คือ แผ่นป้ายที่ข้อความของแต่ละภาษามีการแปลเป็นอีกภาษาหนึ่ง ทุกภาษามีความหมายตรงกัน เหมือนกัน หรือสื่อไปในทิศทางเดียวกัน หรือเป็นการเขียนข้อความแบบทับศัพท์ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.1 ป้ายหลายภาษาลาว-อังกฤษ แบบแปลตรงตัว

ภาพที่ 5.1 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต สั้งลาว

ภาษาลาว : ‘จงช่วยกันรักษาความสะอาด’

ภาษาอังกฤษ : ‘กรุณารักษาความสะอาด’

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วน (Partial translation) เป็นการนำเสนอข้อความที่ภาษาในป้ายมีการแปลเพียงบางส่วน หรือเขียนทับศัพท์เพียงบางส่วน และความหมายของข้อความทุกภาษาในป้ายมีความสัมพันธ์กัน คือต่อเนื่องกัน หรือเติมเต็มซึ่งกันและกัน ภาพที่ 5.2 เป็นตัวอย่างของป้ายหลายภาษาเมียนมา-ไทย-อังกฤษ ที่ทำขึ้นเหล็ก ข้อความภาษาเมียนมาเป็นชื่อร้าน ออกเสียงว่า “น้ำสาย” ในภาษาไทย ส่วนข้อความบรรทัดที่สองระบุว่าร้านนี้ขายสินค้าประเภทใด ซึ่งก็คือเครื่องสำอางแบบขายส่งและขายปลีก แต่ข้อความภาษาอังกฤษมีเพียงคำว่า cosmetics ที่แปลว่าเครื่องสำอาง

ภาพที่ 5.2 ป้ายแบบแปลบางส่วน (เมียนมา-ไทย-อังกฤษ) ที่ทำซีเหล็ก ฟังเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘น้ำส่าย ขายส่ง ขายปลีก เครื่องสำอาง’

ภาษาอังกฤษ : ‘เครื่องสำอาง’

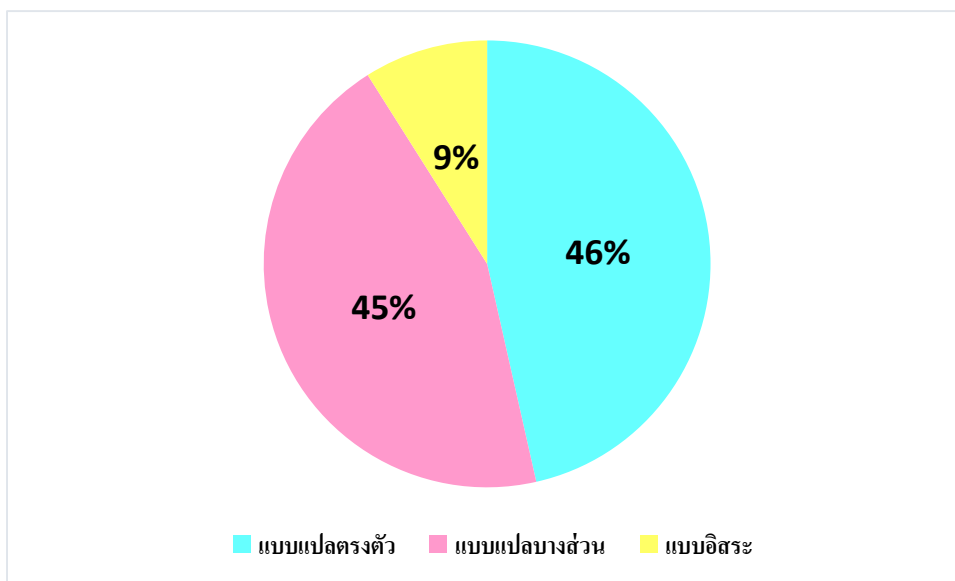
ป้ายหลายภาษาแบบอิสระ (Free writing) คือ ป้ายที่ข้อความของแต่ละภาษาในป้ายไม่ได้มีความหมายตรงกัน ไม่ได้แปลจากภาษาหนึ่งไปเป็นภาษาหนึ่ง ความหมายของทุกภาษาในป้ายจึงไม่เท่าเทียมกันหรือสื่อความไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นการใช้ภาษาแบบปนหรือแบบสลับภาษาที่แสดงให้เห็นผ่านตัวเขียนของภาษาที่ต่างกัน ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.3 ป้ายหลายภาษา (ไทย-อังกฤษ) ข้อความบนป้ายที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่มีความหมายเทียบเท่ากัน จึงถือว่าเป็นการเขียนแบบอิสระ

ภาพที่ 5.3 ป้ายแบบอิสระ (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ฟังไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘ดีเยี่ยม’

จากการวิเคราะห์รูปแบบการเขียนข้อความหลายภาษาของป้ายหลายภาษาจำนวน 1,571 ป้าย ผลการวิเคราะห์แบบภาพรวมทุกพื้นที่ที่แสดงเป็นร้อยละเพื่อเปรียบเทียบในภาพที่ 5.4 ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดจำนวน 730 ป้าย รองลงมาคือป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วน มีจำนวน 700 ป้าย และป้ายหลายภาษาแบบอิสระ พบน้อยที่สุด จำนวน 141 ป้าย จะเห็นได้ว่ารูปแบบข้อความแบบแปลตรงตัวและแบบแปลบางส่วนมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 5.4 รูปแบบการเขียนข้อความหลายภาษาในทุกพื้นที่ (ร้อยละ)

ต่อไปจะเป็นการนำเสนอรูปแบบข้อความหลายภาษาแต่ละประเภทที่จำแนกตามชายแดน คือพื้นที่ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

5.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในพื้นที่ชายแดนที่เก็บข้อมูล

5.1.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวและลาว-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ที่มุกดาหาร (ฝั่งไทย) มีแบบแปลตรงตัวจำนวน 92 ป้าย ภาษาที่พบประกอบด้วยภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาลาว ปรากฏอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีป้ายหลายภาษาไทย-ลาว ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.5 ภาษาลาวมีความหมายเดียวกับภาษาไทย แปลว่า “เลี้ยวซ้าย” ป้ายหลายภาษา ไทย-ลาว-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.6 ภาษาไทย ภาษาลาว และภาษาอังกฤษ มีความหมายตรงกันว่า “เสื้อผ้าเด็ก” ป้ายหลายภาษาที่พบในมุกดาหาร ถ้ามีภาษาต่างประเทศอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ จะเป็นภาษาลาว พบตามศูนย์การค้าเป็นส่วนใหญ่ ส่วนป้ายที่เป็นหลายภาษาแบบไทย-ภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นแบบแปลตรงตัว จะเป็นป้ายที่บอกชื่อถนน สถานที่ราชการ หรือป้ายจราจร

ภาพที่ 5.5 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-ลาว) ที่มุกดาหาร ฟังไทย
ภาษาลาว : ‘เลี้ยวซ้าย’

ภาพที่ 5.6 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-ลาว-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฟังไทย
ภาษาลาว : ‘เสื้อผ้าเด็กน้อย’
ภาษาอังกฤษ : ‘เสื้อผ้าเด็ก’

ส่วนที่เมืองสะหวันนะเขต ฟังประเทศลาว มีป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวจำนวน 83 ป้าย ส่วนใหญ่เป็นป้ายภาษาลาวและภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.7 และมีภาษาต่างประเทศอื่นบ้าง เช่น ภาษาฝรั่งเศส ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.8 เป็นต้น จุดที่มีความแตกต่างกันระหว่างป้ายหลายภาษาในสองพื้นที่นี้คือไม่พบภาษาไทยในป้ายที่ฟังลาว แต่มีการใช้ภาษาลาวในป้ายที่ฟังไทย

ภาพที่ 5.7 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต ส้างลาว

ภาษาลาว : ‘ถนนคังหลวง’

ภาษาอังกฤษ : ‘ถนนคังหลวง’

ภาพที่ 5.8 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ลาว-ฝรั่งเศส) ที่สะพานนะเขต ส้างลาว

ภาษาลาว : ‘กระทรวงการเงิน คลังเงินแห่งชาติ ประจำแขวงสะหวันนะเขต’

ภาษาฝรั่งเศส : ‘กระทรวงการคลัง คลังเงินแห่งชาติ ประจำแขวงสะหวันนะเขต’

5.1.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและ กัมพูชา-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ที่รัฐประเทศ (ฝั่งไทย) มีแบบแปลตรงตัวจำนวน 130 ป้าย รูปแบบภาษาที่พบ ได้แก่ แบบไทย-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.9 แบบไทย-เขมร ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.10 เป็นภาพที่พบในคลินิกเอกชนบริเวณตลาด โรงเกลือ และแบบไทย-อังกฤษ-เขมร ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.11 ที่ในโรงพยาบาลรัฐประเทศ

ภาพที่ 5.9 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ) ที่รัฐประเศสงขลา

ภาษาอังกฤษ : ‘สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ’

ภาพที่ 5.10 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเศสงขลา

ภาษาเขมร : ‘รับปรึกษาปัญหาสุขภาพโดยไม่มีค่าใช้จ่าย’

ภาพที่ 5.11 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ-เขมร) ที่รัฐประเศสงขลา

ภาษาไทย : ‘โรงพยาบาลอรัญประเทศ’

ภาษาเขมร : ‘โรงพยาบาลอรัญประเทศ’

ส่วนที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา ป้ายหลายภาษาแปลตรงตัวมีจำนวน 48 ป้าย พบว่ามีแบบ
เขมร-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.12 แบบเขมร-อังกฤษ-ไทย-จีน ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.13 และ
ป้ายหลายภาษาแปลตรงตัวแบบอังกฤษ-ไทย ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.14

ภาพที่ 5.12 ป้ายแบบแปลตรงตัว (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา

ภาษาเขมร : ‘ศูนย์สุขภาพปอยเปต’

ภาษาอังกฤษ: ‘ศูนย์สุขภาพปอยเปต’

ภาพที่ 5.13 ป้ายแบบแปลตรงตัว (เขมร-อังกฤษ-ไทย-จีน) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา

ภาษาเขมร : ‘กาสิโนและสำนักงานออนไลน์สำหรับเช่า’

ภาษาอังกฤษ : ‘กาสิโนและสำนักงานออนไลน์สำหรับเช่า’

ภาษาจีน : ‘กาสิโนและสำนักงานออนไลน์สำหรับเช่า’

ภาพที่ 5.14 แบบแปลตรงตัว (อังกฤษ-ไทย) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา
ภาษาอังกฤษ : 'สตาร์คอฟฟี่' (ชื่อร้าน)

5.1.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและ มาเลเซีย-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในพื้นที่ชายแดน ไทย-มาเลเซียที่ปาดังเบซาร์ สะเดา (ฝั่งไทย) มีแบบแปลตรงตัวจำนวน 80 ป้าย ภาษาที่พบในป้ายมีภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษามลายูถิ่นไทย (ยาวิ) ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.15 แสดงป้ายหลายภาษาที่มีภาษาไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย (ยาวิ) นอกจากนี้ยังมีป้ายหลายภาษาแบบไทย-อังกฤษ ดังภาพที่ 5.16

ภาพที่ 5.15 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นไทย (ยาวิ)) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : 'ของเล่น'
ภาษามลายูถิ่นไทย : 'ของเล่น'

ภาพที่ 5.16 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : 'สำนักงานเทศบาลปาดังเบซาร์'

ส่วนที่เมืองปาดังเบซาร์ (ฝั่งมาเลเซีย) มีจำนวน 96 ป้าย ภาษาที่พบในป้ายมีภาษามาเลย์ - อังกฤษ ซึ่งมักจะพบที่สถานีรถไฟ ข้อความเป็นการบอกข้อมูลให้กับผู้ที่มาใช้บริการ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.17 เป็นป้ายภาษามาเลย์ - อังกฤษ นอกจากนี้ยังพบป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวที่เป็นป้ายร้านค้าและธุรกิจต่างๆ ที่มีภาษามาเลย์-จีน-ไทย ดังภาพที่ 5.18 เป็นป้ายชื่อร้านที่เขียนภาษาทั้งสามแบบทับศัพท์ออกเสียงว่า ‘เยียบ สง’

ภาพที่ 5.17 ป้ายแบบแปลตรงตัว (มาเลย์ - อังกฤษ) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : ‘ห้องน้ำ’ ‘ทางออก’ ‘ห้องรับรองพิเศษ’ ‘ชานชาลาที่ 3 และ 4’

ภาษาอังกฤษ : ‘ห้องน้ำ’ ‘ทางออก’ ‘ห้องรับรองพิเศษ’ ‘ชานชาลาที่ 3 และ 4’

ภาพที่ 5.18 ป้ายแบบแปลตรงตัว (มาเลย์-จีน-ไทย) ที่ปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : ‘เยียบ สง’ (ชื่อร้าน)

ภาษาจีน : ‘เยียบ สง’ (ชื่อร้าน)

5.1.4 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัว ในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา และเมียนมา-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาที่แม่สาย (ฝั่งไทย) มีแบบแปลตรงตัวจำนวน 128 ป้าย ภาษาที่พบ ได้แก่ ไทย-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.19 และไทย-อังกฤษ-เมียนมา ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.20

ภาพที่ 5.19 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : ‘เทศบาลตำบลแม่สาย’

ภาพที่ 5.20 ป้ายแบบแปลตรงตัว (ไทย-อังกฤษ-เมียนมา) ที่แม่สาย ฝั่งไทย
ภาษาอังกฤษ : ‘การดูแลผิว’
ภาษาเมียนมา : ‘ผลิตภัณฑ์ดูแลผิว’

ส่วนที่เมืองท่าจีเหล็ก ป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวมีจำนวน 73 ป้าย มีแบบเมียนมา-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.21 และแบบเมียนมา-อังกฤษ-ไทย ภาพที่ 5.22 เป็นป้ายร้านค้าที่ระบุชื่อร้าน บริการที่จัดให้ลูกค้า และสินค้าที่มีจำหน่าย โดยใช้ข้อความที่มีความหมายเดียวกันทั้งสามภาษา และภาพที่ 5.23 เป็นแบบเมียนมา – ไทย ทั้งสองข้อความมีความหมายเดียวกันคือเป็นชื่อร้านที่ขายอะไหล่ยนต์

ภาพที่ 5.21 ป้ายแบบแปลตรง (เมียนมา-อังกฤษ) ที่ทำขึ้นเหล็ก ฟังเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘สมาคมภาพถ่าย ทำขึ้นเหล็ก’

ภาษาอังกฤษ : ‘สมาคมภาพถ่าย ทำขึ้นเหล็ก’

ภาพที่ 5.22 ป้ายแบบแปลตรงตัว (เมียนมา-อังกฤษ-ไทย) ที่ทำขึ้นเหล็ก ฟังเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘แม่สาย พ้าม่าน รับออกแบบติดตั้งพ้าม่าน พ้าม่าน พรหม มูลี่ วอลเปเปอร์ ม่านม้วน ฉากกั้นห้อง’

ภาษาอังกฤษ : ‘แม่สาย พ้าม่าน การออกแบบติดตั้งพ้าม่าน พ้าม่าน พรหม มูลี่ วอลเปเปอร์ ม่านม้วน ฉากกั้นห้อง’

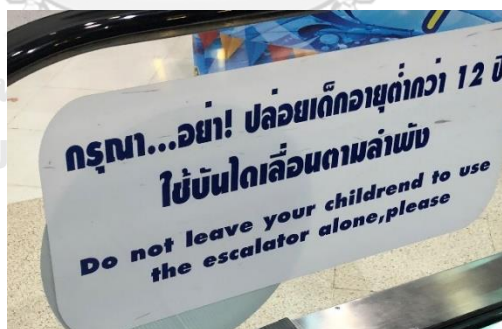
ภาพที่ 5.23 ป้ายแบบแปลตรงตัว (เมียนมา-ไทย) ที่ทำจีเหล็ก ผังเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘สาละวิน อะไหล่รถยนต์’

5.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วนในพื้นที่ชายแดนที่เก็บข้อมูล

5.2.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ลาว-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ที่มุกดาหาร (ฝั่งไทย) มีแบบแปลบางส่วนจำนวน 34 ป้าย มีใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.24 ห้ามให้เด็กใช้บันไดเลื่อนตามลำพัง ซึ่งภาษาอังกฤษไม่ได้ระบุอายุ แต่ภาษาไทยระบุอายุ จึงจัดให้เป็นการแปลบางส่วน

ภาพที่ 5.24 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ไทย-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ฝั่งไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘กรุณาอย่าปล่อยให้เด็กใช้บันไดเลื่อนตามลำพัง’

ส่วนที่เมืองสะหวันนะเขต (ฝั่งลาว) มีป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วนจำนวน 187 ป้าย ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.25 เป็นภาษาลาว-อังกฤษ โดยมีการแปลเฉพาะข้อความบรรทัดที่สองเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น และในภาพที่ 5.26 มีการแปลภาษาลาวเป็นภาษาอังกฤษที่บรรทัดที่สอง ซึ่งเป็น

ชื่อแพทย์ผู้ตรวจ แต่บรรทัดแรกไม่มีการแปล นอกจากนี้ยังมีป้ายหลายภาษาที่มีภาษาลาว-อังกฤษ-ฝรั่งเศส ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.27 จะพบว่าภาษาลาวและภาษาฝรั่งเศสในสองบรรทัดแรกมีการแปลแบบตรงตัว แต่บรรทัดสุดท้ายที่ระบุสาขาของธนาคาร ไม่มีการแปลภาษาลาวและภาษาอังกฤษเป็นภาษาฝรั่งเศส

ภาพที่ 5.25 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต สั้งลาว

ภาษาลาว : ‘แผนกวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแขวงสะหวันนะเขต

สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมืองไกสอนพมวิหาน’

ภาษาอังกฤษ: ‘วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมืองไกสอนพมวิหาร’

ภาพที่ 5.26 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ลาว-อังกฤษ) ที่สะพานนะเขต สั้งลาว

ภาษาลาว : ‘ห้องตรวจโรคทั่วไป คลินิกนายแพทย์ พงสะหวัด อินทะจ๊ก’

ภาษาอังกฤษ : ‘คลินิกนายแพทย์ พงสะหวัด อินทะจ๊ก’

ภาพที่ 5.27 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ลาว-ฝรั่งเศส-อังกฤษ) ที่สะหวันนะเขต สักลาว

ภาษาลาว : ‘ธนาคารการค้าต่างประเทศลาว มหาชน สาขาสะหวันนะเขต’

ภาษาฝรั่งเศส : ‘ธนาคารเพื่อการค้าต่างประเทศลาว มหาชน’

ภาษาอังกฤษ : ‘สาขาสะหวันนะเขต’

5.2.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและ กัมพูชา-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ที่รัฐประเทศ (ฝั่งไทย) มีจำนวน 45 ป้าย มีรูปแบบภาษาไทย-เขมร ดังภาพที่ 5.28 มีการแปลภาษาไทยเป็นภาษาเขมรเพียงข้อความห้ามใช้กระดากในการเช็คมือ ส่วนบรรทัดแรกไม่ได้มีการแปล ภาพที่ 5.29 ป้ายภาษาไทย-อังกฤษ-เขมร เป็นการแปลบางส่วนเฉพาะรายการที่ร้านให้บริการเท่านั้น แต่ส่วนชื่อร้านไม่ได้มีการแปล

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 5.28 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเทศ ฝั่งไทย

ภาษาเขมร : ‘ห้ามเอาเช็คมือ’

ภาพที่ 5.29 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ไทย-อังกฤษ-เขมร) ที่รัฐประเทศ สังกัไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘หมิง บิวตี้ ซาลอน’ (ชื่อร้าน)

ภาษาเขมร : ‘สระผม ชีตผม เดิม น้ำมันเส้นผม ชัดหน้า ทำเล็บ ต่อผม ต่อขนตา ชัดตัว รีดผม’

ส่วนป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วนที่กรุงปอยเปต (ฝังกัมพูชา) มีจำนวน 95 ป้าย เป็นป้ายเขมร-อังกฤษ ดังในภาพที่ 5.30 มีการแปลเพียงชื่อร้าน แต่ไม่ได้ระบุการบริการในร้านเป็นภาษาอังกฤษ ภาพที่ 5.31 เป็นป้ายภาษาเขมร-อังกฤษ ที่แปลเป็นภาษาอังกฤษเพียงคำว่า ‘ห้องน้ำ’ เท่านั้น

ภาพที่ 5.30 ป้ายแบบแปลบางส่วน (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต สังกัมพูชา

ภาษาเขมร : ‘ลิซ่า ขายโทรศัพท์มือถือ มีขาย ซ่อม จองไว้ล่วงหน้า เช่า ฟอนโทรศัพท์มือถือทุกประเภท’

ภาษาอังกฤษ : ‘ร้านมือถือ ลิซ่า ปอยเปต’

ภาพที่ 5.31 ป้ายแบบแปลบางส่วน (เขมร-อังกฤษ) ที่ปอยเปต ฝั่งกัมพูชา
 ภาษาเขมร : ‘ห้องน้ำ ฝากรถ’
 ภาษาอังกฤษ : ‘ห้องน้ำ’

5.2.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย

ป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วนในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ปาดังเบซาร์ สะเดา (ฝั่งไทย) มีแบบแปลบางส่วนจำนวน 64 ป้าย เป็นภาษาไทย-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.32 เป็นการแปลบางส่วนคือแปลเพียงชื่อร้านเป็นภาษาไทย แต่ไม่มีการแปลคำว่า ‘อาหารและเครื่องดื่ม’ และภาพที่ 5.33 เป็นการแปลบางส่วนเฉพาะประโยค

ภาพที่ 5.32 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ไทย-อังกฤษ) ที่ ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย
 ภาษาอังกฤษ : ‘คอฟฟี่มี’ (ชื่อร้าน) ‘อาหารและเครื่องดื่ม’

ภาพที่ 5.33 ป้ายแบบแปลบบางส่วน (อังกฤษ-ไทย) ที่ ปาดังเบซาร์ สะเตา ฟังไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘ยินดีต้อนรับสู่ปาดังเบซาร์’

ส่วนที่ปาดังเบซาร์ (ฟังมาเลเซีย) มีป้ายหลายภาษาแบบแปลบบางส่วน 62 ป้าย ป้ายหลายภาษาแบบแปลบบางส่วนที่พบดังตัวอย่างในภาพที่ 5.34 เป็นป้ายมาเลย์ (รูมี) –จีน ที่ส่วนภาษาจีนมีความหมายเดียวกับชื่อร้าน ‘ฮักเบ็งมอเตอร์’ แต่ไม่ได้แปลว่าเป็นร้านที่ให้บริการด้านใด

ภาพที่ 5.34 ป้ายแบบแปลบบางส่วน (มาเลย์-จีน) ที่ปาดังเบซาร์ ฟังมาเลเซีย

ภาษามาเลย์ : ‘ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ฮักเบ็งมอเตอร์’

ภาษาจีน : ‘ฮักเบ็งมอเตอร์’ (ชื่อร้าน)

5.2.4 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบแปลบางส่วน ในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาและ เมียนมา-ไทย

พื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ที่แม่สาย (ฝั่งไทย) มีแบบแปลบางส่วนจำนวน 64 ป้าย ภาพที่ 5.35 เป็นตัวอย่างของป้ายหลายภาษาที่เป็นแบบแปลบางส่วนที่แม่สาย ประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ ไทย จีน เมียนมา เป็นการเขียนแบบแปลบางส่วน เริ่มจากชื่อร้านเป็นการเขียนทับศัพท์แต่ใช้เพียงสองภาษาเท่านั้น และข้อความภาษาไทย “บริการวัดสายตาด้วยระบบคอมพิวเตอร์” ไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ มีเพียงภาษาจีนและภาษาเมียนมาบรรทัดที่สอง นอกจากนี้ข้อความภาษาเมียนมาบรรทัดแรกยังมีความหมายว่า “แว่นสายตา” แต่ในป้ายไม่มีภาษาใดระบุคำว่า “แว่นสายตา”

ภาพที่ 5.35 ป้ายแบบแปลบางส่วน (อังกฤษ-ไทย-เมียนมา-จีน) ที่แม่สาย ฝั่งไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘เอสซี ออปติก’ (ชื่อร้าน)

ภาษาเมียนมา: ‘แว่นสายตา ทดสอบสายตาด้วยระบบคอมพิวเตอร์’

ภาษาจีน : ‘วัดสายตาด้วยระบบคอมพิวเตอร์’

ที่ชายแดนเมียนมา-ไทย พบว่าที่ทำจีเหล็ก มีป้ายหลายภาษาแปลแบบบางส่วนจำนวน 149 ป้าย ซึ่งมากที่สุดในพื้นที่ทั้งหมด ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.36 ข้อความภาษาไทยคือ ขายหมูดำ เนื้อหมูสด สะอาดทุกวัน ถูกแปลเป็นภาษาเมียนมาเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งคือข้อความที่แปลว่า ‘ร้านขายหมูดำ’

ภาพที่ 5.36 ป้ายแบบแปลบางส่วน (ไทย-เมียนมา) ที่ทำจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘ร้านขายหมูดำ’ (หมูดำเป็นหมูพันธุ์หนึ่ง ไม่ใช่หมูที่มีสีดำ)

5.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนที่เก็บข้อมูล

5.3.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระ ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวและลาว-ไทย

ที่ชายแดนไทย-ลาว มุกดาหาร ผังไทย พบป้ายหลายภาษาแบบอิสระจำนวนทั้งหมด 34 ป้าย ภาพที่ 5.37 แสดงตัวอย่างป้ายแบบอิสระ เป็นแบบไทย-ลาว-อังกฤษ ที่สามภาษาไม่ได้มีความหมายเดียวกัน ไม่มีการแปลหรือการเขียนทับศัพท์ ภาษาลาวแปลว่า “ยินดีต้อนรับ” ภาษาอังกฤษระบุเพียงข้อความ “เปิด-ปิด” ในขณะที่ภาษาไทยเป็นข้อความเพียงบอกว่า ‘เปิดบริการ’ จึงเป็นการเขียนแบบอิสระ ภาพที่ 5.38 พบว่าประโยค “Enjoy your home with us” ไม่มีการแปลตรงตัว ในขณะที่เดียวกันประโยคภาษาไทยไม่ได้มีการแปลตรงตัวเป็นภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 5.37 ป้ายแบบอิสระ (ลาว-ไทย-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ผังไทย

ภาษาลาว : ‘ยินดีต้อนรับ’

ภาษาอังกฤษ : ‘เปิด-ปิด’

ภาพที่ 5.38 ป้ายแบบอิสระ (ไทย-อังกฤษ) ที่มุกดาหาร ผังไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘มีความสุขกับบ้านไปพร้อมเรา’ ‘นุ่ม’ ‘ปานกลาง’ ‘แน่น’ (ประเภทของหมอน)

ส่วนที่ชายแดนลาว-ไทย พบป้ายหลายภาษาแบบอิสระในสะพานนะเขต ผังลาว จำนวน 16 ป้าย ภาพที่ 5.39 แสดงตัวอย่างป้ายหลายภาษาแบบอิสระที่พบ จะเห็นว่าไม่มีการแปลความหมายคุณสมบัติสินค้า คือ “24MP Clearer Selfie Perfect Shot” เป็นภาษาลาว มีเพียงคำว่า ‘ปกติ’ (มาจาก ราคาปกติ) กับ ‘ก๊ีบ’ (หน่วยเงิน) ที่เป็นภาษาลาว แต่ในภาษาอังกฤษก็ไม่มีการแปลคำเหล่านี้เช่นกัน

ภาพที่ 5.39 ป้ายแบบอิสระ (อังกฤษ-ลาว) ที่สะพานนะเขต ผังลาว

ภาษาอังกฤษ : ‘24MP เซลฟี่ที่ชัดกว่า ซ้อมที่สมบูรณ์แบบ’

ภาษาลาว : ‘ปกติ’ ‘ก๊ีบ’

5.3.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและกัมพูชา-ไทย

ส่วนที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ราชอาณาจักร ผังไทย พบป้ายหลายภาษาแบบอิสระ จำนวน 5 ป้ายตัวอย่างในภาพที่ 5.40 ป้ายแบบไทย-เขมร ที่ราชอาณาจักร ข้อความภาษาไทยไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาเขมร จึงจัดอยู่ในเกณฑ์แบบอิสระ

ภาพที่ 5.40 ป้ายแบบอิสระ (ไทย-เขมร) ที่รัฐประเทศ ฝรั่งเศส

ภาษาเขมร : 'เปลี่ยนล้อรถยนต์ ซ่อมรถยนต์ เปลี่ยนน้ำมันเครื่อง'

ที่ชายแดนกัมพูชา-ไทย กรุงปอยเปต พบป้ายหลายภาษาแบบอิสระ 51 ป้าย ภาพที่ 5.41 เป็นตัวอย่างของป้ายแบบอังกฤษ-เขมร ที่พบในกรุงปอยเปต

ภาพที่ 5.41 ป้ายแบบอิสระ (ไทย-เขมร) ที่ปอยเปต ฝรั่งเศส

ภาษาอังกฤษ : 'เรโน3' (ชื่อรุ่นสินค้า)

ภาษาเขมร : 'ถ่ายชัดทุกเวลา' 'ชัดในตอนกลางคืน'

5.3.3 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย

ที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย พบป้ายหลายภาษาแบบอิสระจำนวน 6 ป้าย ซึ่งทั้งหมดเป็นป้ายที่พบในฝั่งไทย ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ดังตัวอย่างในภาพที่ 5.42

ภาพที่ 5.42 ป้ายแบบอิสระ (ไทย-จีน) ที่ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย

ภาษาจีน : 'โห่ฮั่วกวาง' (มีความหมายในภาษาไทยว่าเพื่อน แสงหรือเกียรติ)

5.3.4 รูปแบบข้อความหลายภาษาแบบอิสระในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาและเมียนมา-ไทย

ที่ชายแดนไทย-เมียนมาพบป้ายหลายภาษาแบบอิสระที่แม่สาย ส่องไทย จำนวน 2 ป้ายดังแสดงในภาพที่ 5.43 เป็นป้ายหลายภาษาไทย-อังกฤษ ที่แม่สาย (ส่องไทย) ป้ายบอกเส้นทางไปโรงเรียน ที่ชื่อโรงเรียนเป็นภาษาไทย แต่บรรทัดที่สองไม่ได้มีความหมายเดียวกันกับชื่อโรงเรียน แต่มีความหมายสัมพันธ์แบบอ้อม เพราะเป็นการอธิบายถึงผลงานของโรงเรียนและการจัดกิจกรรมการสอนในโรงเรียน ซึ่ง Buffer school คือ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน เป็นโรงเรียนที่เน้นการสอนภาษาอาเซียน 1 ภาษา เป็นภาษาของประเทศสมาชิกที่มีชายแดนติดกันในกรณีนี้คือภาษาเมียนมา จึงจัดให้อยู่ในเกณฑ์ข้อความหลายภาษาแบบอิสระ

ภาพที่ 5.43 ป้ายแบบอิสระ (ไทย-อังกฤษ) ที่แม่สาย ส่องไทย

ภาษาอังกฤษ : ‘ศูนย์อาเซียนศึกษา (บัฟเฟอร์ สกูล)’

ส่วนที่ชายแดนเมียนมา-ไทย พบป้ายหลายภาษาแบบอิสระที่ทำจีเหล็ก ส่องเมียนมา จำนวน 4 ป้าย ภาพที่ 5.44 แสดงตัวอย่างป้ายหลายภาษาแบบอิสระที่พบในท่าจีเหล็ก ส่องเมียนมา ซึ่งพบว่าภาษาเมียนมาและภาษาจีน ไม่ได้มีความหมายสอดคล้องกัน

ภาพที่ 5.44 ป้ายแบบอิสระ (เมียนมา-จีน) ที่ท่าจีเหล็ก ส่องเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘มาตรฐานใหม่’ ‘ร้านเครื่องยนต์’ และรายละเอียดของที่อยู่ของร้าน

ภาษาจีน : ‘ร้านอะไหล่ เจิ้งโฮ่ว’ ‘ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ : รถขุดดิน รถตัดดิน อะไหล่รถต่างๆ อะไหล่ของแท้ ราคาพิเศษ เบอร์โทรติดต่อ’

5.4 สรุปรูปแบบข้อความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะพื้นที่ชายแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบข้อความหลายภาษาที่ใช้ในป้ายสาธารณะในพื้นที่ชายแดน พบว่ามีการเขียนข้อความหลายภาษา 3 รูปแบบ คือแบบแปลตรงตัว แบบแปลบางส่วน และแบบอิสระ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5.1 เมื่อนำรูปแบบข้อความบนป้ายของแต่ละพื้นที่มาเปรียบเทียบกันในรูปแบบร้อยละดังภาพที่ 5.45 พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

5.4.1 รูปแบบข้อความหลายภาษาในฝั่งไทย

ฝั่งประเทศไทยมีป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวมากที่สุด ทั้ง 4 จุดเก็บข้อมูล ซึ่งการใช้รูปแบบข้อความแปลตรงตัวแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับภาษาที่ปรากฏในป้ายว่าควรนำเสนอข้อมูลให้เท่าเทียมทุกภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ที่ใช้ในป้ายหลายภาษา ตามที่เรห์ (Reh, 2004) กล่าวว่า การเขียนหลายภาษาแบบซ้ำ (duplicating) ซึ่งเป็นแบบเดียวกับการแปลตรงตัวนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคของภาษานั้นๆ ในชุมชนภาษาและยังคำนึงถึงผู้คนที่รู้เพียงบางภาษาบนป้ายด้วย

ส่วนป้ายหลายภาษาแบบแปลบางส่วน พบมากเป็นอันดับสองในทุกพื้นที่ แต่จากภาพจะเห็นได้ว่าชายแดนไทย-มาเลเซีย มีสัดส่วนการใช้ข้อความแปลบางส่วนสูงกว่าพื้นที่อื่นในไทย เนื่องจากปาดังเบซาร์ สะเคา ฝั่งไทย เป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก บริบทของพื้นที่จึงเป็นชุมชนภาษาที่มีการใช้เพียงภาษาไทยกับภาษาอังกฤษปนมาบ้าง และไม่ได้เป็นจุดศูนย์กลางของเศรษฐกิจหรือการท่องเที่ยว จึงทำให้พื้นที่นี้ไม่ค่อยมีป้ายที่อำนวยความสะดวกให้ผู้อ่านที่คาดว่าจะมีพื้นฐานความรู้ของภาษาที่ไม่หลากหลาย การนำเสนอข้อความหลายภาษาจึงปรากฏออกมาในลักษณะของป้ายแบบแปลบางส่วน และป้ายหลายภาษาแบบอิสระพบน้อยที่สุดในทุกพื้นที่

5.4.2 รูปแบบข้อความหลายภาษาในฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน

ฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน มี 3 พื้นที่ที่ใช้ป้ายแบบแปลบางส่วนมากที่สุด ซึ่งผู้อ่านป้ายต้องมีความรู้ของภาษาที่อยู่ในป้ายมากกว่าหนึ่งภาษา ไม่เช่นนั้นอาจเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เพราะข้อความมีการแปลหรืออธิบายเพียงบางส่วนเท่านั้น จากภาพที่ 5.45 เห็นได้ว่ารูปแบบการใช้ภาษาในสะหวันนะเขตและเมียนมา มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อความในป้ายที่ปรากฏแบบหลายภาษา สองเมืองนี้มักจะมีการใช้ภาษาประจำชาติเพื่ออธิบายรายละเอียด และใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาประเทศเพื่อนบ้านในการเขียนทับศัพท์ชื่อร้าน หรือเป็นวลีสั้นๆ ทำให้ป้ายที่นำมาวิเคราะห์ ถูกจัดเป็นประเภทแปลบางส่วน แต่ที่ปาดังเบซาร์ มาเลเซียมีรูปแบบการใช้ข้อความหลายภาษาเหมือนกับฝั่งไทย คือใช้แบบแปลตรงตัวมากที่สุด และใช้แบบแปลบางส่วนมากเป็นอันดับสอง น่าจะเป็นเพราะว่าที่ปาดังเบซาร์มีสถานีรถไฟ ETS (Electric Train Service) ที่เชื่อมต่อ

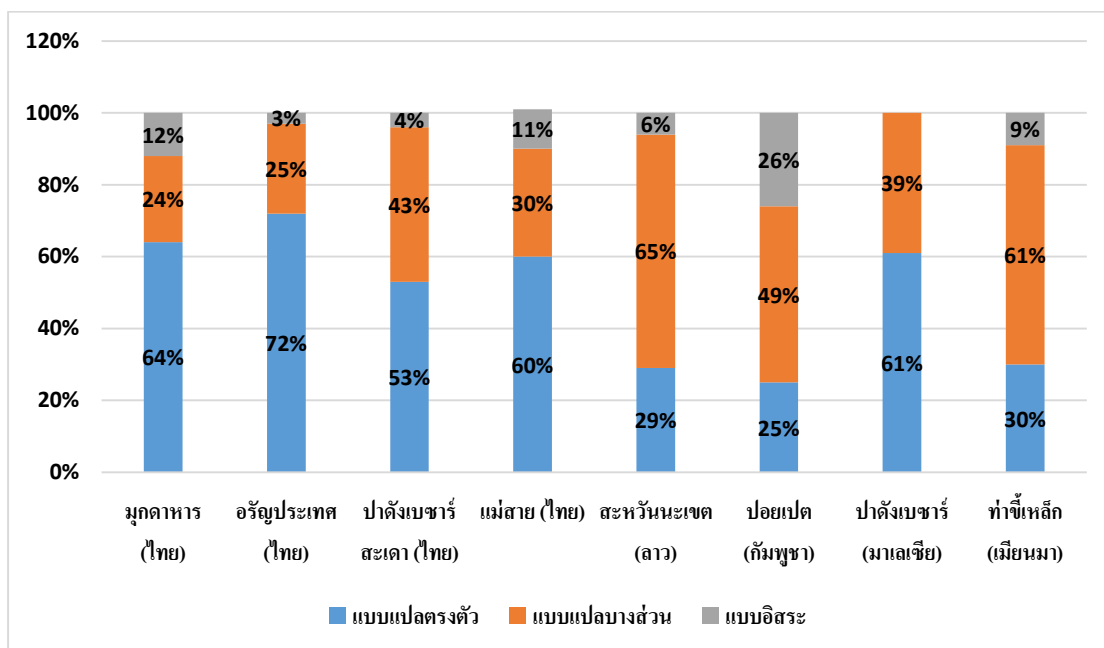
เมืองสำคัญของมาเลเซีย เช่น บัตเตอร์เวิร์ท อีโปห์ และเมืองหลวงของมาเลเซีย คือ กัวลาลัมเปอร์ ป้ายบอกข้อมูลต่างๆจึงเป็นสองภาษาแบบมาเลย์-อังกฤษ และเขียนแบบแปลตรงตัว เพื่อให้ผู้ใช้บริการที่ไม่เข้าใจภาษามาเลย์เข้าใจ

ส่วนป้ายแบบอิสระมีน้อยที่สุดในทุกพื้นที่และบางพื้นที่ไม่มีเลย อย่างไรก็ตามพบว่าที่กรุงปอยเปต ชายแดนกัมพูชา-ไทย มีการใช้ป้ายแบบอิสระมากที่สุดใน 8 พื้นที่ พบว่าป้ายเป็นแบบเขมร-อังกฤษทั้งหมด และมักจะมีการเขียนข้อความโดยใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษปนกับข้อความภาษาเขมร ไม่มีความหมายตรงกันของสองภาษาในเนื้อความนั้น ดังตัวอย่างในภาพที่ 3.16 และไม่พบป้ายแบบอิสระที่ปาดังเบซาร์ ผังมาเลเซีย อาจเป็นเพราะป้ายแบบอิสระมักจะเป็นป้ายที่มีเพื่อการโฆษณา แต่ป้ายในพื้นที่เก็บข้อมูลผังมาเลเซียจะเป็นป้ายชื่อร้านและป้ายข้อมูลประเภทอื่นเป็นส่วนมาก จึงทำให้ไม่พบป้ายข้อความแบบอิสระ

กล่าวโดยสรุป จากตารางที่ 5.1 และจากภาพที่ 5.45 จะเห็นได้ว่าป้ายหลายภาษาที่มีมากที่สุดและถูกใช้ในการนำเสนอข้อความมากที่สุดคือป้ายแบบแปลตรงตัว และป้ายแบบแปลบางส่วนตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ชายแดนเหล่านี้มีความตั้งใจที่จะสื่อสารข้อความให้ถึงผู้อ่านที่มีความรู้ทางภาษาที่ต่างกัน โดยสังเกตจากการพยายามแปลข้อความเป็นภาษาต่างๆ ซึ่งถึงแม้จะมีการแปลเพียงบางส่วนบ้างก็ตาม แสดงให้เห็นว่าส่วนมากแล้วมีการจัดทำป้ายโดยคำนึงถึงผู้อ่านเป็นสำคัญ

ตารางที่ 5.1 จำนวนป้ายจำแนกตามรูปแบบข้อความหลายภาษาและพื้นที่

รูปแบบข้อความ หลายภาษา	พื้นที่เก็บข้อมูล							
	ฝั่งประเทศไทย				ฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน			
	มุกดาหาร (ไทย)	อรัญ ประเทศ (ไทย)	ปาดังเบ ซาร์ สะเดา (ไทย)	แม่สาย (ไทย)	สะหวันนะ เขต (ลาว)	ปอยเปต (กัมพูชา)	ปาดังเบซาร์ (มาเลเซีย)	ทำขี้เหล็ก (เมียนมา)
แบบแปลตรงตัว	92	130	80	128	83	48	96	73
แบบแปลบางส่วน	34	45	64	64	187	95	62	149
แบบอิสระ	18	5	6	23	16	51	0	22
รวม	144	180	150	215	286	194	158	244

ภาพที่ 5.45 รูปแบบข้อความหลายภาษาบนป้ายในพื้นที่ชายแดน (ร้อยละ)

บทที่ 6

ปัจจัยที่กำหนดภูมิทัศน์หลายภาษาในเขตชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งอธิบายปัจจัยที่น่าจะเป็นตัวกำหนดการเลือกภาษาและรูปแบบของการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะเขตชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ รวมจุดที่ศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ 8 จุด

ในบทที่ 4 ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาเพื่อใช้ในป้ายสาธารณะ โดยแบ่งประเภทป้ายเป็น 2 ประเภท คือ ป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษา ผลการวิเคราะห์ป้ายหนึ่งภาษาในภาพรวมพบว่าภาษาที่ปรากฏเด่นชัดมากที่สุดในป้ายสาธารณะแบบป้ายหนึ่งภาษาคือภาษาประจำชาติหรือภาษาราชการของประเทศนั้นๆ ภาษาที่พบว่าใช้มากรองลงมาคือ ภาษาอังกฤษและภาษาประเทศเพื่อนบ้าน และที่พบน้อยที่สุดคือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

ส่วนผลการวิเคราะห์ภาษาในป้ายหลายภาษา พบว่าภาษาประจำชาติมีบทบาทมากที่สุด เช่นเดียวกับในป้ายหนึ่งภาษา กล่าวคือเป็นภาษาที่ปรากฏในทุกรูปแบบของป้ายหลายภาษา ส่วนภาษาที่สำคัญรองลงมาในป้ายหลายภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ตามลำดับ

ในบทที่ 5 ซึ่งว่าด้วยรูปแบบของความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะ พบว่าการเขียนแบบแปลตรงตัวและการเขียนแบบแปลบางส่วน เป็นรูปแบบข้อความหลายภาษาที่พบมากที่สุดและรองลงมาในระดับใกล้เคียงกัน ส่วนที่น้อยมากคือแบบอิสระ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดรูปแบบของภูมิทัศน์หลายภาษาที่พบดังกล่าวแล้วในบทที่ 4 และ 5 ซึ่งสรุปเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการคำอธิบาย 3 ประเด็น คือ 1) การใช้ภาษาประจำชาติที่เด่นชัด 2) การใช้ภาษาอังกฤษในปริมาณสูงมากรองลงมาจากภาษาประจำชาติ 3) การที่ประเทศไทยใช้ภาษาเพื่อนบ้านในป้ายสาธารณะ แต่ประเทศเพื่อนบ้านฝั่งตรงข้ามบางแห่งไม่ใช้ภาษาไทยในป้ายสาธารณะ ส่วนทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นคำอธิบายปัจจัยต่างๆ มาจากแหล่งสำคัญดังนี้

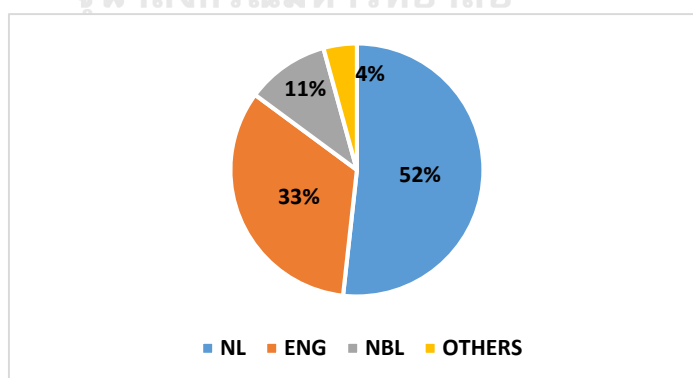
1) แนวคิดจากหลักโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษา 4 ประการเสนอ โดยเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) เบน-ราฟาเอล (Ben-Rafael, 2009) ซึ่งประกอบไปด้วย การนำเสนอตัวตน ความเกี่ยวข้องกับผู้อ่านป้าย การระบุอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับป้าย

2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ภาษาในป้าย เสนอโดยสปอลสกี (Spolsky & Cooper, 1991) มีใจความว่าการใช้ภาษาในป้ายขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ ทักษะทางภาษาของผู้เขียนป้าย ทักษะทางภาษาของผู้อ่านป้าย และการสื่ออัตลักษณ์ผ่านภาษาที่เลือกใช้ในป้าย

3) ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร (Communication accommodation theory) โดย ใจลส์ (Giles, 1973) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางการสื่อสารที่ใช้อธิบายแนวโน้มในการปรับตัวและพฤติกรรมของผู้พูดระหว่างที่สื่อสาร การแสดงออกทางพฤติกรรมนี้ทำให้ตีความได้ว่าผู้พูดมีความต้องการจะสร้างความสัมพันธ์แบบใดกับผู้ฟัง หรือแสดงภาพลักษณ์ใดให้ผู้ฟังเห็น กระบวนการในการปรับตัวมี 2 แบบคือแบบลู่เข้าหาผู้ฟัง (Convergence) ซึ่งผู้พูดพยายามจะลดความห่างทางสังคมหรือความแตกต่างผ่านการพูดที่อำนวยความสะดวกให้ผู้ฟังมากที่สุด เพื่อสร้างความรู้สึกที่เป็นเชิงบวกให้ผู้ฟัง ส่วนอีกแบบคือแบบลู่ออกจากผู้ฟัง (Divergence) เป็นพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับการลู่เข้า กล่าวคือผู้พูดไม่ได้มีความพยายามจะปรับการสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจ เป็นการสร้างระยะห่างให้กับคู่สนทนา

6.1 ปัจจัยที่ทำให้ภาษาประจำชาติมีความเด่นชัดและสำคัญที่สุดในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง

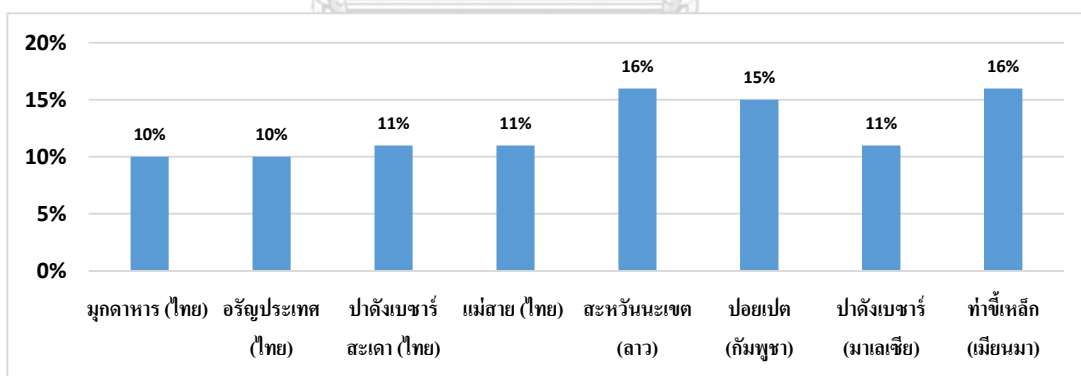
จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเลือกภาษาที่เสนอไว้ในบทที่ 4 จากข้อมูลจำนวนเต็มในตารางที่ 4.10 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภาษาประจำชาติหรือภาษาราชการของแต่ละประเทศมีความสำคัญมากที่สุดในบริเวณพื้นที่ชายแดนที่ศึกษา เพราะเป็นภาษาที่ปรากฏมากที่สุดในป้ายหนึ่งภาษาของทุกพื้นที่ และปรากฏร่วมกับภาษาอื่นในป้ายหลายภาษาอีกด้วย ในภาพที่ 6.1 แสดงร้อยละการปรากฏของภาษาประจำชาติในป้ายทั้งหมดทุกประเภท คือรวมทั้งป้ายหนึ่งภาษากับหลายภาษา โดยนับการปรากฏของภาษาประจำชาติทุกครั้งที่พบในป้ายทั้งหมด ภาษาประจำชาติมีปริมาณถึงร้อยละ 52 จากการปรากฏทั้งหมด และอันดับสองคือภาษาอังกฤษ ส่วนที่เหลือคือภาษาประเทศเพื่อนบ้านและภาษาต่างประเทศอื่นๆ จากการวิเคราะห์พบว่าภาษาต่างประเทศอื่นปรากฏในสัดส่วนน้อย ดังนั้นจึงจะไม่นำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภูมิภาคที่สนภาษาบริเวณชายแดน

ภาพที่ 6.1 ปริมาณการปรากฏของภาษาในป้ายทุกประเภท (ร้อยละ)

เพื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาในทุกพื้นที่ชายแดน ผู้วิจัยแสดงการปรากฏของภาษาประจำชาติโดยเฉพาะตามพื้นที่เก็บข้อมูล ในภาพที่ 6.2 เห็นได้ว่าชายแดนฝั่งประเทศเพื่อนบ้านมีการใช้ภาษาประจำชาติสูงกว่าประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะที่สะพานนะเขต ฝั่งลาว ท่าจีเหล็ก

ฝั่งเมียนมา และปอยเปต ฝั่งกัมพูชา ส่วนพื้นที่ที่เหลือมีการใช้ภาษาประจำชาติปริมาณใกล้เคียงกันที่น่าสังเกตคือ ปาดังเบซาร์ สะเดา ฝั่งไทย และปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย มีการปรากฏของภาษาประจำชาติในสัดส่วนเดียวกัน คือการใช้ภาษาไทย ฝั่งไทย และการใช้ภาษามลายู ฝั่งมาเลเซีย มีปริมาณเท่ากัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนทั้งสองฝั่งมีลักษณะเหมือนกันคือเป็นผู้รู้สองภาษา (ไทย-มลายู) จากประวัติความเป็นมาของพื้นที่ปาดังเบซาร์ทั้งสองฝั่ง เกิดจาก บุญปรากฏ (เกิดจาก บุญปรากฏ, 2559) กล่าวว่า ในยุคการค้าอาณานิคม พื้นที่ปาดังเบซาร์ ทั้งสองฝั่งคือดินแดนเดียวกัน อยู่ในเขตไทรบุรี เมื่อรัฐบาลสยามได้แยกไทรบุรีออกเป็น 4 เมือง ปาดังเบซาร์ก็ได้อยู่ภายใต้เมืองเปอร์ลิส ต่อมาอังกฤษได้เข้ามาแทรกแซง จนทำให้เมือง 4 แห่งคือไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู เปอร์ลิส ตกเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนระหว่างสยามกับอังกฤษ มีการปักปันเขตแดนเกิดขึ้น ปาดังเบซาร์จึงถูกแยกออกเป็นสองส่วน ส่งผลให้ผู้คนอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของคนละรัฐ พื้นที่ที่เคยเป็นตลาดการค้าระหว่างชุมชน กลายเป็นพื้นที่การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจากประวัติความเป็นมานี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ด้วยความที่เคยเป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน มีการใช้ภาษาและมีวัฒนธรรมร่วมกัน จึงทำให้พื้นที่ปาดังเบซาร์ สะเดา และปาดังเบซาร์ ฝั่งมาเลเซีย มีสัดส่วนการใช้ภาษาประจำชาติของตนเท่ากัน ซึ่งภาษาประจำชาติที่กล่าวถึงจะปรากฏในป้าย ปริมาณที่พบจึงเท่ากัน (ร้อยละ 11) ในขณะเดียวกัน ผู้คนบริเวณนั้นมีการสื่อสารกันด้วยภาษาพูดส่วนหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะใช้ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านในป้ายสาธารณะ

ภาพที่ 6.2 ปริมาณการปรากฏของภาษาประจำชาติในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่ (ร้อยละ)

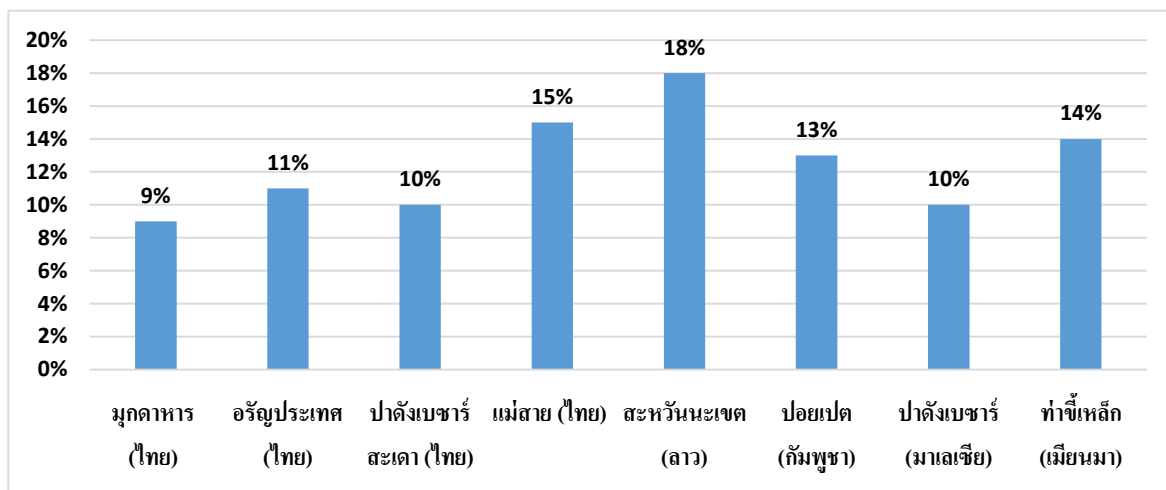
จากทฤษฎีของเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) การนำเสนอตัวคนเป็นหลักการที่มีความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับป้ายซึ่งคือผู้เขียนป้าย ในที่นี้หมายถึงผู้ที่เลือกหรือตัดสินใจว่าจะใช้ภาษาใดและรูปแบบการนำเสนอข้อความหลายภาษาแบบใดในป้าย เช่น เจ้าของ

ร้าน เจ้าของบริษัท เจ้าของกิจการธุรกิจต่างๆ ในพื้นที่ชายแดน และผู้ที่มีอำนาจออกป้ายของส่วนราชการ ซึ่งอยู่ภายใต้กำกับของรัฐบาล เบน-ราฟาเอล (Ben-Rafael, 2009) อธิบายว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับป้ายต้องการนำเสนอตัวตนแบบใดและเสนอสิ่งที่ยึดมั่นอะไร ก็จะทำผ่านการเลือกภาษาให้ปรากฏในป้ายนั้น ซึ่งตรงกับเงื่อนไขการเลือกใช้ภาษาในป้ายของสปอลสกี (Spolsky, 2009) ที่ระบุว่า การเลือกภาษาในป้ายมีเงื่อนไขมาจากปัจจัยต่างๆ หนึ่งในนั้นคือการสื่ออัตลักษณ์ผ่านภาษาที่เลือกใช้ ในป้าย ภาษาไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น ฟาโซลด์ (Fasold, 2006, p. 375) อธิบาย ผู้คนใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดให้ผู้อื่นรับรู้ เมื่อไหร่ก็ตามที่เราพูดภาษาใดภาษาหนึ่งหรือสำเนียงใดสำเนียงหนึ่ง แทนที่จะเลือกอีกภาษา เรากำลังแสดงออกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมและแสดงความห่างจากสังคมกลุ่มอื่น อีกนัยหนึ่งคือการเลือกใช้ภาษาเป็นการแสดงออกของอัตลักษณ์ทางสังคม ดังนั้นปรากฏการณ์การใช้ภาษาประจำชาติที่สูงมากในพื้นที่ชายแดน เป็นเพราะผู้เขียนป้ายมีความพยายามในการนำเสนอความเป็นชาติของตนเองผ่านป้าย โดยใช้ภาษาระบุขอบเขตตรงชายแดนระหว่างประเทศ ชำรงอัตลักษณ์และความสำคัญของชาติไว้ แม้บริบทพื้นที่ที่ควรมีการใช้ภาษาที่หลากหลาย เพื่อความเป็นสากลและเพื่อผู้อ่านป้ายที่ไม่ใช่เพียงประชากรของประเทศนั้นๆ เพราะบริเวณด่านชายแดนมีผู้คนเดินทางเข้าออกจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน รวมไปถึงนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นด้วย แต่ข้อค้นพบก็ยังแสดงว่าปัจจัยการชำรงอัตลักษณ์น่าจะมอิทธิพลมาก จึงทำให้ภาษาประจำชาติของแต่ละประเทศมีการปรากฏมากที่สุด

6.2 ปัจจัยที่ทำให้พื้นที่ชายแดนใช้ภาษาอังกฤษในปริมาณสูงรองลงมาจากภาษาประจำชาติ

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 พบว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในป้ายสาธารณะของเขตชายแดนทุกจุด โดยพบทั้งในป้ายหนึ่งภาษาและหลายภาษาในปริมาณโดยรวม นับเป็นที่สองรองจากภาษาประจำชาติ จากข้อมูลจำนวนเต็มในตารางที่ 4.10 ผู้วิจัยได้เสนอการเปรียบเทียบตามภาพที่ 6.3 แสดงให้เห็นปริมาณการปรากฏของภาษาอังกฤษใน 8 จุดชายแดนที่ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่าที่ใดภาษาอังกฤษใช้มากที่สุดและน้อยที่สุด จากภาพที่ 6.3 พื้นที่ชายแดนของทั้งสองฝั่งมีความเป็นนานาชาติอยู่ในระดับมาก เพราะมีการใช้ป้ายภาษาอังกฤษเกือบร้อยละ 10 ทุกแห่ง ที่ปรากฏเด่นชัดที่สุดคือแม่สาย ชายแดนไทย-เมียนมา กับสะพานนะเขตชายแดนลาว-ไทย แม่สายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางการค้าระหว่างชายแดนไทย-เมียนมา เป็นจุด

เชื่อมต่อการขนส่งสินค้าไปเมียนมาและจีน ส่วนสะพานนะเขต ชายแดนลาว-ไทย เขตส่งเสริมการลงทุนแห่งแรกในลาวและจุดเชื่อมต่อการเดินทางไปสู่เวียดนามทางรถยนต์ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4 และภาษาอังกฤษเป็นภาษาเดียวที่ปรากฏบนป้ายหนึ่งภาษาที่สะพานนะเขตได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นเมืองที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาอังกฤษค่อนข้างสูง

ภาพที่ 6.3 ปริมาณการปรากฏของภาษาอังกฤษในป้ายทุกประเภทจำแนกตามพื้นที่ (ร้อยละ)

ที่ภาษาอังกฤษปรากฏในทุกจุดเก็บข้อมูลและมีปริมาณมากเป็นอันดับสอง แสดงให้เห็นความเป็นสากลของภาษาอังกฤษ และด้วยเหตุผลของโลกาภิวัตน์ ดังที่อับดัลกาเน่ (Abdalgane, 2020, p. 5) ให้นิยามโลกาภิวัตน์ว่าเป็นกระบวนการของการหลอมรวมความแตกต่างของวัฒนธรรม ภาษา องค์กร ประเทศ และอื่นๆจากทั่วโลก ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติหรือภาษาโลกจึงเป็นผลจากโลกาภิวัตน์ เพราะเป็นภาษาที่ถูกใช้เผยแพร่ศิลปวิทยาการ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความรู้ให้แพร่ขยาย ดังนั้นเพื่อความเท่าทันในเทคโนโลยีและการพัฒนาประเทศ ภาษาอังกฤษจึงได้รับความสำคัญในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ไม่ได้ถูกจำกัดการใช้เฉพาะกลุ่มประเทศเจ้าของภาษาเท่านั้น สอดคล้องกับที่ฮิบเนอร์ (Huebner, 2006, p. 31) กล่าวว่า เป็นที่รู้กันดีถึงอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อภาษาอังกฤษ ดังนั้นจึงพบว่าปรากฏการณ์นี้มีผลต่อการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเฉพาะในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ดังนั้นแล้วภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษานานาชาติหรือภาษาโลกเนื่องจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นไปทั่วโลก และตามที่กฤษณชญา สุทธิรินราพรธ (Sutthinaraphan, 2016) เสนอว่าในยุคโลกาภิวัตน์โลกถูกเชื่อมเข้าด้วยกันเพราะใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และความเป็นจริงนี้สะท้อนให้เห็น

อย่างเด่นชัดผ่านภูมิทัศน์ภาษาทั่วโลก จึงเป็นการยืนยันผลของการวิเคราะห์ข้อมูลป้ายในงานวิจัยนี้ ที่มีการใช้ภาษาอังกฤษมากเป็นอันดับสองรองจากภาษาประจำชาติ

ลักษณะการปรากฏของภาษาอังกฤษที่พบในป้ายสาธารณะบริเวณชายแดน จำแนกออกได้ เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ 1) ป้ายบอกชื่อสถานที่ เช่น ชื่อสถานที่ราชการ ชื่อถนน ชื่อร้านค้า ดัง ตัวอย่างในภาพที่ 6.4 และ 6.5 มีลักษณะเป็นข้อความแบบสั้นและเป็นชื่อเฉพาะ 2) ป้าย ประชาสัมพันธ์ ป้ายให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นข้อความขนาดค่อนข้างยาว เพราะมีรายละเอียดมากกว่า ชื่อสถานที่หรือชื่อร้าน 3) ป้ายโฆษณาที่ทางบริษัทผลิตภัณฑ์ออกแบบให้ เจ้าของร้านไม่ได้ ออกแบบป้ายโฆษณาเอง มีการใช้ภาษาอังกฤษปนในข้อความ เช่น สโลแกนของสินค้า บางครั้งก็มีการแปลเป็นภาษาประจำชาติ แต่ในบางป้ายก็ไม่มีแปล ดังตัวอย่างในภาพที่ 6.6 เป็นของ ชายแดนฝั่งลาว

ภาพที่ 6.4 ป้ายบอกสถานที่ พบในท่าจีเหล็ก ฝั่งเมียนมา

ภาษาเมียนมา : ‘สนามบินท่าจีเหล็ก’

ภาษาอังกฤษ : ‘สนามบินท่าจีเหล็ก’

GHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 6.5 ป้ายชื่อโรงแรมและร้านอาหาร พบในสะพานนะเขต ฝั่งลาว

ภาษาลาว : ‘พิลกริมส์ ร้านอาหารและห้องพัก’

ภาษาอังกฤษ : ‘พิลกริมส์ คิชนั้นแอนด์อินน์’

ภาพที่ 6.6 ป้ายโฆษณาที่ใช้ภาษาอังกฤษ ที่สะพานระแวง จังหวัด เชียงใหม่

ภาษาอังกฤษ : ‘จับภาพในแบบที่แท้จริงของตัวท่าน’

ภาษาลาว : ‘เซลฟีในแบบที่เป็นท่าน’

จากการแบ่งประเภทของป้ายที่พบข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการเลือกใช้ภาษาอังกฤษในป้ายที่ชายแดนมีเพื่อจุดประสงค์การสื่อสารข้อความ โดยตรงกับผู้รู้ภาษาอังกฤษ เช่นบอกชื่อร้าน บอกข้อมูลร้าน ข้อมูลสินค้าหรือบริการประเภทต่างๆ ดังภาพที่ 6.4 และ 6.5 เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 5 พบว่าป้ายภาษาอังกฤษ จะอยู่ในรูปแบบการแปลแบบตรงตัวและแปลแบบบางส่วน ดังนั้นหมายความว่าป้ายที่ใช้ภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ในพื้นที่ชายแดนเป็นป้ายประเภทให้ข้อมูล เพราะยึดความสำคัญของความหมายที่สื่อให้ผู้อ่านป้ายรู้และเข้าใจเท่าเทียมกันไม่ว่าจะอ่านภาษาใด

ในขณะเดียวกัน ซีนอสและกอร์เทอร์ (Cenoz & Gorter, 2006) เสนอว่าการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในป้ายพาณิชย์ยังมีจุดประสงค์เพื่อต้องการใช้คุณค่าที่แฝงมากับตัวภาษา คุณค่าเหล่านั้นคือความเป็นสากล ความทันสมัย และความดึงดูด ยกตัวอย่างในภาพที่ 6.7 ที่เป็นป้ายโฆษณาแบบอังกฤษ-ลาว สอดคล้องกับที่ล็อก (Lock, 2003) เสนอว่าในการศึกษาป้ายที่เขตปกครองพิเศษฮ่องกง พบว่ารูปแบบการเขียนภาษาอังกฤษในป้ายโฆษณามักจะเป็นแบบเสริมความ (Complementary writing)

ภาพที่ 6.7 ป้ายโฆษณา (อังกฤษ-ลาว) ที่สะพานนะเขต สั้งลาว

ภาษาอังกฤษ : 'ที่นี่ เบเกอรี่ใหม่สดทุกวัน' 'เฟรนช์ บาร์เกตต์ ไล่ลูกเกด'

'ครัวซองต์ ไล่ชี้อกโกแลต' 'ติดต่อเรา'

ภาษาลาว : 'ขนมปังฝรั่ง สดใหม่ทุกวัน'

จากการนำเสนอข้างต้น ว่าด้วยคุณสมบัติของภาษาอังกฤษ ทั้งในฐานะภาษาแห่งโลกาภิวัตน์ และคุณค่าโดยนัยที่มากับตัวภาษาอังกฤษ ทำให้ชายแดนประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความเป็นนานาชาติ คือพร้อมที่จะสื่อสารกับผู้ที่เป็นชาวต่างชาติได้ อย่งไรก็ตามความเป็นนานาชาติก็มีระดับต่างกันตามแต่ละพื้นที่ จะเห็นได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจนั้นมีผลต่อการเลือกใช้ภาษาในป้าย ซึ่งสอดคล้องกับ แฟร์คลัฟ (Fairclough, 2006) ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้นได้เพราะโลกาภิวัตน์ ซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ด้วยปัจจัยเหล่านี้ ป้ายที่พบจึงมีการใช้ภาษาอังกฤษมากเป็นอันดับสองรองจากภาษาประจำชาติ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในป้ายสาธารณะบริเวณชายแดนกับการผสมผสานการใช้ภาษา อาจเรียกได้ว่าเป็นปรากฏการณ์แพร่กระจายทางสังคม-วัฒนธรรมในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ ซึ่งศึกษาได้ผ่านภูมิทัศน์ภาษา ตรงกับที่ผลการศึกษาของภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง (ภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง, 2558) ซึ่งระบุว่าจากการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาพบว่าภาษาอังกฤษเข้ามาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่เมืองหลวงพระบาง ผ่านการใช้ภาษาอังกฤษมากเป็นอันดับสองในป้ายภาษาเดียว ซึ่งตรงกับผลการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ โดยเฉพาะที่สะพานนะเขต ซึ่งเป็นประเทศเดียวกัน ที่พบว่าภาษาอังกฤษเป็น

ภาษาต่างประเทศที่ใช้มากที่สุดในปี และไทย เมียนมา กัมพูชา ก็อยู่ในเขตพื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเช่นเดียวกับหลวงพระบาง

นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจมีผลต่อการเลือกใช้ภาษาอังกฤษแล้ว สปอลสกี (Spolsky, 2009) กล่าวว่า การเลือกภาษาเป็นการตัดสินใจด้วยเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ภาษาและบริบทสังคมในชุมชนภาษานั้นๆ ในการเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งเพื่อพูดหรือเขียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร อาจเลือกหนึ่งภาษาหรือมากกว่าหนึ่งภาษาก็ได้ ดังนั้นลักษณะของภูมิทัศน์หลายภาษาตามแนวชายแดนในพื้นที่ที่ศึกษาส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเลือกใช้ภาษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปี ได้แก่ ผู้เขียนปีหรือผู้จัดทำปีและผู้อ่านปี สปอลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) อธิบายทักษะภาษาของผู้เขียนปีว่าให้เขียนปีโดยใช้ภาษาที่คุ้นเคย และอธิบายทักษะภาษาของผู้อ่านว่าให้ผู้อ่านเลือกภาษาในปีที่คิดว่าผู้อ่านที่เป็นเป้าหมายจะเข้าใจ จากกรอบแนวคิดนี้ จึงตีความได้ว่าการเลือกภาษาในปีขึ้นอยู่กับผู้เขียนปีเป็นหลักว่าจะเลือกใช้ภาษาใด การใช้ภาษาอังกฤษที่เด่นชัดรองจากภาษาประจำชาติก็เป็นเพราะผู้เขียนปีเล็งเห็นความสำคัญและบทบาทของภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติเป็นภาษากลางสำหรับคนต่างถิ่นที่หากไม่รู้ภาษาอะไรเลยในปี ก็น่าจะรู้และเข้าใจข้อความโดยผ่านภาษาอังกฤษได้บ้าง

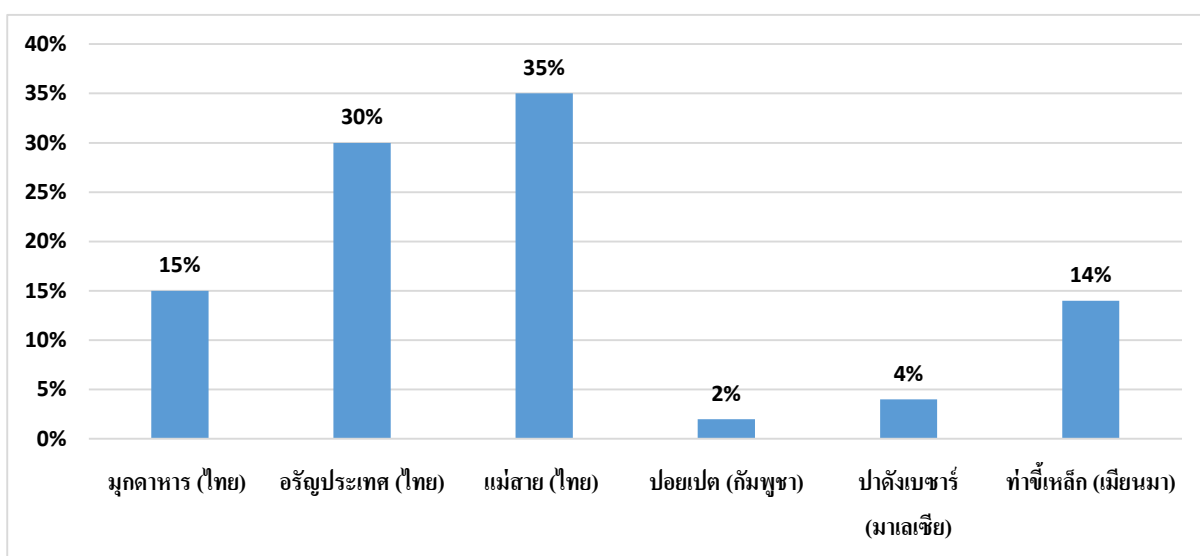
สรุปแล้วภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่พบมากที่สุดในปีบริเวณชายแดน ด้วยเหตุผลทางการสื่อสารเป็นสำคัญและการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาในการค้าปลีก ปราบปรามการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลายนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจโลกคือโลกาภิวัตน์ จึงเกิดการผสมผสานภาษาประจำชาติและภาษาในปี

6.3 ปัจจัยที่ทำให้มีการใช้ภาษาเพื่อนบ้านในปีสาธารณะเขตชายแดน

ผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาในปีสาธารณะเขตชายแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านพบว่ามีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านมากเป็นอันดับสาม รองลงมาจากภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษดังแสดงในภาพที่ 6.8 ปริมาณการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านมากที่สุดอยู่ในฝั่งไทยทั้งสามอันดับแรกคือที่แม่สาย อร์ญประเทศ และมุกดาหาร แต่พบการไม่ปรากฏของภาษาประเทศเพื่อนบ้านเลยในบางจุด เช่น ที่ป่าดงเบขาร์ สะเดา ฝั่งไทย และสะหวันนะเขต ฝั่งลาว

จากผลการวิเคราะห์การเลือกภาษาในปี รวมไปถึงการแปลข้อความหลายภาษาที่พบว่ามีการใช้แบบตรงตัวมากที่สุด ทำให้เห็นว่าภูมิทัศน์หลายภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีลักษณะคู่เข้าหาผู้อ่านปี ซึ่งมีมากกว่าภูมิทัศน์ภาษาในบริเวณที่ไม่ใช่ชายแดน เช่น ที่เมียนมา จากการศึกษาของ อมรา ประดิษฐ์รัฐสินธุ์และคณะ (2563) พบการใช้ภาษาในปี

ที่กรุงย่งกุง มีภาษาเมียนมาเป็นหลัก ส่วนภาษาอังกฤษมีบ้าง แต่อยู่ในปริมาณที่น้อย ซึ่งต่างจากป้ายที่พบที่ท่าจีเหล็ก ผู้วิจัยจึงตีความได้ว่าการปรับตัวในการสื่อสาร (Communication accommodation theory) ที่มักจะเกิดภายใต้ภาวะหลายภาษา (Multilingualism) มีผลต่อลักษณะของภูมิทัศน์ภาษาในบริเวณนั้นๆ ซึ่งภาวะหลายภาษามักจะเป็นบริบทที่มีการใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษา ขึ้นไป ไม่ว่าจะอยู่ในรูปภาษาพูดหรือภาษาเขียน และทั้งในเฉพาะตัวบุคคลหรือแบบส่วนรวมในสังคมเพื่อสื่อสารกัน

ภาพที่ 6.8 ปริมาณการปรากฏของภาษาประเทศเพื่อนบ้านในป้ายบริเวณชายแดน (ร้อยละ)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยที่สามที่มีผลต่อลักษณะของภูมิทัศน์ภาษาภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีการปรับตัวเพื่อการสื่อสาร (Communication accommodation theory) ของ ไจลส์ (Giles, 1973) จุดประสงค์เดิมของทฤษฎีคือเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการพูดอย่างเดียวกัน ผู้พูดจะมีวิธีการเพื่อสื่อสารกับบุคคลที่ใช้ภาษาต่างกันอย่างไรบ้าง ซึ่งมีสองวิธีคือแบบลู่ออก (Divergence) คือใช้วิธีการพูดที่เหมือนกับคู่สนทนา เช่น ใช้ภาษาเดียวกัน สำเนียงเดียวกัน และแบบลู่ออก (Divergence) คือแสดงออกในทางตรงข้ามกับคู่สนทนา เช่น ใช้ภาษาต่างจากภาษาของคู่สนทนา

ป้ายสาธารณะเป็นรูปแบบการสื่อสารประเภทหนึ่ง ผู้วิจัยจึงได้ปรับจากรูปแบบการพูดตามต้นกำเนิดของทฤษฎีเป็นรูปแบบการเขียน ฟาโซลด์ (Fasold, 1993) เสนอว่า การลู่ออกและการลู่ออกของการสื่อสารมีระดับสูงต่ำ ที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการใช้ภาษา เช่น การแปลบางส่วนของข้อความ เป็นต้น ดังนั้นในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยจึงกำหนดระดับของการลู่ออกและการลู่ออกของรูปแบบการเขียนในป้ายหลายภาษาดังตารางที่ 6.1

ผลการวิเคราะห์ กล่าวได้ว่ารูปแบบการเขียนแบบแปลตรงตัว มีระดับการลู่เข้ามากที่สุด เพราะมีความพยายามที่สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ภาษาต่างกับตนเองแบบเท่าเทียม เช่น แปลข้อความทุกอย่างให้เป็นอีกภาษาหนึ่ง รูปแบบการเขียนแบบแปลบางส่วนมีการพยายามลู่เข้าหาผู้อ่านอยู่ในระดับรองลงมา เพราะข้อความบางส่วนเท่านั้นที่มีการแปล ส่วนรูปแบบการเขียนแบบอิสระ เป็นการเขียนที่ไม่ได้พยายามสื่อสารให้คนทุกกลุ่มเข้าใจข้อความ ต้องเป็นคนที่เข้าใจภาษาหลายภาษาทั้งหมดในป้ายเท่านั้น ดังนั้นจึงมีระดับความลู่ออกมากที่สุด และลู่เข้าหาผู้อ่านน้อยที่สุด ในตารางที่ 6.1 ลูกศร แสดงปริมาณจากมากไปหาน้อย ปลายลูกศรหมายถึงมากที่สุด

ตารางที่ 6.1 รูปแบบการแปลและระดับความลู่เข้าและลู่ออกของภาษา

รูปแบบการเขียน	ระดับความลู่เข้า	ระดับความลู่ออก
แบบแปลตรงตัว		
แบบแปลบางส่วน		
แบบอิสระ		

ภาวะหลายภาษาในบริเวณชายแดน มีส่วนเป็นปัจจัยให้ผู้จัดทำป้ายเกิดการพยายามที่จะหาทางสื่อสารกับผู้คนกลุ่มเป้าหมายในบริบทแวดล้อมให้สำเร็จมากที่สุด แต่ขณะเดียวกันการที่มีกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารต่างกันจึงทำให้ภูมิทัศน์ภาษาจากจุดเก็บข้อมูล 8 แห่งมีบางส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน รูปแบบการนำเสนอข้อความในป้ายหลายภาษาที่พบมากที่สุดในการวิจัยตามที่แสดงไว้ในบทที่ 5 คือแบบแปลตรงตัว ทุกภาษาที่อยู่บนป้ายถูกแปลแบบเท่าเทียมกันในด้านความหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกภาษาได้รับความเสมอภาคในการใช้สื่อสาร เพื่อผู้อ่านที่รู้ภาษาใดภาษาหนึ่งในป้ายจะได้เข้าใจความหมายของข้อความ ไม่ว่าจะผู้จัดทำป้ายจะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชน จุดประสงค์เดียวกันก็เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าใจข้อความในป้ายหมายความว่าผู้เขียนป้ายได้ใช้หลักการสื่อสารแบบลู่เข้าหาผู้รับสาร

พื้นที่ที่มีการใช้รูปแบบนี้มากที่สุดคือชายแดนฝั่งไทยทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าบริเวณชายแดนฝั่งไทยมีความพยายามปรับตัวเพื่อการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย จึงเลือกใช้รูปแบบที่ลู่เข้าหาผู้อ่านมากที่สุด ซึ่งการลู่เข้านี้ เกิดขึ้นกับป้ายที่มีภาษาอังกฤษร่วมด้วยหรือที่มีภาษาประเทศเพื่อนบ้านร่วมด้วย ดังตัวอย่างในภาพที่ 6.9 แสดงการลู่เข้าหาผู้อ่านที่รู้ภาษาเขมร

ภาพที่ 6.9 ป้ายหลายภาษา (ไทย-เขมร) แบบแปลตรงตัว

ภาษาเขมร : ‘อันตราย เขตก่อสร้างห้ามเข้า’

ส่วนการสื่อสารแบบลู่เข้าผู้รับสารแบบแปลบางส่วนพบมากเป็นอันดับที่สองจากป้ายหลายภาษาทั้งหมด แต่ในส่ววันนะเขต ผังลาว ปอยเปต ผังกัมพูชา และทำจีเหล็ก ผังเมียนมาเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด แสดงว่าผังประเทศเพื่อนบ้านเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว มีความลู่เข้าหาผู้อ่านน้อยกว่า

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้พิจารณาปริมาณการปรากฏของภาษาเพื่อนบ้านโดยเฉพาะ และตีความว่ายิ่งใช้ภาษาเพื่อนบ้านมากเท่าใดก็หมายความว่ามีความคำนึงถึงหรือลู่เข้าหาคนจากฝั่งตรงข้ามมากเท่านั้น ประเทศไทย ตรงชายแดนไทย-กัมพูชา และ ตรงชายแดนไทย-เมียนมา มีการลู่เข้าหาประเทศเพื่อนบ้านในระดับสูงกว่าพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน และในทางกลับกัน ชายแดนเมียนมา-ไทย กับ ชายแดนกัมพูชา-ไทย เป็นเพียงสองแห่งเท่านั้นที่มีการใช้ภาษาไทยบนป้ายหนึ่งภาษา แต่นับได้ว่าเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับฝั่งไทย ส่วนชายแดนอื่นๆที่ไม่ได้ปรากฏคือไม่มีภาษาประเทศเพื่อนบ้านบนป้ายหนึ่งภาษา

จากคำอธิบายปัจจัยที่ทำให้เกิดภาพของภูมิทัศน์ภาษาในเขตชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยอาศัยทฤษฎี กรอบแนวคิด ทางภูมิทัศน์ภาษา ที่นำเสนอไปแล้ว สรุปได้ว่า ภูมิทัศน์หลายภาษาในพื้นที่ชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เป็นภูมิทัศน์ที่มีลักษณะเด่นด้วยปัจจัยต่างๆกันคือ

1) ภาษาประจำชาติมีความเด่นชัดและสำคัญที่สุดในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง สะท้อนให้เห็นว่าแต่ละพื้นที่ต้องการนำเสนอตัวตนในแบบใด ต้องการให้ผู้อื่นที่มองภาพบริเวณนั้นแบบใด ซึ่งการเลือกใช้ภาษาประจำชาติเป็นเพราะคำนึงถึงผู้อ่านป้ายที่เป็นประชากรประเทศเดียวกันและต้องการใช้ภาษาแสดงอาณาเขตของพื้นที่หรือเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นชาติของตนให้แตกต่างจากอีกฝั่ง

2) พื้นที่ชายแดนมีความเป็นนานาชาติ เพราะมีการใช้ภาษาอังกฤษสูงรองลงมาจากภาษาของแต่ละชาติในทุกพื้นที่และการใช้ภาษาอังกฤษมีจุดประสงค์เพื่อให้ข้อมูลในวงกว้างมากกว่าเพียงเพื่อการใช้ดึงดูดผู้อ่าน เพราะบทบาทและความสำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ

3) ในพื้นที่ชายแดนมีการสื่อสารแบบลู่เข้าหาผู้อ่าน คือ การเลือกกลยุทธ์การสื่อสารแบบหลายภาษาเพื่อให้ผู้อ่านที่รู้แต่ละภาษาเข้าใจข้อความที่สื่อสาร ภูมิทัศน์ภาษาที่แสดงภาพให้เห็นนั้นบอกได้ว่าพื้นที่ชายแดนทั้งหมดมีความพยายามที่จะสื่อสารกับผู้อ่านที่ไม่ใช่ผู้ใช้ภาษาประจำชาติด้วยการเลือกรูปแบบการเขียนข้อความแบบลู่เข้าหาผู้อ่านให้ได้มากที่สุด แม้จะไม่เท่ากันในทุกจุดที่ชายแดน กล่าวคือ ฝรั่งเศสทั้งสี่แห่งและฝั่งมาเลเซียมีการลู่เข้าหาผู้อ่านมากกว่าอีกสามพื้นที่คือฝั่งลาว ฝั่งกัมพูชา และฝั่งเมียนมา เพราะมีการแปลแบบตรงตัวมากที่สุด ในขณะที่ฝั่งลาว ฝั่งกัมพูชา และฝั่งเมียนมามีการแปลแบบบางส่วนมากที่สุด จึงมีการลู่เข้าหาผู้อ่านในระดับสอง นอกจากนี้ปริมาณการใช้ภาษาเพื่อนยังสามารถตีความได้ว่าชายแดนฝั่งใดมีการลู่เข้าผู้อ่านจากประเทศเพื่อนบ้านมากที่สุด พบว่าแม่สาย ฝั่งไทย และอรัญประเทศ ฝั่งไทยเช่นกัน มีการลู่เข้าผู้อ่านมากกว่าฝั่งเพื่อนบ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

7.1 สรุป

การศึกษาเรื่อง “ภูมิทัศน์หลายภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบการเลือกภาษาและรูปแบบข้อความหลายภาษาที่ปรากฏในป้ายสาธารณะที่พบบริเวณชายแดนทั้งสองฝั่ง ระหว่างไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา ไทย-มาเลเซีย และไทย-เมียนมา และวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะในพื้นที่เก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลป้ายสาธารณะจากพื้นที่ตัวแทนของชายแดนที่มุ่งศึกษา โดยใช้วิธีเดินเท้า และถ่ายภาพป้ายที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ ประกอบไปด้วย 8 จุดเก็บข้อมูลคลุมสองฝั่งของชายแดน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือลาว กัมพูชา มาเลเซีย เมียนมา ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์คือข้อความภาษาเขียนในภาพของป้ายที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

การวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ขั้นตอน คือ วิเคราะห์ข้อมูลการเลือกภาษาโดยใช้ตัวอักษร วิเคราะห์ข้อมูลการนำเสนอข้อความในแผ่นป้ายที่มีมากกว่าหนึ่งภาษาโดยใช้การแปล วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะในบริเวณที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชายแดนทุกแห่งมีการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะอยู่สองประเภท ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ คือ มีแบบป้ายหนึ่งภาษาและแบบป้ายหลายภาษา พื้นที่เก็บข้อมูลทุกแห่งมีป้ายหลายภาษามากกว่าป้ายหนึ่งภาษาและภาษา ที่ใช้มากที่สุดทั้งในป้ายหนึ่งภาษาและป้ายหลายภาษาคือภาษาประจำชาติของแต่ละประเทศ ภาษาอังกฤษถูกเลือกเป็น อันดับสองในทุกพื้นที่ และภาษาเพื่อนบ้านปรากฏเป็นอันดับสามในทุกพื้นที่

รูปแบบการเขียนข้อความหลายภาษามี 3 รูปแบบ คือแบบแปลตรงตัว (Direct translation) แบบแปลบางส่วน (Partial translation) และแบบอิสระ (Free writing) ฝั่งประเทศไทยมีป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวมากที่สุดทั้ง 4 จุดเก็บข้อมูล อันดับสองคือการแปลบางส่วน ฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน มี 3 พื้นที่ที่ใช้ป้ายแบบแปลบางส่วนมากที่สุด แต่ที่ปาดังเบซาร์ มาเลเซียมีรูปแบบการใช้ข้อความหลายภาษาเหมือนกับฝั่งไทย คือใช้แบบแปลตรงตัวมากที่สุด และใช้แบบแปลบางส่วนมากเป็นอันดับสอง ส่วนป้ายแบบอิสระมีน้อยที่สุดในทุกพื้นที่และบางพื้นที่ที่ไม่มีเลยเหมือนกันทั้งฝั่งไทยและฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน

การพบป้ายหลายภาษาแบบแปลตรงตัวมากที่สุด และป้ายแบบแปลบางส่วน เป็นอันดับรองลงมาแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ชายแดนเหล่านี้มีความตั้งใจที่จะสื่อสารข้อความให้ถึงผู้อ่านที่มี

ความรู้ ทางภาษาที่ต่างกัน โดยสังเกตจากการพยายามแปลข้อความเป็นภาษาต่าง ๆ ซึ่งถึงแม้จะมีการแปลเพียงบางส่วนอยู่ด้วยก็ตาม แสดงให้เห็นว่าส่วนมากแล้วมีการจัดทำป้ายโดยคำนึงถึงผู้อ่านเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ป้ายที่มีผลต่อภูมิทัศน์ภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทยและเพื่อนบ้าน ภายใต้ทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นคำอธิบายป้ายต่าง ๆ ซึ่งมาจาก 1) แนวคิดจากหลักโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษาโดยเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) ซึ่งกล่าวว่าการนำเสนอตัวตน ความเกี่ยวข้องกับผู้อ่านป้าย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับป้าย กรอบแนวคิดที่นำมาอธิบายการใช้ภาษาในภูมิทัศน์ภาษาได้ 2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ภาษาในป้ายโดยสโปลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) มีใจความว่าการใช้ภาษาในป้ายขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ ทักษะทางภาษาของผู้เขียนป้าย ทักษะทางภาษาของผู้อ่านป้าย และการสื่ออัตลักษณ์ ผ่านภาษาที่เลือกใช้ในป้าย 3) ทฤษฎีการปรับตัวในการสื่อสาร (Communication Accommodation Theory) โดยไจลส์ (Giles, 1973) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางการสื่อสารที่ใช้ อธิบายแนวโน้มในการปรับตัวและพฤติกรรมของผู้พูดระหว่างที่สื่อสาร กระบวนการในการปรับตัวมี 2 แบบคือ แบบลู่เข้าหาผู้ฟัง (Convergence) และแบบลู่ออกจากผู้ฟัง (Divergence) เป็นพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับการลู่เข้า กล่าวคือผู้พูดไม่ได้มีความพยายามจะปรับการสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจ เป็นการสร้างระยะห่างให้กับคู่สนทนา

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าป้ายที่มีผลต่อภูมิทัศน์ภาษาบริเวณชายแดนประเทศไทยและเพื่อนบ้านคือ 1) ป้ายที่ทำให้ภาษาประจำชาติมีความเด่นชัดและสำคัญที่สุดในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง ทั้งนี้เพราะพบว่าภาษาประจำชาติเป็นภาษาที่ปรากฏมากที่สุดในป้ายหนึ่งภาษาของทุกพื้นที่ และปรากฏร่วมกับภาษาอื่นในป้ายหลายภาษาทั้งหมดอีกด้วย ปรากฏการณ์การใช้ภาษาประจำชาติที่สูงมากในพื้นที่ชายแดน เป็นเพราะผู้เขียนป้าย ตามทฤษฎีของเบน-ราฟาเอลและคณะ (Ben-Rafael et al., 2006) ต้องการนำเสนอตัวตน กับเงื่อนไขการเลือกใช้ภาษาในป้ายของสโปลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) ที่ระบุว่า การเลือกภาษาในป้ายมีเงื่อนไขมาจากป้ายต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือการสื่ออัตลักษณ์ผ่านภาษาที่เลือกใช้ในป้าย มีความพยายามในการนำเสนอความเป็นชาติของตนเองผ่านป้าย และนำภาษามาระบุขอบเขตตรงชายแดนระหว่างประเทศ พร้อมทั้งสร้างอัตลักษณ์และความสำคัญของชาติไว้ 2) ป้ายที่ทำให้พื้นที่ชายแดนมีความเป็นนานาชาติ ซึ่งความเป็นนานาชาติของพื้นที่ชายแดนเห็นได้จากการเลือกใช้ ภาษาอังกฤษมากเป็นอันดับสองรองจากภาษาประจำชาติ สาเหตุของการเลือกใช้นี้เพราะป้าย ที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความเป็นนานาชาติก็มีระดับต่างกัน ตามแต่ละพื้นที่เนื่องจากการเลือกใช้ภาษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป้าย ได้แก่ ผู้เขียนป้ายหรือ ผู้จัดทำป้ายและผู้อ่านป้าย

สโปลสกีและคูเปอร์ (Spolsky & Cooper, 1991) อธิบายทักษะภาษาของผู้เขียนป้ายว่า เขียนป้ายโดยใช้ภาษาที่รู้ และอธิบายทักษะภาษาของผู้อ่านว่าให้ผู้เขียนเลือกภาษาในป้ายที่คิดว่าผู้อ่านจะเข้าใจ จากกรอบแนวคิดนี้เอง จึงตีความได้ว่าการเลือกภาษาในป้ายขึ้นอยู่กับผู้เขียนป้ายเป็นหลักว่าจะเลือกใช้ภาษาใด การใช้ภาษาอังกฤษที่เด่นชัดรองจากภาษาประจำชาติก็เป็นเพราะผู้เขียนป้ายเล็งเห็นความสำคัญและบทบาทของภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ ซึ่งทำให้สามารถสื่อสารผู้อ่านในวงกว้าง 3) ปัจจัยที่ทำให้มีการสื่อสารแบบลู่เข้าหาผู้อ่านคือการปรับตัวในการสื่อสารภายใต้ภาวะหลายภาษา ในพื้นที่ชายแดนมีการสื่อสารแบบลู่เข้าหาผู้อ่าน คือ การเลือกกลยุทธ์การสื่อสาร แบบแปลตรงตัวและแปลบางส่วนมากที่สุด เพราะเป็นรูปแบบการเขียนข้อความแบบลู่เข้าหาผู้อ่าน ได้มากที่สุดเพื่อให้ผู้อ่านที่รู้แต่ละภาษาเข้าใจข้อความที่สื่อสารเท่าเทียมกัน ภูมิทัศน์ภาษาที่แสดงภาพ ให้เห็นนั้น บอกได้ว่าพื้นที่ชายแดนทั้งหมดมีความพยายามที่จะสื่อสารกับผู้อ่านที่ไม่ใช่ผู้ใช้ภาษา ประจำชาติ อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าจุดชายแดนฝั่งไทยใช้ภาษาที่ลู่เข้าหาผู้อ่าน มากกว่าฝั่งตรงข้าม

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

7.2.1 ความคล้ายคลึงและความต่างของภูมิทัศน์ภาษาในแต่ละคู่ชายแดน

ความคล้ายคลึงและความต่างของภูมิทัศน์ภาษาในแต่ละคู่ชายแดนเกิดจากการเลือกภาษาที่มาจากเหตุผลต่างกัน ภูมิทัศน์ภาษาเป็นข้อมูลทางภาษาประเภทหนึ่งที่อยู่ภายใต้การอธิบายความคล้ายหรือความต่างนี้ได้

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าชายแดนทุกแห่งให้ความสำคัญกับภาษาประจำชาติเกือบ เท่ากัน ดังนั้นตามที่โชฮามี่และกอร์เทอร์ (Shohamy & Gorter, 2009) กล่าวไว้ว่าภาษาในป้ายที่ปรากฏที่ชายแดน ไม่ได้เพียงแต่สื่อสารข้อความเท่านั้น ยังสามารถแสดงความหมายที่ลึกไปกว่านั้น จึงหมายความว่า การเลือกภาษาในพื้นที่ชายแดนมีเพื่อจุดประสงค์สองประการ คือ 1) เพื่อเป็นการระบุนโยบายเขตดินแดนและชุมชนภาษานั้นๆ ตรงกับที่แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) ได้กล่าวว่าการใช้ภาษาในป้ายสาธารณะเป็นการระบุนโยบายเขตทางภูมิศาสตร์จากผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยใช้ภาษาในชุมชนภาษานั้น ๆ 2) เพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับอาณาเขตบริเวณที่แวดล้อม ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่าการเลือกใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก แลนดรีและเบอร์ฮิส (Landry & Bourhis, 1997) เสนอว่าการหายไปของภาษาของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากป้ายสาธารณะ มีผลต่อความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนหลายภาษา หมายความว่าถ้ามีภาษาของกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตบริเวณนั้นบนป้าย ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม ตารางที่ 7.1 เป็นการเปรียบเทียบจุดประสงค์การเลือกภาษาตามพื้นที่ชายแดนแต่ละคู่

ว่าเพื่อนบ้านที่อยู่ฝั่ง ตรงข้ามกับไทยมีการเลือกภาษาเพื่อจุดประสงค์ใด โดยใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านเป็นเกณฑ์

ตารางที่ 7.1 จุดประสงค์การเลือกภาษาตามพื้นที่ชายแดน

พื้นที่		จุดประสงค์การเลือกภาษา	
		ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประเทศเพื่อนบ้าน	ระบุมชนชนภาษา
ไทย-ลาว	มุกดาหาร (ฝั่งไทย)	✓	
	สะหวันนะเขต (ฝั่งลาว)		✓
ไทย-กัมพูชา	อรัญประเทศ (ฝั่งไทย)	✓	
	ปอยเปต (ฝั่งกัมพูชา)		✓
ไทย-มาเลเซีย	ปาดังเบซาร์ สะเคา (ฝั่งไทย)		✓
	ปาดังเบซาร์ (ฝั่งมาเลเซีย)		✓
ไทย-เมียนมา	แม่สาย (ฝั่งไทย)	✓	
	ท่าขี้เหล็ก (ฝั่งเมียนมา)	✓	

จากตารางที่ 7.1 หากเปรียบเทียบพื้นที่ฝั่งไทยกับฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน คู่ชายแดนที่มีความเหมือนกันคือ ไทย-มาเลเซียและมาเลเซีย-ไทย เมื่อพิจารณาจากบริบทแวดล้อม เช่น สังคม เศรษฐกิจ แล้ว พบว่าสองเมืองนี้มีความคล้ายกันคือเป็นเมืองติดชายแดนที่มีขนาดค่อนข้างเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับจุดอื่น การเดินทางผ่านแดนจึงไม่หนาแน่นเหมือนจุดชายแดนอีกสามแห่ง และอีกประการคือคนมาเลเซียมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่ค่อนข้างดี จึงไม่มีความจำเป็นที่ผู้เขียนป้ายในฝั่งไทยจะดูเข้าหาผู้อ่านด้วยการเลือกใช้ภาษาประจำชาติมาเลย์ ในขณะที่ด้วยกันชายแดนไทย-เมียนมา และเมียนมาไทยเป็นคู่ชายแดนที่มีจุดประสงค์ในการเลือกภาษาเหมือนกัน เนื่องจากการวิเคราะห์ตัวภาษาในป้ายพบว่ามีการใช้ภาษาประจำชาติ ภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้านในสัดส่วนที่ค่อนข้างมากเหมือนกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว แม้ว่าจะเป็นที่ชายแดนที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกัน ไม่ได้หมายความว่าจะมีบริบทการใช้ภาษาที่เหมือนกัน เนื่องจากการเลือกภาษาต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านเพื่อตัดสินใจเลือกภาษา ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้แก่บริบททางสังคมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกภาษาในป้ายของผู้มีอำนาจจัดทำป้าย การรู้ภาษาของผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของป้าย รวมไปถึงกฎ ข้อบังคับ การใช้

ภาษาในป้าย แต่ละแห่งย่อมแตกต่างกัน และความต้องการแสดงอัตลักษณ์ของตนเองผ่านภาษาของแต่ละชาติ และปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเลือกภาษาใดมากกว่า ย่อมมีไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับที่สปอลสกี (Spolsky, 2009) อธิบายว่าเงื่อนไขข้อที่สองและสาม การให้ความสำคัญกับผู้อ่านและคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้เขียนป้ายด้วยภาษาที่ตนต้องการให้ผู้อ่านจดจำนั้น มีลักษณะเป็นลำดับขั้น มากน้อย ขึ้นอยู่กับป้ายและบริบทโดยรอบ เมื่อปัจจัยเหล่านี้ประกอบกัน จึงทำให้ภูมิภาคหนึ่งภาษาที่มีความแตกต่างกันตามพื้นที่

7.2.2 ฟังไทยมีการลู่เข้าหาผู้อ่านป้ายมากกว่าฟังประเทศเพื่อนบ้าน

จากทฤษฎีการปรับตัวเพื่อการสื่อสาร (Communication accommodation theory) เมื่อนำมาปรับใช้กับรูปแบบการแปลข้อความหลายภาษาในป้าย พบว่าป้ายในทุกพื้นที่มีแนวโน้มของการเขียนแบบลู่เข้าหาผู้อ่านที่รู้ภาษาใดภาษาหนึ่งบนป้าย เช่น ป้ายหลายภาษาไทย-อังกฤษ ที่มีการแปลแบบตรงตัว มีเพื่อผู้อ่านที่รู้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ถ้ารู้เพียงภาษาใดภาษาหนึ่งก็สามารถเข้าใจข้อความในป้ายได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าภูมิภาคหนึ่งที่ชายแดนฝั่งไทย มีความลู่เข้าหาผู้อ่านป้ายมากกว่าฟังประเทศเพื่อนบ้าน หมายความว่ามีความพยายามปรับตัวเข้าหาผู้อ่านมากกว่าเพราะพบป้ายแบบแปลตรงตัวมากที่สุด การนำเสนอข้อมูลบนภูมิภาคหนึ่งภาษาสามารถสะท้อนให้เห็นระดับความเป็นพหุภาษาของสังคมได้ และมีส่วนทำให้ภูมิภาคภาษาในแต่ละสังคมแตกต่างกัน ตรงกับที่ เรห์ (Reh, 2004) เคยนำเสนอว่าการเขียนข้อความหลายภาษาแบบแปลตรงตัวในสังคมหลายภาษาเพื่อผู้อ่านที่อาจจะมีความรู้ภาษาเพียงหนึ่งภาษาเท่านั้น สอดคล้องกับที่แบ็กเฮาส์ (Backhaus, 2007) สรุปผลการวิจัยในโตเกียวว่าการแปลแบบตรงตัวสามารถสันนิษฐานได้ว่าผู้เขียนต้องการกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้พูดภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาญี่ปุ่น

ส่วนชายแดนฝั่งประเทศเพื่อนบ้านพบการแปลแบบบางส่วนมากที่สุดในทุกพื้นที่ จึงมีการลู่เข้าของภาษาน้อยกว่าฝั่งไทย เพราะการแปลแบบบางส่วน ไม่สามารถทำให้ผู้อ่านที่รู้เพียงภาษาใดภาษาหนึ่งในป้ายเข้าใจข้อความได้ ตามที่เรห์ (Reh, 2004) กล่าวว่า การเขียนแบบแปลบางส่วนหรือแปลเฉพาะส่วน เป็นรูปแบบการเขียนที่คาดว่าจะให้ผู้รู้สองภาษาขึ้นไปเข้าใจ ยิ่งไปกว่านั้นจากการวิเคราะห์ความยาวของเนื้อหาข้อความในป้าย ผู้วิจัยสังเกตว่าป้ายแบบแปลบางส่วนส่วนใหญ่แล้ว จะมีความยาวของข้อความในภาษาประจำชาติของประเทศตนเองมากกว่า กล่าวคือจะให้รายละเอียดในภาษาประจำชาติมากกว่าภาษาอังกฤษหรือภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจภาษาประจำชาติของประเทศนั้นหรือไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ ก็จะไม่สามารถเข้าใจป้ายได้เลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสื่อสารแบบนี้เป็นการลู่ออกจากผู้อ่าน คือไม่มีการปรับตัวภาษาเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากนัก

ส่วนการเขียนแบบอิสระที่พบจำนวนน้อยที่สุด เป็นการสื่อสารแบบผู้เข้าหาผู้อ่านน้อยที่สุด ในพื้นที่ที่พบป้ายแบบนี้มากที่สุดคือปอยเปต กัมพูชา เป็นที่น่าสนใจว่าที่ปอยเปตยังพบการแปลตรงตัวน้อยที่สุดด้วย ซึ่งหมายความว่าจากพื้นที่ทั้งหมดนี้ ปอยเปตเป็นพื้นที่ที่มีการผู้เข้าหาผู้อ่านน้อยที่สุด เพราะมีรูปแบบการเขียนแบบแปลตรงตัวน้อยที่สุดและแบบอิสระมากที่สุด ในทางตรงข้าม ชายแดนไทย-กัมพูชา ผังไทย ที่อยู่ตรงข้ามปอยเปต กลับเป็นพื้นที่ที่มีการผู้เข้าหาผู้อ่านมากที่สุด เพราะมีการแปลตรงตัวมากที่สุด

นอกจากการแปลในป้ายที่ผู้เข้าหาผู้อ่านแล้ว ปริมาณการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในไทย นับว่าเป็นการปรับตัวเพื่อผู้เข้าหาผู้อ่านด้วยเช่นกัน เพราะมีการคำนึงผู้ที่ไม่รู้ภาษาอังกฤษ และเป็นการพยายามลดระยะห่างในการสื่อสาร ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ผังไทยมีการใช้มากกว่าผังเพื่อนบ้าน ดังนั้นภาพภูมิทัศน์ภายในไทย โดยเฉพาะบริเวณชายแดนจึงมีภาพของความผู้เข้าหาผู้อ่านมากกว่าชายแดนประเทศอื่น

7.2.3 ผังไทยมีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านบนป้ายส่วนราชการ

การเก็บข้อมูลภูมิทัศน์ภายในต่างประเทศ ปัญหาประการหนึ่งที่ผู้วิจัยมักจะประสบคือไม่สามารถระบุได้ว่าป้ายนั้นเป็นของหน่วยงานราชการหรือเอกชน เนื่องจากความแตกต่างของการบริหารงานของแต่ละพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้น บางจุดเก็บข้อมูลมีปริมาณป้ายที่คาดว่าเป็นของหน่วยงานราชการน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อสังเกตที่พบเกี่ยวกับตัวภาษาที่พบในป้ายส่วน ราชการของไทยที่มีบริเวณชายแดน นั่นคือพบว่าหน่วยงานราชการของไทย ในที่นี้รวมไปถึงรัฐวิสาหกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐบาล มีการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านบนป้ายสาธารณะ ซึ่งพบได้ที่รัฐประเทศ ชายแดน ไทย-กัมพูชา และ แม่สาย ชายแดนไทย-เมียนมา ดังตัวอย่างในภาพที่ 7.1 ซึ่งข้อสังเกตนี้ตรงกับผลการศึกษภูมิทัศน์ภายในจังหวัดสุรินทร์ของพรพิมล ศิวินา (พรพิมล ศิวินา, 2561) ที่พบป้ายส่วนราชการใช้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านนั่นคือภาษาเขมรและป้ายเหล่านี้มักจะเป็นหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา เข้ามา รับบริการด้านสาธารณสุขจากประเทศไทยที่เมืองติดยชายแดน ส่วนภาพที่ 7.2 เป็นตัวอย่างของป้ายที่แม่สาย

ภาพที่ 7.1 ป้ายของส่วนราชการที่มีภาษาเขมร

ภาษาอังกฤษ : 'ฉุกเฉิน'

ภาษาเขมร : ห้องฉุกเฉิน

ภาพที่ 7.2 ป้ายของส่วนราชการที่มีภาษาเมียนมา

ภาษาอังกฤษ : 'จุดตรวจของตำรวจ'

ภาษาเมียนมา : 'จุดตรวจ'

7.2.4 การใช้ภาษาไทยปนกับอังกฤษในป้าย

จากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ผู้วิจัยพบว่าการใช้ภาษาในป้ายฝั่งไทยมีการใช้ตัวอักษรภาษาไทยเขียนคำภาษาอังกฤษเป็นการใช้ผสมรูปเขียนกับตัวภาษาแบบไทย-อังกฤษอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฮิบเนอร์ (Huebner, 2006) และ จริยา ประภรัตนกุล (Prapobratanakul, 2016) ที่เสนอว่าภาษาไทยมีการปนกับภาษาอังกฤษในทุกระดับ ป้ายสาธารณะมีการใช้คำภาษาอังกฤษแต่เขียนด้วยตัวอักษรไทยอย่างแพร่หลายในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามการพบในป้ายที่บริเวณชายแดนก็สะท้อนเพื่อยืนยันว่าอิทธิพลของภาษาอังกฤษมีต่อภาษาไทยค่อนข้างมาก

7.2.5 ปัญหาและข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลของการวิจัยนี้ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งต้องลงพื้นที่ทั้งหมด 8 แห่ง และมีพื้นที่ต่างประเทศ 4 แห่ง ดังนั้นจึงมีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) บางพื้นที่มีป้ายจำนวนน้อย ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้การนั่งรถเพื่อหาแหล่งที่มีป้ายเพื่อเก็บป้ายให้ได้ตามจำนวนที่ตั้งไว้ เช่นที่ปาดังเบซาร์ สะเดา และปาดังเบซาร์ มาเลเซีย
- 2) บางพื้นที่มีความหลากหลายของผู้จัดทำป้ายคือส่วนราชการกับส่วนเอกชนค่อนข้างน้อย กล่าวคือบางพื้นที่มีป้ายของส่วนราชการค่อนข้างน้อย เช่น ที่ท่าขี้เหล็กและปอยเปต แม้แต่ป้ายจราจรที่บอกกฎหรือข้อห้าม ก็พบได้ค่อนข้างน้อย ด้วยข้อจำกัดนี้ ผู้วิจัยจึงไม่สามารถศึกษาความแตกต่างระหว่างป้ายที่จัดทำโดยทางราชการกับป้ายที่จัดทำโดยเอกชนได้

7.3 ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการเลือกภาษาในป้ายสาธารณะแยกตามแคว้นการใช้ภาษาตามแนวชายแดนเพื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยนี้ว่าแคว้นภาษามีผลต่อการใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะหรือไม่
- 2) ควรศึกษาพื้นที่ชายแดนไทย-ประเทศเพื่อนบ้าน ที่ด่านผ่านแดนถาวรแห่งอื่น เพื่อเปรียบกับผลการวิจัยนี้
- 3) ในการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาควรมีการจำแนกหน่วยงานที่ออกป้ายให้ชัดเจน ไม่ได้จำกัดแค่ หน่วยงานราชการหรือเอกชน แต่หมายถึงเป็นป้ายที่ออกโดยเจ้าของผลิตภัณฑ์หรือเจ้าของร้านค้า เป็นต้น

บรรณานุกรม

- Abdalgane, M. (2020). English language and globalization. *International Journal of Novel Research in Education and Learning*, 7(1), 5-11.
- Backhaus, P. (2007). *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters.
- Ben-Rafael, E. (2009). A sociological approach to the study of linguistics landscapes. . In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York, NY & London: Routledge.
- Ben-Rafael, E., Shohamy, E., Amara, M. H., & Trumper-Hecht, N. (2006). Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. *International journal of multilingualism*, 3(1), 7-30.
- Blommaert, J. (2013). *Ethnography, Superdiversity and Linguistic Landscapes: Chronicles of complexity*. Bristol Multilingual Matters.
- Bourhis, R. Y. (1979). Language in ethnic interaction: A social psychological approach. In H. Giles & B. SaintJacques (Eds.), *Language and Ethnic Relations* (pp. 117-141). Oxford, England: Pergamon.
- Bourhis, R. Y., & Giles, H. (1977). The language of intergroup distinctiveness. . In H. Giles (Ed.), *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* (pp. 119-135). London: Academic
- Calvet, L.-J. (1990). *Des mots sur les murs: Une comparaison entre Paris et Dakar*. Paper presented at the Des langues et des villes (Actes du colloque international à Dakar, du 15 au 17 décembre 1990).
- Cenoz, J., & Gorter, D. (2006). Linguistic landscape and minority languages. *International journal of multilingualism*, 3(1), 67-80.
- Corbeil, J. C. (1980). *L'Amenagement lingistique du Quebec* Montreal: Guerin.
- Coulmas, F. (2009). Linguistic landscaping and the seed of the public sphere. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery* (pp. 13-24). New York, NY & London: Routledge.
- Dal Negro, S. (2009). Local policy and Modeling the linguistic landscape. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic Landscape: Expanding the scenery* (pp. 206-268).

- Dersingh, R., Bunsom, T., & Thanarat, P. (2019, 4-6 June 2019). *Investigation of multilingual public signage in Nong Khai: Linguistic identities at a crossroads*. Paper presented at the XIScape 2019 the 11th linguistic landscape workshop East meets West social reflection and integration, Bangkok.
- Edelman, L. (2010). *Linguistic landscapes in the Netherlands: a study of multilingualism in Amsterdam and Friesland*. (Ph.D.), Netherlands Graduate School of Linguistics,
- Fairclough, N. (2006). *Language and Globalization*. London and New York: Routledge.
- Fasold, R. (1993). *The Sociolinguistics of Society*. . New York: Blackwell.
- Fasold, R. (2006). The politics of language. In R. W. Fasold & J. Connor-Linton (Eds.), *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giles, H. (1973). Accent mobility: a model and some data. *Anthropological Linguistics*, 15, 87-109.
- Giles, H., & Ogay, T. (2007). Communication accommodation theory. In B. B. Whaley & W. Samter (Eds.), *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars* (pp. 293-310). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Gorter, D. (2006). Introduction: The study of the linguistic landscape as a new approach to multilingualism. In *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Huebner, T. (2006). Bangkok's linguistic landscapes: Environmental print, codemixing and language change. *International journal of multilingualism*, 3(1), 31-51.
- Kasanga, L. A. (2012). Mapping the linguistic landscape of a commercial neighbourhood in Central Phnom Penh. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 33(6), 553-567.
- Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality : An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23-49.
- Leclerc, J. (1994). *Recueil des législations linguistiques dans le monde. Tome I: Le Canada federal et les provinces canadiennes (Record of World Language-Related Legislation. Volume I: Federal Canada and the Canadian Provinces)*: ERIC.
- Lock, G. (2003). Being international, local and Chinese: Advertisements on the Hong Kong Mass Transit Railway. *Visual Communication*, 2(2), 195-214.
- Manan, S. (2015). Politics, economics and identity: mapping the linguistic landscape of Kuala Lumpur, Malaysia. *International journal of multilingualism*, 12, 31-50.

- Martínez, G. A. (2014). Vital signs: a photovoice assessment of the linguistic landscape in Spanish in healthcare facilities along the U.S.-Mexico border. . *The International Journal of Communication and Health*, 2(4), 16-24.
- Masai, Y. (1972). *Tokyo no seikatsu chizu [Living Map of Tokyo]*. Tokyo: Jiji Tsushinsha.
- Monnier, D. (1989). *Langue d'accueil et langue de service dans les commerces a Montreal*. Quebec: Conseil de la langue française.
- Mu, Y., & Rungruang, A. (2013). Chiang Mai's linguistic landscape in the tourist attraction areas: A study on the English language use on signs. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 19(2), 59-70.
- Muth, S. (2014). Linguistic landscapes on the other side of the border: Signs, language and the construction of cultural identity in Transnistria. . *International Journal of the Sociology of Language*, 40(227), 121-146.
- NRS Logistics (Thailand) Co., L. (2020). NRS Cross Border Services. <https://www.nrs-logistics.co.th/domestic-transportation.php#>
- Olsen, S. (2014). How neighbor communicate: the role of language in border relation. *Barents Studies: Peoples, Economies and Politics.*, 1(2).
- Prapobratanakul, C. (2016). Inside the shop names: Hybridity, language awareness and globalization in the linguistic landscape of a local commercial neighborhood in Bangkok. *Manusya: Journal of Humanities, Special Issue No. 22*, 26-37.
- Reh, M. (2004). Multilingual writing: A reader-oriented typology—with examples from Lira Municipality (Uganda). *International Journal of the Sociology of Language*(170), 1-41.
- Rosenbaum, Y., Nadel, E., Cooper, R. L., & Fishman, J. A. (1977). English on Keren Kayemet Street. In J. A. Fishman, R. L. Cooper, & A. W. Conrad (Eds.), *The Spread of English: The Sociology of English as an Additional Language* (pp. 179-194). Rowley, MA: Newbury House.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2003). *Discourses in Place. Language in the Material World*. New York: Routledge.
- Shohamy, E., & Gorter, D. (2009). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge.
- Smalley, W. A. (1994). *Linguistic Diversity and National Unity: Language Ecology in Thailand*.

Chicago: University of Chicago Press.

Spolsky, B. (2009). Prolegomena to a sociolinguistic theory of public signage. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery* (pp. 25-39). New York: Routledge.

Spolsky, B., & Cooper, R. L. (1991). *The languages of Jerusalem*. Oxford: Clarendon Press.

Sutthinaraphan, K. (2016). A linguistic landscape study of advertising signage on Skytrain. *Manusya: Journal of Humanities*(Special Issue No. 22), 53-71.

Swann, J., Ana, D., Theresa, L., & Rajend, M. (2004). *A Dictionary of Sociolinguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press. .

Tan, P. K. (2011). Names in the linguistic landscape provided by different agencies in Singapore. *Onoma: Journal of the International Council of Onomastic Sciences*(46), 227-250.

Thomson, R., Murachver, T., & Green, J. (2001). Where is the gender in gendered language? *Psychological Science*, 12.

Thongtong, T. (2016). A linguistic landscape study of signage on Nimmanhemmin Road, a Lanna Chiang Mai chill-out Street. *Manusya: Journal of Humanities, Special Issue No. 22*, 72-87.

Tulp, S. (1978). Reklame en tweetaligheid: Een onderzoek naar de geografische verspreiding van franstalige en nederlandstalige affiches in Brussel. *Taal en Sociale Integratie.*, 1, 261-268.

Verdot, A. (1979). *La protection des droits de l'homme les etats plurilingues.* . Paris: Fernand Nattan. .

Witte, E., & Beardsmore, H. B. (1986). *The Interdisciplinary Study of Urban Bilingualism in Brussels*. Clevedon, England: Multilingual Matters. .

Yavari, S. (2012). *Linguistic Landscape and Language Policies: A Comparative Study of Linköping University and ETH Zürich*. (Master's Programme in Language and Culture in Europe), Linköping University,

กรมการค้าต่างประเทศ. (2562). สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย ปี 2560 – 2562 (มกราคม-เมษายน). สืบค้นจาก

<https://www.dft.go.th/Portals/3/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%81%E0%B8%94%E0%B8%99%20%E0>

[%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99%20%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%A2%2062.pdf](#)

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2561). เมื่อกรุงปอยเปต เพิ่มศักยภาพ ศูนย์อุตสาหกรรม. สืบค้นจาก

https://www.ditp.go.th/contents_attach/215816/215816.pdf

กิตตินาถ เราชลิตและคณะ. (2563). บทบาทของภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษ ใน สปป.ลาว: ภาพสะท้อนจากสถานการณ์ภาษาในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เกีตควา บุญปรากฏ. (2559). ผู้ค้าข้ามแดนไทย-มาเลเซียและพื้นที่ชีวิตในตลาดป่าดงเบงชาร์. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จริยา เสียงเย็น. (2558). ภูมิทัศน์ทางภาษาจากป้ายโฆษณาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี. วารสารพื้นถิ่นโขงชีมูล, 1(2), 13-36.

เดชา ตั้งศรีฟ้า. (2551). อ่าน คู่มือราชการ เขียนพื้นที่วัฒนธรรม: วาทกรรมวัฒนธรรมของรัฐไทยกับพื้นที่ในระหว่างไทย-มาเลเซีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

ผู้จัดการออนไลน์. (2563). ท้องถิ่นไทย-พม่าขยับหารือนอกรอบ วางกรอบรถไฟเขียวเปิดด่านแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก.

สืบค้นจาก <https://mgronline.com/local/detail/9630000076559>

พรพิมล ศิวินา. (2561). การเลือกภาษาในภูมิทัศน์ภาษาจังหวัดสุรินทร์. การประชุมวิชาการ CASNIC ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ. 2561, 1660-1669.

ภัทรนิษฐ์ ศรีจอมทอง. (2558). ภูมิทัศน์ภาษาในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง : หลวงพระบาง (รายงานการวิจัย). เชียงราย: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ใจ.

กิมพิลธิษฐ์ เตชะราชันย์และคณะ. (2563). สถานการณ์ภาษาสามประสานในกัมพูชา ภาษาประจำชาติ ภาษาโลก และภาษาเจ้าอาณานิคมเดิม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

มนสิการ เสงสุวรรณและคณะ. (2563). สถานการณ์ภาษาในมาเลเซีย: การเลือกภาษาและภูมิทัศน์ภาษา. (2 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติและคณะ. (2555). ชนชายแดนกับการก้าวข้ามพรมแดน. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

วัชร ศรีคำ. (2556). แรงงานเวียดนามในสะหวันนะเขต สปป. ลาว. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 151-171.

ศุภนิมิต ปฏิพัฒน์. (2533). เขตแดน/พรมแดน/ชายแดน. กรุงเทพมหานคร: : บริษัทสแควร์ปริ้นซ์จำกัด. .

สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต. (2562). ข้อมูลทั่วไปแขวงสะหวันนะเขต. สืบค้นจาก

<https://savannakhet.thaiembassy.org/th/page/106026->

[%E0%B9%81%E0%B8%82%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%99%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%95?menu=5d84a44c15e39c26b4004516](#)

โสภี อุ่นทะยา. (2557). วาทกรรมชายแดน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(3), 49-68.

- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2532). คำจำกัดความในภาษาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. (2563). ภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในเมียนมา: บทบาทที่เปลี่ยนไปจากอดีต
สู่ปัจจุบัน. . กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ. (2562). สถานการณ์ภาษาในประเทศไทย: บทบาทของภาษาประจำชาติกับภาษานานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	พรพิมล ศิวินา
วัน เดือน ปี เกิด	22 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	สุรินทร์
วุฒิการศึกษา	ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยนเรศวร M.A. (TESOL) University of Canberra, Australia
ที่อยู่ปัจจุบัน	สกลนคร

